

ครบรอบ 126 ปี

วันสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

HUSO

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2561)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ISSN : 2586-9450 (print)

ISSN : XXXX-XXXX (online)

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รายละเอียดทั่วไป

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นวารสารทางวิชาการราย 6 เดือน จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ ผลการค้นคว้าวิจัยในแง่มุมต่างๆ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์และนักวิชาการทั่วไปได้มีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเครือข่ายทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกกองบรรณาธิการยินดีรับพิจารณาบทความจากนักวิชาการทุกท่าน บทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ได้ผ่านการพิจารณาคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) ตามที่กองบรรณาธิการเห็นว่าเหมาะสม บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้เป็นทัศนะและข้อคิดเห็นของผู้เขียน บรรณาธิการและคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครไม่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่อย่างใด ทั้งนี้ไม่รวมข้อผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ส่งบทความต้นฉบับคืนให้แก่ผู้เขียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่มีคุณภาพในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับเครือข่ายทางวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย
3. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับบริการวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
4. เพื่อเป็นการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กำหนดเผยแพร่ 2 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัยและบทความวิชาการใน HUSO Journal of Humanities and Social Sciences คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ครอบคลุมเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. ภาษาและการสื่อสาร ภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ วรรณคดีทั้งของไทยและต่างประเทศ
2. ศิลปะและวัฒนธรรม อาทิ ศิลปกรรม นาฏศิลป์ ดนตรีไทย ดนตรีตะวันตก ฯลฯ
3. สังคมศาสตร์ สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ พัฒนาชุมชน บริหารและพัฒนาเมือง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ฯลฯ
4. มนุษยศาสตร์ อาทิ ปรัชญา ศาสนา บรรณารักษ์ ฯลฯ
5. ศึกษาศาสตร์ อาทิ วิธีสอน การจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ฯลฯ

ภาษาที่ใช้ ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ

ติดต่อและส่งบทความได้ที่

กองบรรณาธิการ HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เลขที่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220

โทรศัพท์/ โทรสาร 02-5226612

หรือทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ตามที่อยู่ข้างล่างนี้

e-mail: husojournalpnru@gmail.com

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2561)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

กรรมการที่ปรึกษา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. ม.ร.ว. สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยสยาม
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ทรงจิต พูลลาภ	ข้าราชการบำนาญ
ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติพัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรา สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.มาลินี บุญยรัตพันธุ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.พนอเนือง สุทัศน์ ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร.นาคยา ปิณฑนานนท์	ข้าราชการบำนาญ
รองศาสตราจารย์ประยูร ทรงศิลป์	ข้าราชการบำนาญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวพันธ์ เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ทองรินทร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ ภูพิพัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรพัฒน์ ยางกลาง	มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ พิมพ์ทอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิกาญจน์ จินาพันธ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนพานต์ ดวงรัตน์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร พันธุ์ลี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ บุญญะฤทธิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี กาสยานนท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศววิทย์ เรืองรอง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรไท ครุธเวโซ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสพงศ์ ผิวพอใช้
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์วสันต์ วัชรกะวีศิลป์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ บุญญะฤทธิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี กาสยานนท์
 อาจารย์ ดร.อรทัย สุทธิ
 อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกรณ
 อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ
 อาจารย์ ดร. สุดารัตน์ รอดบุญส่ง
 อาจารย์ ดร.เฉลิม เกิดโมลี
 อาจารย์ ดร.อุษณี มงคลพิทักษ์กุล

บรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ศาสตราจารย์ศรีพันธุ์ ไทชมภู
 รองศาสตราจารย์ อรอนงค์ ตั้งก่อเกียรติ
 รองศาสตราจารย์ฉันทนา สุรัสวดี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ ไม้เจริญ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวินัย มีผดุง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายสุนีย์ ทะหวัง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสวียน เจนเขี้ยว

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีมหาวิทยาลัย
 ขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
 มหาวิทยาลัยเกริก
 มหาวิทยาลัยเกริก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ อินทพรหม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณกมล ปุณฺณเขตต์ทิกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติเมธี หงสา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุคตาสาร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน ทองทิพย์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ยวงเงิน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วณิษา ศิริวรสกุล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี ทรัพย์ประสพโชค
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกาญจน์ วิชานาติ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพร เหลาฉลาด
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟูไทย วันหากิจ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชยานนท์ สุทธิโส
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวริน แสงอาวู
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กมลพัทธ์ ใจเยือกเย็น
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชฎาพร บุญเรือง
 อาจารย์ ดร.สุบัน บัวขาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บรรณาธิการบริหาร

รองศาสตราจารย์ ดร. สุพจน์ แสงเงิน

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กษิติศ วัชรพรรณ

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินทิรา จารุจินดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ชำคง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณพร บุญญาสถิตย์

อาจารย์ ดร.สรารุณ ณ พัทลุง

อาจารย์ ดร.สืบวงศ์ กาฬวงศ์

อาจารย์ ดร.พลยมน สิ้นหน่ง

อาจารย์ ดร.อุมาพร ยวชิต

อาจารย์ ดร.อักษร สวัสดิ์

อาจารย์มงคล เจริญโต

พิธีจันอักษร

อาจารย์ ดร. ภาวิณี พนมวัน ณ อยุธยา

อาจารย์จันัญญา งามเนตร

อาจารย์อวยพร แสงคำ

อาจารย์ศรัญญา อินทร์อุริศ

ออกแบบปก

นางสาวชลลธร ดุขดี

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

นางสาวสุอังคณา ม่วงยัง

นางสาวสุมิตรา จิตตะระ

นางสาวกัญญารัตน์ อัมภาพร

นายศุภโชค มณีมี

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

พิมพ์ที่ ๑ ๑๖๖๖ ก๊อปปี้

9 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์

เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

สารบัญ

	หน้า
บทบรรณาธิการ	12
การซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภค ในจังหวัดสมุทรสาคร Re-purchase through online marketing channel on Lazada website of the consumers in Samut Sakhon Province. บุญสม รัศมีโชติ	14
บทบ่อมเบโกน: เพลงกล่อมเด็กเขมร ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม	35
การศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเพื่อการพัฒนาชุมชนอุทิสอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน ฐิติณัฐ โพธิ์ปักษ์ และ ศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์	57
ศึกษาเชิงวิพากษ์การนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษานโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก ด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน Critical Study of Policy Implementation: Case Study of Eastern Economic Corridor on City Plan and Land Utilization กิตติศักดิ์ อุตุสภารการ	80

สารบัญ

หน้า

การใช้เวลาในการเล่าเรื่องในลิลิตพายัพพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว The Use of Time in Story Telling in Lilit Payap; the King Rama VI's literature. วศวรรรช สบายวัน	97
วิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว ผ่านตัวละครเอกหญิงใน วรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่องบุปผาในกุณทิทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ Analysis of the status and role of women in families through the female characters in Chinese literature, The Plum in the Golden Vase (金瓶梅) Thai edition by Jacob. รัฐกาล แก้วเนตร และ สรวุฒิ เขียวพฤกษ์	131
แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่น The Guidelines for Local Finance Optimization อรุณ ชัยนันท	160
รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร	186
แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร	193

บทบรรณาธิการ

ย้อนไปเมื่อ 126 ปีที่แล้ว วันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2435 “โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์” แห่งแรกของประเทศ ได้ถือกำเนิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ด้วยทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาซึ่งจะช่วยพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ พระองค์ทรงปฏิรูปประเทศให้เจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ดังพระราชดำรัสที่ว่า “วิชาหนังสือเป็นวิชาที่น่านับถือและเป็นที่น่าสรรเสริญมาแต่โบราณว่า เป็นวิชาอย่างประเสริฐซึ่งผู้ยิ่งใหญ่นับแต่ พระมหากษัตริย์เป็นต้นมา ตลอดจนราษฎรพลเมืองสมควรและจำเป็นจะต้องรู้เพราะเป็นวิชาที่อาจทำให้การตั้งปวงสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่าง...”

จาก “โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์” ในวันนั้น สู่ “มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร” ในวันนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครได้ผ่านการเปลี่ยนสถานภาพ เปลี่ยนสถานที่ตั้ง และเผชิญกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากลต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสังคมไทยอย่างยั่งยืนสืบเนื่องมาตลอดระยะเวลา 126 ปี

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและท้าทายของโลกในศตวรรษที่ 21 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครจำเป็นต้องพึงเสียงสะท้อนจากรอบด้านโดยมีเป้าหมายที่จะสร้างพลเมืองที่ถึงพร้อมด้วยภูมิรู้ ภูมิธรรม ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาชี้นำสังคมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน บทความจำนวนหนึ่งที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นผลงานของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ที่ได้ฝึกฝน เรียนรู้จากรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based learning) การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based learning) ฯลฯ โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง อันเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักศึกษา

โรบิน ชาร์มา (Robin Sharma) นักเขียนชาวแคนาเดียน ได้แสดงทัศนะในของเขาเกี่ยวกับการมุ่งพัฒนาดตนเองผ่านตัวละครในหนังสือที่ขายดีของเขา เรื่อง "ภิกษุผู้ขายรถเฟอร์รารีของเขา" (Monk who sold his Ferrari) ไว้ว่า *"Now I realized that those who took the time to strengthen themselves were the strongest and that it was only through improving one's self that one could ever hope to improve the lot of others"* (ตอนนี้ ข้าพเจ้าได้ตระหนักแล้วว่า คนที่ใช้เวลาในการพัฒนาดตนเองเป็นผู้ที่แข็งแกร่งที่สุด และด้วยการพัฒนาดตนเองให้ดียิ่งขึ้นเท่านั้นที่จะทำให้เรามีความหวังที่จะพัฒนาคนอื่น ๆ ได้อีกมากมาย) เฉกเช่นเดียวกันกับผู้เขียนบทความทุกท่านที่ได้ทุ่มเทเวลา บ่มเพาะประสบการณ์ ความรู้ให้ตนเองเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องที่ตนศึกษา และยังได้ถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้นั้น ๆ ผ่านการเขียนบทความเพื่อให้ผู้อ่านได้มีความรู้ไปด้วย เมื่อสังคมอุดมไปด้วยผู้ที่มีความรู้ที่มีความเมตตาแบ่งปันความรู้นั้นให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มากแล้ว ประเทศชาติก็จะพัฒนาและอยู่รอดได้

การที่ประเทศจะก้าวพ้นกับดักความยากจน และกลายเป็นประเทศที่พัฒนาได้นั้น สถาบันอุดมศึกษาถือเป็นสถาบันหลักที่จะบ่มเพาะและสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีปัญญานำพาประเทศไปสู่ความ มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน HUSO Journal of Humanities and Social Sciences ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครขอเป็นเวที และสื่อกลางที่จะสร้างสังคมอุดมปัญญา สังคมที่รักในความรู้และเชื่อว่าความรู้ไม่มีวันหมดสิ้น เป็นสังคมที่พร้อมจะปรับตัวรับความเปลี่ยนแปลงท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนไป สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่มีส่วนร่วมสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านวารสารฉบับนี้จะได้ประโยชน์จากความรู้ที่มีอยู่ไม่ มากก็น้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กษิติศ วัชรพรรณ
บรรณาธิการ

การซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภค ในจังหวัดสมุทรสาคร

Re-purchase through online marketing channel on Lazada
website of the consumers in Samut Sakhon Province.

บุญสม รัตมีโชติ¹

Boonsom RATSAMEECHOT

E-mail: boonsom2mk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) ศึกษาปัจจัยการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร 2) เพื่อเปรียบเทียบการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada มากกว่า 1 ครั้ง ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ ในด้านอารมณ์ ผู้บริโภคมีความรู้สึกเพลิดเพลินในการเลือกชมสินค้าจากเว็บไซต์ Lazada ส่วนด้านเหตุผล ทำให้ประหยัดเวลา ปัจจัยด้านทัศนคติ ผู้บริโภคคิดว่าการซื้อสินค้าเว็บไซต์ Lazada มีสินค้าให้เลือกจำนวนมาก มีการแสดงราคาสินค้าและบริการที่หน้าเว็บไซต์อย่างชัดเจน สามารถเข้าเว็บไซต์ได้สะดวกและมีข่าวประชาสัมพันธ์ถึงลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ด้านการรับรู้

¹ อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธนบุรี

ด้านทัศนคติ และด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: ช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada

Abstract

This research aimed to 1) study the re-purchase through online marketing channel on Lazada website of the consumers in Samut Sakhon. 2) compare the re-purchase through online marketing channel on Lazada website of the consumers in Samut Sakhon, classified by personal factors such as gender, age, educational level, career and income and 3) study the relationship between the variables that influenced the re-purchase of the consumers in Samut Sakhon through online marketing channel on Lazada website. The sample used in the research was 400 customers, selected by purposive sampling method, who purchased goods through Lazada online marketing channels more than 1 time.

The research found that the incentive factor in re-purchasing products through online marketing channels in the aspect of consumer moods was the good feeling when selecting the products from Lazada website. For the rational aspect, the consumers could save time. About the aspect of attitude, the consumers thought that Lazada website offered various types of products. The price and the service were clearly provided and the website was easily accessible. Moreover, the public relations were regularly released. For the relationship between variables which affected the re-purchase through Lazada online marketing channels, it was found that the factors of motivation, recognition, attitude, and lifestyle had positive relationships at high level, statistically significant at 0.05.

Keywords: Online Marketing , Lazada

บทนำ

การแข่งขันทางธุรกิจในยุคปัจจุบันมีความรุนแรงมากขึ้น จึงส่งผลให้ธุรกิจต่าง ๆ ต้องหากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อเพิ่มยอดขาย โดยหนึ่งในกลยุทธ์ทางการตลาดที่ธุรกิจต่าง ๆ ใช้กันได้แก่การค้าออนไลน์ จึงส่งผลให้การค้าออนไลน์ในปัจจุบันเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ทำให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคสะดวก รวดเร็ว ง่ายเพียงแค่ปลายนิ้วสัมผัส ซึ่งในปี 2559 ที่ผ่านมารัฐกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ของไทยได้เติบโตขึ้นแบบก้าวกระโดด ปัจจัยที่สำคัญมาจากการที่ธุรกิจต่าง ๆ มองว่าเวลานี้ E-Commerce เป็นช่องทางการขายหลักในการเข้าถึงผู้บริโภค อีกทั้งยังมีการเข้ามาของ ผู้ให้บริการจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการแข่งขันด้านการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด ทั้งการมีระบบชำระเงินออนไลน์ (Online Payment) ที่พัฒนาไปอย่างมากทั้งในด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ หรือ การมีระบบจัดการสินค้าและขนส่งถึงปลายทางพร้อมเก็บเงิน (Warehouse & Fulfillment) นอกจากนี้ยังมีสถิติที่น่าสนใจเกี่ยวกับตัวเลขของคนไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ตเติบโตขึ้นสูงถึง 68.1 ล้านคน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต (Internet Users) จำนวน 38 ล้านคน คิดเป็น 56% ของจำนวนประชากรทั้งหมด และมีผู้ใช้โซเชียลเน็ตเวิร์ค (Social Network Users) มากถึง 41 ล้านคน คิดเป็น 60% สำหรับโซเชียลเน็ตเวิร์คที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดของไทยได้แก่ Facebook 92.1 % ตามด้วย LINE 85.1% และ Google+ 67% ตามลำดับ(DAAT ข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของไทย, 2559) ซึ่งมีผลทำให้วิถีชีวิตของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วผู้คนต้องปรับตัวให้เข้ากับโลกที่มีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง โดยการประยุกต์ใช้อินเทอร์เน็ตในปัจจุบันทำได้หลากหลาย อาทิเช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-Mail) สนทนา (Chat) อ่านหรือแสดงความคิดเห็นในเว็บบอร์ด การติดตามข่าวสาร การค้นหาข้อมูล การชม หรือซื้อสินค้าออนไลน์ การดาวน์โหลด เกม เพลง ไฟล์ข้อมูล

การใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่กำลังเป็นที่แพร่หลายเป็นอย่างมากในปัจจุบันคือ อีคอมเมิร์ซ (E-commerce) เป็นระบบการซื้อขายสินค้าหรือบริการผ่านอินเทอร์เน็ต สิ่งที่เป็นแรงกระตุ้นในการส่งเสริมด้านการค้าขายผ่านอินเทอร์เน็ต เนื่องมาจากค่าใช้จ่ายในการทำเว็บไซต์มีราคาถูก บางเว็บไซต์ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย สามารถปรับเปลี่ยนได้หลากหลายรูปแบบ และที่สำคัญคือความสะดวกสบายรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นระบบรักษาความปลอดภัยในการชำระเงิน ทำให้ปัจจุบันนี้ตลาดสินค้าออนไลน์ เป็นตลาดหนึ่งที่น่าสนใจ

บริษัท ลาซาด้า จำกัด ก็เป็นบริษัทหนึ่งที่ทำให้ความสนใจในการทำตลาดออนไลน์โดย LAZADA คือเว็บไซต์ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาภายใต้แนวคิดการเป็นแหล่งช้อปปิ้งออนไลน์ที่มีสินค้าให้เลือกซื้อหลากหลาย โดยเฉพาะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เหมือนการยกห้างสรรพสินค้ามาไว้บนหน้าจอ LAZADA (LAZADA เว็บ ช้อปปิ้งออนไลน์) จึงทำให้ในปัจจุบันการซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางการตลาดอิเล็กทรอนิกส์เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีศักยภาพทางธุรกิจสูงมาก ความจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจศึกษาถึงเหตุผลและแรงจูงใจของผู้บริโภคที่มีต่อร้านค้าออนไลน์ เพื่อการกลับมาซื้อซ้ำของผู้บริโภคจะเกิดขึ้นได้ย่อมมาจากทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นโดยถ้าผู้บริโภคได้รับสินค้าที่มีคุณภาพตามที่ผู้บริโภคต้องการจะทำให้สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อสินค้าซ้ำ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงเหตุผลและแรงจูงใจของการซื้อสินค้าซ้ำผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร

วัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

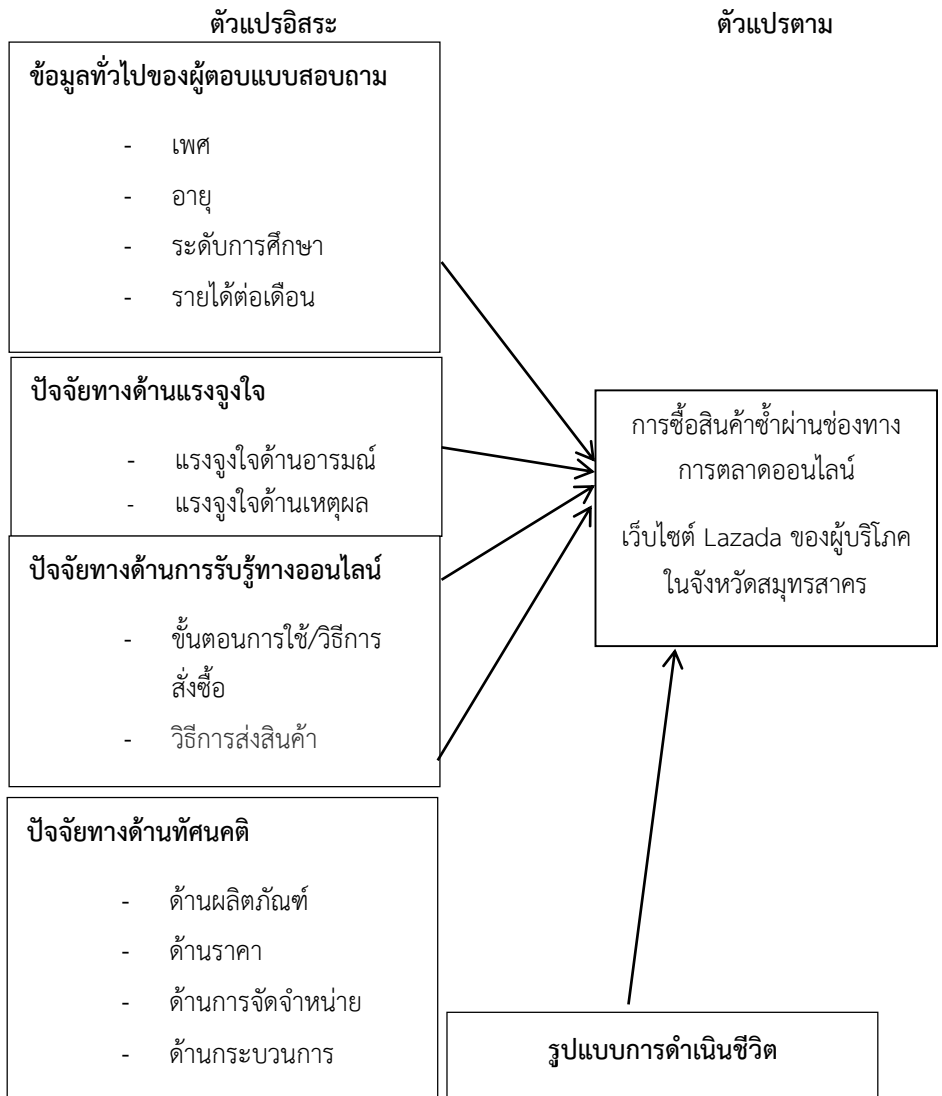
1. เพื่อศึกษาปัจจัยการซื้อสินค้าซ้ำผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการซื้อสินค้าซ้ำผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลการซื้อสินค้าซ้ำผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงปัจจัยการซื้อสินค้าซ้ำผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร โดยผลการวิจัยอยู่ภายใต้ขอบเขตดังนี้

ประชากรประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดสมุทรสาครที่เคยซื้อสินค้า ผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบของการซื้อข้านั้นมีความหลากหลาย ประกอบด้วยหลายปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตราการซื้อซ้ำได้แก่ ปัจจัยกิจกรรมทางการตลาด อาทิเช่น การโฆษณา โปรโมชั่น การตั้งราคา การขนส่งสินค้า ปัจจัยด้านธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ และตราสินค้า ปัจจัยด้านส่วนแบ่งทางการตลาดและการกระจายตัวของผลิตภัณฑ์(Penetration level) ปัจจัยด้านจำนวนการซื้อต่อบุคคล และระยะเวลาในการซื้อต่อครั้ง ปัจจัยด้านการซื้อตราสินค้าคู่แข่งกัน ปัจจัยด้านต้นทุนจากการเปลี่ยน (switching cost) ในตราสินค้าระดับเดียวกัน ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้บริโภคต่อตราสินค้า และปัจจัยเฉพาะอื่นๆ เช่น ลักษณะประชากรศาสตร์ เป็นต้น (ศิโรสภา อุทิศสัมพันธ์กุล, 2557 : 21)

วรัญญา โพธิ์ไพรทอง (2556) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าออนไลน์จากร้านค้าออนไลน์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ที่ต่างกันมีการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีแนวโน้มซื้อมากกว่าเพศชาย และกลุ่มอายุ 30 ปี เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์มากที่สุด นอกจากนี้กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท หรือสูงกว่า มีแนวโน้มซื้อสูงกว่า และกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 30,000 บาทขึ้นไปเป็นกลุ่มที่ซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์มากที่สุด

ปราโมทย์ สถิตยวรรกุล (2547) ศึกษาเรื่องทัศนคติและแนวโน้มการใช้บริการซ้ำของลูกค้าของสถาบันสอนภาษาอังกฤษ อีเอฟ อิงลิชเฟิร์สท์ ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่าลูกค้าที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการบริการที่ได้รับจากสถาบันภาษาอีเอฟโดยรวมและรายได้อยู่ในระดับดี และมีแนวโน้มในการใช้บริการซ้ำอีกอยู่ในระดับดี ลูกค้าที่มีอายุและประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริการของสถาบันสอนภาษาอีเอฟ อิงลิชเฟิร์สท์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติโดยจะมุ่งเน้น Affective เป็นความรู้สึกของการชอบและไม่ชอบ จะสามารถใช้วิธีการ 3 วิธีเพื่อเพิ่มความชอบคือ 1.Classical Conditioning ทำโดยผ่านวิธีการเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไข โดยวิธีนี้ตัวกระตุ้นที่ผู้ฟังชอบ 2. ความชอบต่อโฆษณา (Affect Toward the ad.) การเพิ่มความชอบในโฆษณาจะนำไปสู่การเพิ่มความชอบในตัวผลิตภัณฑ์ ความรู้สึกในทางบวกต่อโฆษณาอาจเพิ่มความชอบของตรียี่ห้อ 3. การให้ผู้บริโภคเปิดรับข่าวสารมากขึ้น (Mere Exposure) หมายถึงการเสนอตรียี่ห้อต่อบุคคลในโอกาสต่างๆ มากมายเพื่อทำให้ทัศนคติของเขาดูตรียี่ห้อเป็นไปในทางบวกมากขึ้น (อดุลย์ จาตุรงค์กุล 2543 : 207)

พิบูล ทีปะपाल (2555: 156-159) กล่าวถึงสาเหตุของการเกิดแรงจูงใจไว้ ดังนี้

1. แรงจูงใจที่เกิดจากตัวผลิตภัณฑ์ (Product Buying Motives) ได้แก่ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคที่ต้องการจะซื้อสินค้าและบริการอย่างใดอย่างหนึ่งมาเพื่อตอบสนองความต้องการของตนให้ได้รับความพอใจ เนื่องจากสินค้าและบริการที่นำมาสนองความต้องการนั้นมากมาย แต่เงินที่จะนำมาซื้อสินค้านั้นมีจำกัดผู้บริโภคจึงจำเป็นต้องตัดสินใจซื้อสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งตามกำลังอำนาจซื้อของเขา

2. แรงจูงใจที่เกิดจากเหตุผล (Rational Buying Motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการใคร่ครวญพิจารณาของผู้ซื้ออย่างมีเหตุผลก่อนว่า ทำไมจึงซื้อสินค้าชนิดนั้น แรงกระตุ้นประเภทนี้ในที่นี้จะยกตัวอย่างเป็นรถยนต์ ได้แก่

2.1 ความประหยัด (Economy) หมายถึง ความประหยัดในการซื้อและใช้ เช่น ในปัจจุบันนิยมใช้รถยนต์ที่มีขนาดเล็กมากกว่ารถยนต์ขนาดใหญ่ เนื่องจากรถยนต์ขนาดเล็กมีราคาถูกกว่าและประหยัดค่าน้ำมันได้มากกว่า

2.2 ประสิทธิภาพและสมรรถภาพในการใช้ (Efficiency and Capacity) เช่น ผู้บริโภคนิยมซื้อยางรถยนต์ Energy Tire หรือยางประหยัดน้ำมัน ก็เพราะเป็นยางรถยนต์ที่มีแรงต้านการเคลื่อนที่ของรถต่ำ จึงส่งผลให้ประหยัดน้ำมันกว่ายางรถยนต์ทั่วไป

2.3 ความเชื่อถือได้ (Dependability) เป็นแรงจูงใจในการซื้อที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่ง ปกติผู้ผลิตหรือผู้ขายมักจะมีสัญญาประกันสินค้าให้ เช่น รับประกันภายใน 4 ปี หรือ 100,000 กิโลเมตร

2.4 ความทนทาน (Durability) บางคนนิยมใช้รถยนต์ที่ผลิตจากทวีปยุโรปมากกว่ารถยนต์ที่ผลิตจากประเทศจีน เพราะคิดว่าประเทศจีนผลิตสินค้ามักไม่ค่อยทนทานถาวร

2.5 ความสะดวกในการใช้ (Convenience) การนิยมใช้รถยนต์เกียร์อัตโนมัติ เพราะในการเข้าเกียร์ไม่ยุ่งยากซับซ้อน

3. แรงจูงใจที่เกิดจากอารมณ์ (Emotion Buying Motive) แบ่งออกได้ดังนี้

3.1 การเอาอย่างแข่งดีกัน (Emulation) เช่น เมื่อเห็นเพื่อนหรือญาติมิตร มีอะไรที่โดดเด่น ตนเองก็พยายามไปชวนขายหาซื้อบ้างเพื่อไม่ให้หน้าเขาเป็นต้น

3.2 ต้องการจุดเด่นเป็นเอกเทศ (Individuality) เช่น ต้องการแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่มีระดับหรือทันสมัย เพื่อแสดงเป็นจุดเด่นไม่ซ้ำใคร เป็นต้น

3.3 ต้องการอนุโลมคล้ายตามผู้อื่น (Conformity) เป็นลักษณะตรงข้ามกับพวกที่ต้องการจุดเด่นเป็นเอกเทศ พวกนี้จะรอคอยคนอื่นซื้อกัน หรือซื้อตามบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ชื่นชอบ เป็นต้น

3.4 ต้องการความสะดวกสบาย (Comfort) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากผู้ซื้อต้องการความสะดวกสบายในการทำงานที่เป็นอยู่ การผ่อนแรง

3.5 ต้องการความสำราญเพลิดเพลินใจ (Entertainment and Pleasure) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากผู้ซื้อต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน เช่น การซื้อซีดี ภาพยนตร์มารับชม เป็นต้น

3.6 ความทะเยอทะยานมักใหญ่ใฝ่สูง (Ambition) เป็นความหยิ่งถือดีหรือความปรารถนาเกี่ยวกับศักดิ์ศรีเกียรติคุณ เช่น ชอบซื้อรถเบนซ์ เพื่อให้สังคมยอมรับว่าเป็นคนมีเกียรติ เป็นต้น

4. แรงจูงใจที่เกิดจากการอุปถัมภ์ร้านค้า (Patronage Buying Motive) เกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

4.1 ให้บริการดีเป็นที่พอใจ (Satisfactory Services)

4.2 ราคาเยือกเยียมเหมาะสม (Reasonable Prices)

4.3 ทำเลที่ตั้งของร้านสะดวกในการที่จะไปซื้อ (Good Access to Location)

4.4 มีสินค้าให้เลือกได้หลายอย่าง (Abundant of Assortment) เช่น ห้างสรรพสินค้าพารากอน เป็นต้น

4.5 ชื่อเสียงของร้าน (Goodwill or Image) ดีเป็นที่เชื่อถือได้

4.6 ความเคยชินเกี่ยวกับนิสัยการซื้อ (Buying Habits) เช่น การเคยซื้อสินค้าจากร้านใดร้านหนึ่งเป็นเวลานานแล้ว เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเรื่องการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านแรงจูงใจของการซื้อสินค้าผ่านช่องทาง การตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร
- ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางด้าน การรับรู้ทางออนไลน์เกี่ยวกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทาง การตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร
- ส่วนที่ 4 ปัจจัยทางด้านทัศนคติของการซื้อสินค้าผ่านช่องทาง การตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร
- ส่วนที่ 5 ปัจจัยทางด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทาง การตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านแรงจูงใจ การรับรู้ทางออนไลน์ ทัศนคติ และรูปแบบการดำเนินชีวิตของการซื้อสินค้าผ่านช่องทาง การตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์ข้อเปรียบเทียบการซื้อสินค้าผ่านช่องทาง การตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาครที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้สถิติทดสอบค่าที แบบเป็นอิสระต่อกัน (t-test independent) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way analysis of variance)
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านแรงจูงใจ การรับรู้ทางออนไลน์ ทัศนคติ และรูปแบบการดำเนินชีวิตกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทาง การตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร สถิติที่ใช้ในการทดสอบสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย เพียร์สัน (Pearson Correlation) (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2545) เพื่อใช้ทดสอบค่าความสัมพันธ์กันสำหรับค่า นัยสำคัญทางสถิติใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งข้อมูลในครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นลูกค้าที่มีการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 68.7 มีอายุระหว่าง 25-34 ปี จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.2 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 73.5 มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 93.3

2. ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านอารมณ์ พบว่ามีความรู้สึกเพลิดเพลินในการเลือกชมสินค้าจากเว็บไซต์ Lazada มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.88) ส่วนด้านเหตุผล นั้นผู้บริโภคมองว่าเมื่อซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ Lazada ทำให้ประหยัดเวลามีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.73)

3. ปัจจัยด้านการรับรู้ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาครพบว่าด้านวิธีการส่งสินค้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.79) เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดพบว่า เว็บไซต์ Lazada มีความรับผิดชอบ เช่น มีระบบ รับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นของแท้ ไม่ชำรุดเสียหาย หรือแตกหัก สามารถคืนสินค้าได้ภายใน 7 วัน โดยได้รับเงินคืนเต็มจำนวน ค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.85) และด้านขั้นตอนการใช้งาน/วิธีการส่งสินค้าผู้บริโภคมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.74) โดยพบว่าสามารถรับรู้ในการค้นหาสินค้าในเว็บไซต์ Lazada ได้เป็นอย่างดีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.78)

4. ปัจจัยด้านทัศนคติในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาครในด้านผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคคิดว่าสินค้าเว็บไซต์ Lazada มีสินค้าให้เลือกจำนวนมากมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.84) ด้านราคาผู้บริโภคคิดว่าสินค้าเว็บไซต์ Lazada แสดงราคาสินค้าและบริการที่หน้าเว็บไซต์อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.74) ด้านการจัดจำหน่าย ผู้บริโภครู้สึกว่าการเข้าเว็บไซต์ Lazada สามารถเข้าได้สะดวกค่าเฉลี่ยมาก

ที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.79) และ ด้านการบริการเว็บไซต์ Lazada ผู้บริโภครู้สึกกว่า Lazada มีข่าวประชาสัมพันธ์แจ้งถึงลูกค้าอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.81)

5. ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาครพบว่า ผู้บริโภคมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีความชื่นชอบการใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.71) และผู้บริโภคที่มีการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีความพอใจที่ซื้อสินค้าจาก Lazada มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.90)

6. เมื่อเปรียบเทียบการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada นั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร มีความสัมพันธ์ทางบวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงและเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า

ตารางที่ 1 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจ กับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร

ปัจจัยทางด้าน แรงจูงใจ	Pearson Correlation(r)	Sig(2-tailed)	ระดับความสัมพันธ์
ด้านอารมณ์	0.746	0.000	สูง
ด้านเหตุผล	0.666	0.000	สูง
ภาพรวม	0.770	0.000	สูง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

พบว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = 0.770$, $Sig = 0.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์สูงที่สุดในทางบวกกับปัจจัยทางด้านอารมณ์ในระดับสูง ($r = 0.746$, $Sig = 0.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ตารางแสดงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้ทางออนไลน์กับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร

ปัจจัยทางด้านการรับรู้	Pearson Correlation(r)	Sig(2-tailed)	ระดับความสัมพันธ์
ขั้นตอนการใช้			
งาน/	0.736	0.000	สูง
วิธีการสั่งซื้อสินค้า			
วิธีการสั่งซื้อสินค้า	0.715	0.000	สูง
ภาพรวม	0.775	0.000	สูง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = 0.775$, $Sig = 0.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยด้านการรับรู้ มีความสัมพันธ์สูงที่สุดในทางบวกกับขั้นตอนการใช้งาน/วิธีการสั่งซื้อสินค้า มีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่สุด ($r = 0.736$, $Sig = 0.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ตารางแสดงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร

ปัจจัยทางด้าน ทัศนคติ	Pearson Correlation(r)	Sig(2-tailed)	ระดับความสัมพันธ์
ด้านผลิตภัณฑ์	0.652	0.000	สูง
ด้านราคา	0.656	0.000	สูง
ด้านการจัด จำหน่าย	0.670	0.000	สูง
ด้านการบริการ	0.635	0.000	สูง
ภาพรวม	0.748	0.000	สูง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติ มีความสัมพันธ์ทางบวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = 0.748$, $Sig = 0.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยด้านทัศนคติ มีความสัมพันธ์สูงที่สุดในทางบวกกับด้านการจัดจำหน่ายในระดับสูงที่สุด ($r = 0.670$, $Sig = 0.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 4 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร

ปัจจัยด้านรูปแบบ การดำเนินชีวิต	Pearson Correlation(r)	Sig(2-tailed)	ระดับความสัมพันธ์
รูปแบบการดำเนิน ชีวิต	0.664	0.000	สูง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

พบว่า ปัจจัยด้านการดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์ทางบวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = 0.664$, $Sig = 0.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง การซื้อสินค้าผ่านช่องทางทางการตลาดออนไลน์ เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางทางการตลาดออนไลน์ เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิจัยในภาพรวม ปัจจัยด้านแรงจูงใจทั้ง 2 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ ด้านอารมณ์ พบว่า เมื่อซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ Lazada ทำให้ประหยัดเวลา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก และด้านเหตุผล เมื่อซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ Lazada ทำให้ประหยัดเวลา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญชนกภรณ์ โตชมบุญ (2558) ศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการประมูลสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการประมูลสินค้าออนไลน์ ปัจจัยด้านสิ่งจูงใจด้านเหตุผลเป็น สิ่งจูงใจที่เกิดขึ้นโดยยึดหลักเหตุผลและเศรษฐกิจเป็นสำคัญผู้บริโภคจะมีการตัดสินใจเลือกใน สิ่งที่ให้ประโยชน์สูงสุด หรือสร้างความพึงพอใจสูงสุด

2. ปัจจัยด้านการรับรู้จากผลการวิจัยในภาพรวมปัจจัยด้านการรับรู้ทั้ง 2 ด้าน มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคใน จังหวัดสมุทรสาคร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ ด้านขั้นตอนการใช้งาน/วิธีการสั่งซื้อสินค้า และด้านวิธีการส่งสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ เลิศจิระจรัส (2557) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ของการใช้บริการทาง อินเทอร์เน็ต บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ประเภทของสินค้า และบริการที่ซื้อขาย ระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต วิธีการ ชำระเงินหน่วยงานในการรับส่งสินค้า การให้บริการตอบคำถามแก่ลูกค้าของเว็บไซต์ สถานที่ ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต และช่วงระยะเวลาในการใช้บริการอินเทอร์เน็ต และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปัทมพร คัมภีระ (2557) ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตส่งผล ต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางผ่านเว็บไซต์เฟซบุค เนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ตจะเป็น โอกาสในการรับรู้ข้อมูลผ่านการสื่อสารของผู้จำหน่ายของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ใช้อินเทอร์เน็ต สามารถใช้ช่องทางดังกล่าวในการค้นหาข้อมูลของเครื่องสำอางเพื่อตอบสนองความต้องการ ของตนเอง

3. ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์ เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิจัยพบว่าภาพรวม ลูกคามีปัจจัยด้านทัศนคติมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก โดยรายละเอียดแต่ละด้านมีดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ ในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริโภคคิดว่าสินค้า เว็บไซต์ Lazada มีสินค้าให้เลือกจำนวนมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญชา ปูไผ่ (2558) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญต่อปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยย่อยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความหลากหลายของตราสินค้า และ สินค้ามีคุณภาพ อยู่ในระดับมากเช่นกัน

ด้านราคา ในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริโภคคิดว่าสินค้าเว็บไซต์ Lazada แสดงราคาสินค้าและบริการที่หน้าเว็บไซต์อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญชา ปูไผ่ (2558) ปัจจัยด้านราคา (Price) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความสำคัญต่อปัจจัยด้านราคาโดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก และปัจจัยย่อย ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความชัดเจนในการแสดงราคาสินค้า อยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดจำหน่าย ในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริโภคคิดว่าการเข้าเว็บไซต์ Lazada สามารถเข้าได้สะดวก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญชา ปูไผ่ (2558) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ ระดับความสำคัญต่อปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายโดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก และปัจจัยย่อยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การตรงเวลาในการจัดส่งสินค้า อยู่ในระดับมาก

ด้านการบริการ ในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้บริโภคคิดว่าเว็บไซต์ Lazada มีชาวประชาสัมพันธ์แจ้งถึงลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณิรัตน์ รัตนพันธ์ (2558) ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างประเทศไทย ทุกปัจจัยมีความสำคัญระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

สุภาวรรณ ชัยทวีวุฒิกุล (2555) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการบนเว็บไซต์ ENSOGO ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ให้บริการและด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก

4. ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมผู้บริโภคชื่นชอบการใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กังสตาล ศิษย์ธานนท์ (2559) ผลการวิจัยพบว่า พบความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างกลุ่มรูปแบบการดำเนินชีวิตของนักท่องเที่ยวชาวไทย กับรูปแบบการใช้สื่อออนไลน์ เนื่องจาก สื่อใหม่ คือสื่อที่มีการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ต เป็นช่องทางที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้รับและผู้ส่งสาร สามารถสื่อสารได้สองทางในเวลาเดียวกันรวมไปถึงสามารถส่งสารได้หลายรูปแบบ เช่น ภาพ เสียง หรือ ข้อความ ได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปมาก ทำให้คนทำงานจำเป็นต้องใช้สื่อใหม่ในการทำงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

5. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง

ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าปัจจัยด้าน

แรงจูงใจ มีความสัมพันธ์สูงที่สุดในทางบวกกับปัจจัยทางด้านอารมณ์ รองลงมาปัจจัยด้านแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับด้านเหตุผลในทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิโบล ตรีเสนห์จิต (2553) แรงจูงใจของผู้บริโภคได้แก่ แรงจูงใจทางด้านเหตุผลและแรงจูงใจด้านอารมณ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อถุงผ้าในด้านจำนวนครั้งที่ใช้ถุงผ้าในแต่ละเดือน

ปัจจัยด้านการรับรู้ ภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้กับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้ มีความสัมพันธ์สูงที่สุดในทางบวกกับขั้นตอนการใช้งาน/วิธีการส่งสินค้า มีความสัมพันธ์ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรพล สุกุลเอกภักดี (2553) การรับรู้ภาพลักษณ์ร้านค้า การรับรู้คุณภาพสินค้า

และราคาอ้างอิงมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ของคุณค่าของผู้บริโภคและการรับรู้คุณค่ามีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการซื้อสินค้าจากร้านค้าผ่านของผู้บริโภค และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพรรณ อินวษา (2551) ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ในคุณภาพชาเขียวโออิชิกับพฤติกรรมการซื้อซ้ำเครื่องดื่มชาเขียวโออิชิของผู้บริโภคพบว่ามีความสัมพันธ์กัน

ปัจจัยด้านทัศนคติ ภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านทัศนคติกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าปัจจัยด้านทัศนคติ มีความสัมพันธ์สูงสุดในทางบวกกับด้านการจัดจำหน่ายในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิโบล ตรีเสนห์จิต (2553) พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อถุงผ้าในด้านจำนวนครั้งในรอบปีที่ซื้อถุงผ้ามีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อถุงผ้าในด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ด้านประโยชน์หลักของถุงผ้าด้านรูปลักษณ์ของถุงผ้า ด้านผลิตภัณฑ์ที่คาดหวังของถุงผ้า และด้านศักยภาพของถุงผ้า

ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต ภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร มีความสัมพันธ์สูงสุดในทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาลิสา วีระนพรัตน์ (2557) รูปแบบการดำเนินชีวิต ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ ความสนใจเรื่องสุขภาพและ ความคิดเห็นเรื่องสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การบริโภคอาหารอภัยพิพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ลูกค้าน่ามีปัจจัยด้านแรงจูงใจในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ด้านเหตุผลเมื่อซื้อสินค้าจากเว็บไซต์ Lazada ทำให้ประหยัดเวลา มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada ของผู้บริโภคในจังหวัดสมุทรสาครสูงกว่าด้านอารมณ์ ฉันทรู้สึกมีความเพลิดเพลินในการเลือกชมสินค้าจากเว็บไซต์ Lazada ดังนั้น ในการที่จะพัฒนาเว็บไซต์ Lazada ต่อไป ควรจัดการประชาสัมพันธ์ ให้ผู้บริโภคทราบว่าเว็บไซต์ที่สามารถเลือกซื้อสินค้าได้สะดวกและประหยัดเวลา เพื่อให้ผู้บริโภคทราบกันทั่วถึง และควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีความสำคัญต่อผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

วิจัยเรื่องปัจจัยความพึงพอใจของลูกค้า และความชื่นชอบในผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อการซื้อขายสินค้าผ่านช่องทางการตลาดออนไลน์เว็บไซต์ Lazada เท่านั้น ดังนั้น หากในอนาคตมีผู้ที่สนใจต้องการศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ควรมีการเพิ่มปัจจัยอื่นๆ ที่แตกต่างออกไป เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถต่อยอดองค์ความรู้ให้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

- กังสดาล ศิษย์ธานนท์. (2559). รูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบการใช้สื่อออนไลน์ และความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ*. นิตา ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2559).
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). *การวิเคราะห์สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ เลิศจิระจรัส.(2557). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วรัญญา โพธิ์ไพรทอง. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.
- วรพรรณ อินวะษา. (2551). พฤติกรรมการซื้อซ้ำเครื่องดื่มชาเขียวโอโอซีของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิโลบล ตรีเสนห์จิต. (2553). แรงจูงใจ และทัศนคติด้านผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อถุงผ้าในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท บธ.ม. (การตลาด). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธัญชนกภรณ์ โตชมบุญ. (2558). ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการประมวลสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์. จุลนิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจทั่วไป มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรพล สฤเอกภักดี. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของลูกค้าและแนวโน้มการซื้อสินค้า:กรณีศึกษาร้านผ้าม่านในจังหวัดชลบุรี. สาขาวิชา: บริหารธุรกิจ; บธ.ม. (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปัทมพร คัมภีระ. (2557). พฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางผ่านเว็บไซต์เฟซบุ๊ก ของนักศึกษาหญิง ในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ. สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปราโมทย์ สติยวรกุล. (2547). *ทัศนคติและแนวโน้มการใช้บริการซ้ำของลูกค้าของ สถาบันสอนภาษาอังกฤษอีเอฟ อิงลิชเฟิร์สท์ ในเขตกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พิบูล ทีปะปาล. (2555). *การบริหารการตลาด*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์น การพิมพ์.
- มณีนันท์ รัตนพันธ์. (2558). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดภาคใต้ตอนล่างประเทศไทย*.
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- มนัญญา ปุโฬ. (2558). *การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุภาวรรณ ชัยทวีวุฒิกุล. (2555). *พฤติกรรมกรรมการซื้อสินค้าและบริการออนไลน์แบบร่วมกลุ่มกันซื้อบน เว็บไซต์ ENSOGO ของลูกค้าในเขตกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การตลาด). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิโสภา อุทิศสัมพันธ์กุล. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำธุรกิจออนไลน์ Group Buying*. การศึกษาอิสระ.ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการตลาด).
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อดุลย์ จาตุรงคกุล. (2543). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อลิสสา วีระนพรัตน์. (2557). *รูปแบบการดำเนินชีวิต ทักษะคติและพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่ออาหารธัญพืชในเขตกรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา*. ปีที่8 ฉบับที่1 มกราคม-มิถุนายน 2557(93-103)
- DAAT ข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตของไทย, สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2560, จาก http://www.thaimobilecenter.com/home/mobile_article_detail.asp?nid=217
- LAZADA เว็บไซต์ปิ้งออนไลน์สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2560, จาก <http://www.daat.in.th/index.php/daat-internet/>

บทบ่อมเปโกน: เพลงกล่อมเด็กเขมร

BOT BOMPE KOUN: KHMER LULLABIES

ชาญชัย คงเพียรธรรม¹

Chanchai Khongphianthum

E-mail: ganesanee96@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาเพลงกล่อมเด็กเขมร ที่พบในจังหวัดพระตะบอง ราชอาณาจักรกัมพูชา ทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่าเพลงกล่อมเด็กเขมรนิยมขึ้นต้นด้วยเสียงเอื้อน “โอ” หรือ “อ้อ อ้อ” ก่อนแล้วตามด้วยประโยคที่ว่า “ลูกเอ๋ยนอนเสียเถิด” รูปแบบของเพลงกล่อมเด็กเขมรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มที่ไม่มีฉันทลักษณ์ และ 2) กลุ่มที่มีฉันทลักษณ์ ซึ่งฉันทลักษณ์ที่พบในเพลงกล่อมเด็กเขมรส่วนใหญ่ คือ บทกาคติ และบทพากย์ที่มีจำนวนคำตั้งแต่ 7 – 9 คำ ด้านการใช้ภาษานั้น เพลงกล่อมเด็กเขมรนิยมใช้ภาษาที่เรียบง่าย มีการใช้คำเรียกเด็ก ที่แสดงถึงความรักความผูกพันที่มีต่อลูก ส่วนสารัตถะที่พบในเพลงกล่อมเด็กเขมรนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1) อ่อนนวลขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครองดูแลลูกน้อย 2) ขอให้เด็กกลัวแล้วจึงปลอบขวัญให้เด็กนอน 3) ให้รางวัลเมื่อเด็กหยุดร้องไห้หรือนอนหลับ และ 4) สั่งสอน

คำสำคัญ : คติชนวิทยา, เพลงกล่อมเด็ก, เขมร

¹รองศาสตราจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Ph.D)

Abstract

This article investigated Khmer Lullabies in Battambang province, Cambodia. The study not only examined the patterns, but also the contents. The results of this study revealed that Khmer lullabies tended to start with a rhythmic hum of “oh or eu eu”, followed by the sentence, “Koun ey keng tiw” (Baby, please sleep). Basically, there were two types of Khmer lullabies: (1) the pattern without prosody, and (2) the pattern with prosody itself had two sub-types: the traditional prosody called Kakagati, and the 7-to-9-syllable prosody, borrowed from Thai. Khmer Lullabies were often composed in simple language with word reduplication. Words that were referred to the baby in the lullabies are usually those which expressed the mother’s love toward the baby. The Contents in the Khmer lullabies could be classified into 4 types: (1) a prayer for the baby, (2) a threatening then soothing, (3) a reward for the baby if he/she stop crying and goes asleep, and (4) moral teaching.

Keywords: Folklore, Lullabies, Khmer

ผูกเปล: บทนำว่าด้วยเรื่องเพลงกล่อมเด็กเขมร

เพลงกล่อมเด็กนั้นมียุอยู่ในทุกชาติ ทุกภาษา ทั่วทุกมุมโลก เป็นของสากล ในยุโรป เรียกเพลงกล่อมเด็กว่า Mother goose ในอเมริกาเรียกว่า lullaby ส่วนชาติต่าง ๆ ในอุษาคเนย์ เช่น ไทย ลาว พม่า หรือเขมรล้วนแต่มีเพลงกล่อมเด็กทั้งสิ้น (ประเทือง คล้ายสุบรรณ และยุพิน ธาตุศรี, 2517: 1) เพลงกล่อมเด็กจัดเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยา ประเภทที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ มีการถ่ายทอดแบบปากต่อปากสืบต่อกันมา ไม่มีการถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์ และไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้แต่งคนแรก ถือเป็นงานประเภท “มุขปาฐะ” (Oral- Tradition) (สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2524: 1) สันนิษฐานว่าเดิมเพลงกล่อมเด็กนั้นน่าจะมาจากการที่แม่กล่อมลูกโดยเริ่มด้วยการทำเสียงโอ โอ้อ้อ ออ ออ ๆ ขึ้นมาก่อน แล้วก็แปรทำนองไป จากนั้นก็หาคำเข้ามาใส่จนกลายเป็นเพลงกล่อมเด็กที่ใช้กล่อมกันเรื่อยมา (ผะอบ โพชะกฤษณะและคณะ, 2521: 1)

เขมรเรียกเพลงกล่อมเด็กว่า “เพลงบ้อมโปโกน” (ត្រង់ប៉ូតូត) หรือเพลงกล่อมลูก เป็นเพลงที่ใช้กล่อมลูกให้หลับ (ฮุน วรรณ, 1967: 439) ชาวเขมรจะนำลูกใส่เปลที่เรียกว่า “อ็องรีง” (អៀន) แล้วเหวี่ยง เนื้อเพลงกล่อมเด็กจำนวนไม่น้อยเกิดขึ้นจากปฏิกิริยาไหวพริบของผู้กล่อมที่แต่งขึ้นในทันทีขณะที่กล่อม (ธีระ วรรณ, 1995: 69)

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ ผู้เขียนศึกษาเพลงกล่อมเด็กเขมร ในทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา โดยใช้กรอบแนวคิดทางคติชนวิทยา ผู้เขียนเลือกเก็บตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กจากจังหวัดพระตะบอง 2 จำนวนทั้งสิ้น 45 เพลง สาเหตุที่เลือกเก็บข้อมูลจากแหล่งดังกล่าวแทนที่จะเป็นราชธานีพนมเปญ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ เนื่องจากชาวพระตะบองยังคงรักษาและสืบสานวัฒนธรรมเขมรไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ต่างจากราชธานีพนมเปญ ที่ในปัจจุบันเพลงกล่อมเด็กค่อยๆ สูญหายไปจนแทบจะไม่หลงเหลืออยู่เลย ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาเพลงกล่อมเด็ก คือ ช่วยทำให้เข้าใจโลกทัศน์ของคนเขมรได้ชัดเจน แจ่มชัดขึ้น เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าอกเข้าใจ การเรียนรู้ประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านมิติทางวัฒนธรรม ถือเป็นวิธีพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน และเป็นปัจจัยนำมาซึ่งความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ ในอนาคต

รูปแบบและการใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็กเขมร

เพลงกล่อมเด็กเขมรนิยมขึ้นต้นด้วยเสียงโอ หรืออือ อือก่อน หรืออาจขึ้นต้นด้วยประโยคที่ว่า “ลูกเอ๋ยนอนเสียเถิด แม่อยู่คอยกล่อม” (เกงเอ๋ย เกงตีว มุดายนิวบ้อมเป – **គេងឆើយគេងចៅ ម្តាយនៅចំពេ**) เป็นส่วนใหญ่ เพลงกล่อมเด็กเขมรส่วนใหญ่ระบุไว้ชัดเจนว่า “แม่” เป็นผู้ร้องกล่อม มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ระบุว่าผู้ร้องเป็นบุคคลอื่นในส่วนนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงรูปแบบและการใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็กซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบในเพลงกล่อมเด็ก

รูปแบบที่พบในเพลงกล่อมเด็กเขมรสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ไม่มีฉันทลักษณ์ และ 2) กลุ่มที่มีฉันทลักษณ์ ดังนี้

กลุ่มที่ไม่มีฉันทลักษณ์

เพลงกล่อมเด็กจำนวนมากไม่มีฉันทลักษณ์ กล่าวคือ ไม่มีแบบแผนของสัมผัส คล้องจองที่ตายตัว แม้จะมีสัมผัสคล้องจองอยู่บ้าง แต่ก็ปรากฏเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ตัวอย่าง

ឱកូនឆើយកូនគេងចៅ អាត្រាជ្រយច់ត្រូវ ម៉ែនៅចំពេ កូនពេកលក់ណាពេជ្រលឹម...អីว

ละ:กุดธัฉើยลุดชัฎาณากุด...กุดจฺรยอญฺร อดะ:ถาลุกะณากะณะลิม...

(สรุ ธิฐ ะลุลลล)

โอ ลูกเอ๋ยนอนเสียเถิด เที่ยงคืนดึกดื่น แม่ยังกล่อม ลูกนอนให้หลับหนาจอม

ขวัญ...อือๆ พอลูกโตขึ้นฟังแม่หนาลูก... ลูกต้องขยันเรียน ความรู้เป็นสะพานให้ลูกเดินข้าม

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กที่แต่งโดยใช้บทกาคติ เช่น

เดีว กุสเฉียกั๊ว	กฺวณณกั๊ว
เขาลมสุ่ยเฉีย	กิตาญญู
กุสเคณกั๊ว	กฺวณณกั๊ว
	กฺวณณกั๊ว
	(สรุข อธิฐา สรรณ)

ฮือๆ ลูกเอ๋ยอย่าร้อง แม่ว่างตัวน้อง ไกวเปลแล้วเอ๋ย
ลูกจ๋าย่ากลัว เกรงปรารมภ์เลย ลูกนอนหลับเอ๋ย
แม่ไปทำงาน

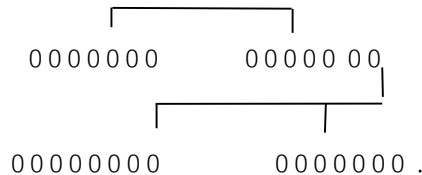
(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

แม้เพลงกล่อมเด็กข้างต้นจะแต่งโดยใช้บทกาคติ หากแต่ก็ไม่มีถึงเอกลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็ก กล่าวคือมีการใส่เสียงฮือ อา ลงไป เพื่อให้เด็กหลับง่ายขึ้น และการอ่านทำนองเสนาะบทกาคติที่ไม่มีเทคนิคการใช้เสียงเช่นนี้

- บทพากย์ 7 - 9

บทพากย์ 7 - 9 เป็นฉันทลักษณ์ที่เขมรรับไปจากไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ตรงกับคำประพันธ์ประเภท “กลอน” ของไทย บทพากย์ที่พบในเพลงกล่อมเด็กเขมรนั้นมีลักษณะแตกต่างจากที่พบในงานวรรณกรรมเล็กน้อย คือ บทพากย์ที่ใช้ในเพลงกล่อมเด็กจะมีจำนวนคำในวรรคยืดยุ่นไปตามความเหมาะสม บางวรรคอาจจะมี 7 คำ 8 คำหรือ 9 คำ ต่างจากที่พบในงานวรรณกรรมที่ในแต่ละวรรคจะต้องมีจำนวนคำที่แน่นอนชัดเจน เช่น บทพากย์ 7 จะต้องมีจำนวนคำวรรคละ 7 คำเท่านั้น แผนผังฉันทลักษณ์บทพากย์ 7 ที่พบในงานวรรณกรรมลายลักษณ์ เป็นดังนี้

แผนผังฉันทลักษณ์บทพากย์ 7 ที่พบในงานวรรณกรรมลายลักษณ์

(ศรี สุธะฐิติ, 2002: 71)

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กที่แต่งโดยใช้บทพากย์ 7 เช่น

เศษเสี้ยว กุสธาสถา	กัณฑ์เภสัชยาชญาชัณ
กุสธเสว[สัทธากุสธาสห:]	ชญาชญาชญาชญาชญาชญา ๑
กุสธเสวชญาชญาชญาชญา	ชญาชญาชญาชญาชญาชญา
ชญาชญาชญาชญาชญาชญา	ชญาชญาชญาชญาชญาชญา ๑
กุสธเสว กุสธชญาชญาชญา	ชญาชญาชญาชญาชญาชญา
ชญาชญาชญาชญาชญาชญา	ชญาชญาชญาชญาชญาชญา ๑

(เจริญ สุธะฐิติ สุธะฐิติ)

นอนเกิด นอนเกิด นื้อทองของแม่ ย่าร้องอแงโหมฉายแม่กล่อม
 นอนให้หลับเกิดหนาพื่อนื้อทองพร้อม แม่ขับเพลงกล่อมอยู่ใกล้ลูกยา
 ลูกเอ๋ยลูกน้อยน้อยไม่รู้ความ รู้แต่ยามไม่ได้กินร้องจ้ำ
 พอลูกตื่นขึ้นร้องยามไหนครา แม่เร่งยาตราয়কুমเอา
 ลูกเอ๋ย ลูกลูก ลูกหิวแล้ว แม่อาบน้ำให้ลูกแก้วทนน้อยเจ้า
 เช็ดเนื้อเช็ดตัวผ้าขาวมาเอา เสรีจเรียบร้อยยามใด รอดูตนม

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

เพลงกล่อมเด็กเขมรข้างต้นแต่งโดยใช้ฉันทลักษณ์บทพากย์ 7 (แต่ละวรรคมีจำนวนคำอยู่ 7 คำ) ซึ่งเป็นฉันทลักษณ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในบรรดาฉันทลักษณ์ประเภทบทพากย์ทั้งหมด หากแต่ถ้าสังเกตให้ดีจะพบว่า ในวรรครอง (วรรคที่ 3)

ของบทแรก และ วรรคระดับ (วรรคที่ 1) ของบทที่ 3 มีจำนวนคำทั้งสิ้น 8 คำ ลักษณะของการใช้คำไม่สม่ำเสมอเอง ถือเป็นเสน่ห์ประการหนึ่งของงานประเภتمูขปาฐะ และไม่ถือว่าเป็นปัญหา เพราะเมื่อในเวลากล่อมลูก แม่สามารถออกแบบการร้องได้อย่างอิสระ โดยอาจจะใช้วิธีการรวบจังหวะได้

การใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็กเขมร

ในหัวข้อเรื่อง การใช้ภาษาในเพลงกล่อมเด็กเขมร ผู้เขียนจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น คือ ลักษณะการซ้ำคำ และลักษณะของการใช้คำเรียกลูก

ลักษณะการซ้ำคำ

เพลงกล่อมเด็กเขมรจะใช้ภาษาที่เรียบง่ายตรงไป ตรงมา นิยมการซ้ำคำ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งในวัฒนธรรมมุขปาฐะที่ผู้เสฟงานใช้ “หู” ฟัง มิได้ใช้ “ตา” ดู ข้อจำกัดของงานวรรณกรรมมุขปาฐะคือ ฟังแล้วอาจจะผ่านไป ไม่สามารถย้อนกลับมาอ่านใหม่ได้เหมือนกับเช่นวรรณกรรมลายลักษณ์ การซ้ำคำหรือข้อความไปมาจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะช่วยทบทวนความจำ และเน้นย้ำข้อความสำคัญให้แก่ผู้ฟังอย่างหนึ่ง นอกจากนี้การซ้ำ ยังทำให้เกิดความงามทางภาษา ทำให้เกิดเสียงเสนาะ และเป็นการเน้นย้ำความหมายของคำหรือข้อความให้ชัดเจน หนักแน่นขึ้น ตัวอย่างเช่น

กุสเสยเสยเสย	เสยเสยเสย	กุสเสยเสยเสย	
กุสเสย	เสย เสยเสย	กุสเสยเสย	๑
กุสเสยเสย	เสยเสยเสย	กุสเสยเสย	
กุส เสย เสย	กุสเสยเสย...		

(ฉะฐีเสย เสยเสย เสยเสย)

ลูกเอ๋ยนอนเถิด	ดูคนมเนื้อทองแม่ให้	<u>แม้อยังกล่อม</u>
ลูกให้นอน	นอนให้หลับไป	<u>แม้อยังกล่อม</u>
อย่าร้องอะไรหนา	หนาลูกหนา	<u>แม้อยังกล่อม</u>
อ้อ อ้อ อ้อ...ๆ	แม้อยังกล่อม...	

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า มีการซ้ำคำว่า “นอน” และซ้ำประโยคที่ว่า “แม้อยังกล่อม” เหมือนเป็นการย้าให้ลูกงนอน และบอกให้ลูกมั่นใจว่า แม่จะคอยดูแลอยู่ใกล้ๆ ไม่ห่างไปไหน ของงหลับให้สบายเถิด (แม้ว่าลูกจะยังเด็กมาก ไม่อาจฟังเข้าใจก็ตาม)

ลักษณะของการใช้คำเรียกลูก

นอกจากเพลงกล่อมเด็กเขมรจะนิยมการซ้ำคำแล้ว ยังปรากฏการใช้ถ้อยคำเรียกลูกที่แสดงถึงความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูกน้อยอีกด้วย จากตัวอย่างที่นำมาศึกษาสามารถแบ่งการใช้คำเรียกลูกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) คำเรียกลูกที่แสดงการเปรียบเทียบ และ 2) คำเรียกลูกที่บอกถึงลักษณะ เช่น

- คำเรียกลูกที่แสดงการเปรียบเทียบ

การใช้คำเรียกลูกที่แสดงการเปรียบเทียบ หรือการใช้อุปลักษณ์ (metaphor) เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ในที่นี้ สิ่งที่ถูกเปรียบ (tenor) คือ “ลูก” ขณะที่แบบเปรียบ (vehicle) ที่พบ ได้แก่

รัฐ / tlay / แปลว่า มีค่า คือเปรียบว่าลูกเป็นสิ่งที่มีความ

รัฐรัฐ / tlaəm tlay/ แปลว่า ตบอันมีค่า คนเขมรให้ความสำคัญกับตบมาก ถือว่าเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุดในร่างกาย ด้วยเหตุนี้เวลาที่รักใคร่ชอบใคร คนเขมรจึงมักกล่าวว่า “รักหมดตบ” แทนที่จะพูดว่า “รักหมดใจ” เหมือนคนไทย

ฆะร /mieh/ แปลว่า ทองคำ ซึ่งถือเป็นโลหะธาตุที่มีค่ามาก คนเขมรนิยมใช้คำนี้เรียกบุคคลอันเป็นที่รัก

ไ้ธะ /kaev/ แปลว่า แก้วมณี เป็นคำเปรียบเทียบกับบุคคลอันเป็นที่รักยิ่งว่ามีค่าเสมอด้วยดวงแก้วมณี

ลิส /pi²-səy/ แปลว่า ประเสริฐ วิเศษ เลิศค่า โดยปกติใช้เรียกผู้หญิงอันเป็นที่รัก

ปุ๋จ /pum-ŋie/ แปลว่า งาม ประเสริฐ เฉิดฉาย เป็นที่รัก โดยปกติใช้เรียกผู้หญิงอันเป็นที่รัก ไทยใช้คำว่า “พะงา”

ฮะว /cii-vaa/ แปลว่า ชีวา เป็นการเปรียบเทียบกับบุคคลอันเป็นที่รักว่ามีค่าเสมอด้วยชีวิต

จากการเปรียบเทียบข้างต้น แสดงถึงทัศนคติของคนเขมรที่ว่า ลูกเป็นเสมือนชีวิตของผู้เป็นแม่ เป็นสิ่งของที่มีค่ามากที่จะต้องถนอมรักษาและหวงแหนอย่างที่สุด

- คำเรียกลูกที่บอกถึงลักษณะ ตัวอย่างที่พบเช่น

รียะ /riə̌m/ แปลว่า หมายถึง ลูกคนโต ใช้ได้กับทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

เว /pɛ̌v/ แปลว่า ลูกคนเล็ก

ชะว /chaom-chlav/ เป็นคำคุณศัพท์ แปลว่า มีรูปโฉมงดงาม

มู /mum/ หมายถึง หญิงสาวที่ยังไม่มีสามี ที่รัก ยอดรัก

สูล /sɯə̌n/ หมายถึง ผู้ที่ควรได้รับการทะนุถนอม ดูแล

ตูล /təuə̌n / หมายถึง นื้ออ่อน ตัวเล็กที่รัก คนเล็กที่รัก

สร /srah / หมายถึง ผ่องใส งดงามน่ามอง

คำเรียกลูกเหล่านี้ ส่วนใหญ่แสดงถึงคุณลักษณะของเด็กน้อยที่แสนน่ารัก มีผิวเนื้ออ่อนนุ่ม และใส มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ใช้คำเรียกผู้ใหญ่ (เรียน-พี่ชาย/พี่สาว, มุม-ผู้หญิง) กับเด็ก ทั้งนี้อาจเป็นการเรียกแทนเด็กที่อายุน้อยกว่า เพื่อบอกให้เด็กที่ถูกเรียกรู้ว่า เขามีน้องนั่นเอง

เนื้อหาในเพลงกล่อมเด็กเขมร

เนื้อหาที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กเขมรสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ 1) การอ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครองดูแลลูกน้อย 2) การขู่ว่าเด็กกลัวแล้วไปลอบขย้ำ 3) การให้รางวัล และ 4) การสั่งสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การอ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครองดูแลลูกน้อย

การอ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครองดูแลลูกน้อย พบทั้งความเชื่อแบบพุทธ (พึ่งพระรัตนตรัย) และแบบไสย (ผีสิงเทวดา) เช่น ในยามที่ลูกป่วยไข้ไม่สบาย นอกจากผู้เป็นแม่จะพาไปพบแพทย์หรือหามาให้รับประทานแล้ว ยังได้อ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดลบันดาลให้ลูกน้อยหายป่วย ดังนี้

สี ประสพเสวย สุขญะอุ้ง

อุ้งนุญญะอุ้ง ภูตะบุตตะ

ผละระภูตตะ ภูตะอุ้ง

ภูตะอุ้งนุญญะอุ้ง

(ละอ ฐิติ ธรรมสาร)

ไอ้ พระองค์เอ๋ย โปรดช่วยฉันที

ฉันมีทุกข์ใหญ่ผ่านเข้ามา เพราะบุตรพาง

ยามนี้ตัวลูก ตัวร้อนหนาวกายา

แม่แสนเวทนา หายาหยูก

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

เพลงกล่อมเด็กเขมรข้างต้น แม้จะแสดงถึงเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ทว่าก็ได้ทิ้งหลักคำสอนสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เน้นในเรื่อง “กรรม” เพราะทำยที่สุดแล้ว ถึงแม้ว่าผู้เป็น

แม้จะอ่อนวอนร้องขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยอย่างไรก็ตาม ลูกก็ไม่อาจหายเป็นปกติได้ ถ้าแม่ไม่ชวนชวายเป็นมารักษา ลูก แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในแก่นพุทธธรรมของชาวเขมรได้เป็นอย่างดี

คนเขมรมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ (holy spirit) เห็นได้จากเนื้อหาในเพลงกล่อมเด็กเขมรที่ผู้เป็นแม่ไปอ่อนวอนขอรุกขเทวดา (โดยเฉพาะพระไทร) ให้ช่วยคุ้มครองดูแลลูกน้อยให้นอนหลับสนิทและปลอดภัย ทั้งนี้สาเหตุน่าจะมาจากการที่แม่ต้องติดตามพ่อออกไปทำงานในไร่ นา ทำให้ไม่มีใครอยู่ดูแลลูกน้อย จึงจำเป็นต้องพาลูกไปด้วย แม่ได้ผูกเปลไว้ที่ใต้ต้นไม้ใหญ่แล้วกล่อมให้ลูกน้อยนอนหลับ ก่อนที่จะไปทำงานต่อในไร่ นา

ภา สิว กุสเสยฺยเศสเ

ฮะ: ชัณเณ

เมฺกษยชฺชเณหิ

เภกษณชฺชณฺณสฺ

สพฺพะ: ปรณิ

สฺลฺลชฺชชฺชสย

เมฆยกุสเสยฺยสภ ๑

(อุช ฌุญญ สยฺยสภ)

อา อือๆ ลูกเอ๋ยนอนเถิด

แม่กล่อมลูกน้อย

ได้ร่มไม้ไทร

ท่านมีบุญสูงส่ง

สงเคราะห์ปรานี

ให้ร่มแผ่สาขา

ให้ลูกนอนหลับ

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

การชุให้เด็กกลัวแล้วปลอบขวัญ

เพลงกล่อมเด็กเขมรมีลักษณะของการชุให้เด็กกลัวเพื่อที่เด็กจะได้ไม่ดื้ออ้อน พอเห็นว่าเด็กกลัวมากจนสิ้นพยศแล้วก็จะปลอบขวัญให้ลูกรู้สึกอบอุ่น คลายความหวาดระแวง เพื่อที่จะได้นอนหลับสนิท ดังนี้

กุดเสียวกุ่มไพร่ตูลสฐาณวิ

ชกตอ์กุดเสียวคณาณ

กุดเสียวกุ่มไพร่ตูลสฐาณวิ

กุดเสียวไพร่ตูลสฐาณวิ ๑

(ละอ อึ้ง ะฐาณวิ)

ลูกเอ๋ยอย่าร้องไห้ ระวังไว้เสื่อข้าง

มาจับลูกกินเป็นอาหาร

ลูกเอ๋ยอย่าหวาดกลัวหนานินชฐา

แม่อยู่ใกล้หนาคอยล้อมลูก

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

เพลงกล่อมเด็กเขมรข้างต้นมีการยกเสื่อและข้างมาชูกินให้กลัว สะท้อนให้เห็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่จังหวัดพระตะบองที่น่าจะอุดมไปด้วยป่าเขาลำเนาไพร และคงมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากอีกด้วย แม่เสื่อและข้างจะน่ากลัวเพียงใดก็ตาม แต่เมื่อลูกอยู่ใกล้ๆ แม่ ลูกย่อมปลอดภัยเสมอ

ฉิ ตุกกัเสียว สุธมมกุ่ม

เตอ์สอ์เสียวคณาณ

สุธมมกุ่ม ๑

เตอ์เสียวคณาณ ๑

(อึ้ง ะฐาณวิ)

ไอ้ ตุกแกเอ๋ย ขอเจ้าอย่าร้อง

ไปเถิด ข้านอนนิ่ง นอนหลับแล้ว

ขอเจ้าหยุดร้อง ชู่อีกต่อไป

หลานเอ๋ย ยายอยู่นี้อย่างกลัวอีกหนา

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

ตูกแกเป็นสัตว์ที่มีอยู่แทบทุกบ้านในชนบท เสียงร้องของมันดังน่ากลัว ผู้ใหญ่มักพูดกันว่า ตูกแกร้องบอกว่าจะมีเด็กเกิด เด็กกลัวตูกแกจึงรีบหยุดร้อง ปิดตาไม่กล้ามอง ตูกแก จนในที่สุดก็หลับไป

การให้รางวัล

เพลงกล่อมเด็กเขมรมีลักษณะของการให้รางวัลอยู่น้อย ในเพลงกล่อมเด็กมักกล่าวว่า ถ้าเด็กหยุดร้องไห้หรือนอนหลับก็จะได้ของรางวัลเป็นการตอบแทน ดังนี้

ตุตฺรเฉียตฺรสุณฺณณิสี

กฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี

กฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี

สุณฺณณิสีคฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี ๑

(จว สุณฺณณิสี สุณฺณณิสี)

บุตรเอ๋ย บุตรสงวนประเสริฐ

ลูกอย่าร้องไห้เอ๋ยหนายอดชีวา

แม่ไปหุงข้าวให้ลูกกินหนา

ให้ยอดชีวานอนให้หลับสบาย

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

และ

กฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี

สุณฺณณิสีคฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี

สุณฺณณิสีคฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี

สุณฺณณิสีคฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี

สุณฺณณิสีคฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี

สุณฺณณิสีคฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี

กฺุสกุ้มเฉียตฺรสุณฺณณิสี ๑

(จว สุณฺณณิสี สุณฺณณิสี)

อา อือๆ ลูกเอ๋ยนอนเถิด

แม่กล่อมลูกน้อย

แก้วอย่าร้องอะไร

รอแม่ไปหา

หาขนมมเนย

เอามาให้ลูกกิน

ลูกเอ๋ยเป็นอาหาร

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

เพลงกล่อมเด็กเขมรกล่าวถึงของรางวัลว่าเป็นของกินไม่ใช่ของเล่น อาจเนื่องมาจากของเล่นนั้นเด็ก ๆ สามารถทำเล่นเองได้ ใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น และการละเล่นบางอย่างเป็นการรวมกลุ่มที่ไม่ต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ เช่น เล่นกษัตริย์ทรงพระประสงค์ หรือขี่ม้าส่งเมือง (និទានស្តេច) เล่นจับลูกเหยหรือลูกกังหัน (និទានលេងកង) เล่นซ่อนผ้าเช็ดหน้าหรือมอญซ่อนผ้า (និទានលេងកង) เล่นปิดซ่อน หรือเล่นซ่อนหา (និទានលេងកង) เป็นต้น² ขณะที่ของกินนั้นหาได้ยากกว่า เป็นสิ่งที่เด็กต้องรอให้ผู้ใหญ่มานำให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถิ่นชนบทเป็นรางวัลที่ใช้ล่อเด็กได้ผลมากที่สุด

การสั่งสอน

เพลงกล่อมเด็กเขมรแทบทุกเพลงมีเนื้อหาสั่งสอน เพลงเหล่านี้แท้จริงแล้วมิได้มุ่งสั่งสอนลูกน้อยที่นอนอยู่ในเปล แต่มุ่งสั่งสอนลูกคนอื่น ๆ ที่โตพอจะรู้ความ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้วยอย่างหนึ่ง (socialization) เช่น

ទី អ្នកម្តងអ្នកម្តង

ចង់កូនចង់ក្មួយចូលសាលា

កូនក្រូចក្រូចក្រូច

ចូលពាក្យចាស់ណាស់ ចោលក្មេងក្មេង¹

(នៃ ជួន ឈុន ឈុន)

ไอ้ แก้วตัวเล็กน่ารัก แก้วอย่าร้องเลย พอรู้ความ วัยเข้าโรงเรียน

ลูกต้องขยันลิ้มรสวิชานี้หนา

จงคำโบราณกล่าวว่า จอกรักขโมยไปไม่ได้

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

¹ ดุราลัยละเอียดการละเล่นเหล่านี้เพิ่มเติมได้ที่ ชาติ นิส. *นิทานพื้นบ้านไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวัฒนธรรม, 1968.

และ

กุสละเย กุสละชาย กุสละเยกัณฐะ ฆฤกษะเสียว
 สกุสละเยกัณฐะ กุสละเยกัณฐะ ฆฤกษะเสียว
 ฆฤกษะเสียว ๑

(ละอ ละอ ละอละอ)

ลูกเอ๋ย ลูกชาย ลูกมีชื่อเสียง รักษาชาติเขมร
 อักษรศาสตร์เรา งามเหมาะมิแปร วัฒนธรรมชาติเขมร
 ล้วนงามรุ่งเรือง

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

ค่านิยมสำคัญที่นิยมสั่งสอนกันในหมู่คนเขมรคือ ความสำคัญของการศึกษา และการหวงแหนรักษาศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ การให้คุณค่ากับการศึกษานั้น เนื่องจากการศึกษาสามารถนำไปสู่การเลื่อนสถานภาพทางสังคมให้ดียิ่งขึ้น ขณะที่ศิลปวัฒนธรรมเขมรนั้นถือเป็นปมเชือกที่ชาวเขมรต่างภาคภูมิใจถึงความยิ่งใหญ่ในอดีตของชาติตน สิ่งที่คนเขมรสอนลูกหลานดังที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่สิ่งที่สังคมเขมรขาด (ตามแนวคิดที่ว่าสังคมบกพร่องในคุณธรรม จริยธรรมข้อใด ก็มักมุ่งเน้นที่จะสอนในเรื่องนั้น ๆ) แต่เป็นสิ่งที่คนเขมรต้องการต่อย้ำ เพื่อให้สิ่งที่มียู่แล้วในใจเพิ่มพูนมากยิ่งขึ้น

เพลงกล่อมเด็กเขมร ไข่ว่ามีแต่เสียงแม่

เพลงกล่อมเด็กเขมรยังมีลักษณะพิเศษที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ เนื้อเพลงกล่อมเด็กมีการระบุชัดว่าคนร้องเพลงกล่อมนี้ไม่ใช่แม่ แต่เป็นบุคคลอื่นในครอบครัว เช่น

ฉิ ตุกักเสี้ยนสฤษฏักกัณฑ์ เสาอุ้งสฤษฏักคณกัศเสี้ยน
 สฤษฏักคณกัณฑ์ บัณฐาญตเส เสาเสี้ยนพาเสกัฏฐาญตเส.

(ธีระ ธีระ สฤษฏัก)

ไอ้ ตุกักแก้อย ขอเจ้าอย่าร้อง ไปเกิด ข้านอนนิ่ง นอนหลับแล้ว
 ขอเจ้าหยุดร้องขู่อีกต่อไป หลานเอ๋ย ยายอยู่นี้อยากแล้วอีกหนา

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

และ

บุนเสี้ยนคณเส	ฐาเสี้ยนคณเส	คณเสี้ยนคณ
บุนคณคณ	กัฏฐากัณฐาเส	คณเสี้ยนคณ
	เสกัฏฐาเส	๑
บุนเสี้ยนคณ	กัฏฐาเส	เสกัฏฐาเส
ฐาเสี้ยนคณเส	เสกัฏฐาเส	กัฏฐากัณฐา
คณคณคณเส	คณคณคณ	คณคณคณ
	เสกัฏฐาเส	๑

(ธีระ ธีระ ธีระ)

น้องเอ๋ยนอนเกิด แม่เราไม่อยู่ พี่ร้องกล่อมเห
 น้องนอนให้อิ่ม อย่าตื่นเลยที่รัก พี่ร้องกล่อมเห
 ไกลเปลี่ยนองยา

น้องเอ๋ยน้องน้อย อย่าได้เสียขวัญ เพราะตะวันยังเดิน
 แม่เราไม่อยู่ น้องน้อยคนเล็กของพี่ อย่าร้องหนาแก้วตา
 พอถึงยามบ่าย ท่านจะรีบกลับมา มีขนมโภชนา
 มาฝากลูกทั้งสอง
 (แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

และ

กุสณิเยศธะเสกเสธัณ

กัณฺหาสนะสฺสอณฺโณ

กุสณิยฺยวาทิกัณฺโณ

สฺรณมกัณฺหาสนะสฺสอณฺโณ ๑

(สรอ ธรรมู สรรณอ)

ลูกเอ๋ยนอนเถิด พ่อยังกล่อมเจ้า อย่าร้องลูกรัก ทำเอาพ่อกระอักเลือด
 ลูกร้องแต่ละครั้ง ทำให้พ่อเศร้าหมอง สงสารเลือดในอกซึ่งอนาถา
 (แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

เพลงแรกกล่าวถึงยายว่าเป็นคนกล่อมหลาน เนื่องจากผู้เป็นแม่ไม่อยู่บ้านเลี้ยงดูลูกได้ เพลงที่ 2 กล่าวถึงแม่ซึ่งออกไปทำงานนอกบ้านจึงไม่สามารถอยู่ดูแลลูกได้ จึงมอบให้พี่สาวคอยเลี้ยงน้อง ส่วนเพลงที่ 3 คนกล่อมเป็นพ่อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เป็นแม่หนีจากไป (สังเกตว่าพ่อเรียกลูกว่า “เลือดในอกซึ่งอนาถา”) พ่อจึงต้องดูแลเลี้ยงลูกแทน ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างที่ช่วยสะท้อนสภาพสังคมเขมร ที่เมื่อสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี รายรับน้อยกว่ารายจ่าย ผู้หญิงจึงจำเป็นต้องออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น ขณะที่ในเพลงสุดท้ายสะท้อนให้เห็นปัญหาสังคม บางทีการที่ครอบครัวแตกแยก ทำให้ภาระในการเลี้ยงดูลูกตกไปเป็นของผู้ชายผู้ซึ่งเป็นพ่อแทน

จากเพลงกล่อมเด็กมาสู่เพลงสมัยนิยม

แม้ว่าในยุคปัจจุบัน เสียงเพลงกล่อมเด็กจะเริ่มเลือนหายไปจากสังคมเขมรทีละน้อยตามการวิวัฒนาการของโลก แต่กระนั้นเพลงกล่อมเด็กก็ยังคงเป็นดังก้อนอยู่ในความทรงจำของใครอีกหลายคน ที่เติบโตมากับวัฒนธรรมการกล่อมลูกนี้ จะเห็นได้ว่าศิลปินเขมรได้แต่งเพลงสมัยนิยมออกมาในรูปของเพลงกล่อมเด็กจำนวนมาก เช่น เพลง “เสียงแม่กล่อมลูก” ดังนี้

เสียงเพลงกล่อมลูก

ทูลเลี้ยวหลังเฝ้า ภูษาธรเฝ้าเฝ้า ลูกก็หลับเฝ้าเฝ้า ธาราแสงเฝ้าเฝ้า ลีลา...เฝ้าเฝ้า
 อย่งเฝ้าเฝ้าเฝ้า ทูลเลี้ยวเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้า...เฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า
 เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า
 เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้า...เฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า
 เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า
 เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า เฝ้าเฝ้าเฝ้าเฝ้า

ลูกเอ๋ยนอนเสียเถิด แม่ยังอยู่ตรงนี้ ทะนุถนอมเอ๋ยกล่อมลูกรักอย่าร้อง อืม...นอนเถิด ดึก แล้วเอ๋ยสาวน้อย ลูกเอ๋ยอย่าร้อง รบกวนอน หาเอ๋ย...เอ๋ย...พักผ่อนอยู่ใกล้ นอน แม่แม่โอบไว้ โอบแต่น้ำตา แนนอกแทบแยก หนึ่งห่อหุ้มกระดุก แม่ผู้กักฟันไม่ให้เขารู้ โตขึ้นมึงขวัญ อย่าได้พบเหตุการณ์เหมือนแม่ หาเอ๋ย...เอ๋ย โตขึ้นมึงขวัญ อย่าได้พบเหตุการณ์เหมือนแม่ สร้างบุญได้บุญ สร้างบาปได้บาป ลูกเอ๋ยจงฟังคำสอนแม่เถิดหนา ถ้าลูกทำได้ตามคำสอน มารดา ในครอบครัวเรามีศุภมงคล หาเอ๋ย...เอ๋ย... จึงมีศุภมงคล

(แปลและเรียบเรียงโดยผู้เขียน)

เพลงสมัยนิยมข้างต้นถ่ายทอดความรักอันบริสุทธิ์ที่แม่มีต่อลูกเป็นความรักที่ปราศจากเงื่อนไข แม้จะลำบากเพียงใด แม่ก็จะขอทำหน้าที่อันยิ่งใหญ่ ดูแลลูกให้เติบโตมาเป็นคนดี มีคุณภาพของสังคม

บทสรุปว่าด้วยเพลงกล่อมเด็กเขมร

เพลงกล่อมเด็กเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ระหว่างแม่สู่ลูกน้อย ทุกถ้อยคำที่เรียงร้อยกลั่นออกมาจากความรักรักความปรารถนาดีอย่างไม่มีประมาณ แม้ปัจจุบันลูกน้อยจะเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้วก็ตาม ทว่าหลายคนยังสามารถจดจำและร้องเพลงให้ผู้เขียนฟังได้ เพราะเคยได้ยินแม่กล่อมน้อง (ตอนที่กล่อมตนเองนั้นจำไม่ได้ เพราะยังเล็กมาก) หลายคนได้ใช้เพลงเหล่านี้กล่อมลูกของตนต่ออีกทอดหนึ่งกลายเป็นมรดกจากรุ่นสู่รุ่นไป เพลงกล่อมเด็กเป็นมรดกทางภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า มีการใช้ภาษาที่งดงาม และมีเนื้อหาที่ช่วยจรรโลงสังคมให้งดงาม ปัจจุบัน ได้มีผู้นำรูปแบบและเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กไปนำเสนอในรูปแบบของเพลงสมัยนิยม ทำให้กลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น จากเดิมเป็นเพียงแค่กลุ่มเด็กเล็กมาเป็นผู้คนทุกเพศทุกวัย

ขอให้เพลงกล่อมเด็กเขมรยังคงดังอยู่อย่ารู้หาย トラบเท่าที่ความรักของแม่ที่มีต่อลูกยังคงอยู่อย่างไม่รู้เสื่อมคลาย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ประเทือง คล้ายสุบรรณ และยุพิน ธาตุศรี. (2517). *เพลงกล่อมเด็ก*. กรุงเทพฯ :
 สุธารสาการพิมพ์.

ผะอบ โปษะกฤษณะ และคณะ. (2521). *เพลงกล่อมเด็กและเพลงประกอบการเล่น
 ของเด็กภาคกลาง 16 จังหวัด*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

สุจิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. *วิเคราะห์สารัตถะเพลงกล่อมเด็กภาคใต้*. สงขลา : มงคลการพิมพ์.

ภาษาต่างประเทศ

ไธธ ฌาร์. (1995). *ทฤษฎีจิตวิทยาข้อมูล*. กรุงเทพฯ : Universal Information Center.

ฐิต ฌูอ. (1994). *รหัสลับ สัมผัสละคร*. Honolulu: EAST – WEST CENTER.

ธี สุธมฺม. (2002). *ทฤษฎีข้อมูล*. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร

สัทศาสตร์ (สัมภาษณ์)

ไธธ ฌาร์. สัทศาสตร์. ภาษ 35 หน้า. สัทศาสตร์ 12 เมษายน 2560.

ภา สุธมฺม. สัทศาสตร์. ภาษ 18 หน้า. สัทศาสตร์ 12 เมษายน 2560.

ฌูอ สุธมฺม. สัทศาสตร์. ภาษ 28 หน้า. สัทศาสตร์ 13 เมษายน 2560.

ฌาร์ สุธมฺม. สัทศาสตร์. ภาษ 21 หน้า. สัทศาสตร์ 12 เมษายน 2560.

ฌาร์ สุธมฺม. สัทศาสตร์. ภาษ 40 หน้า. สัทศาสตร์ 12 เมษายน 2560.

ฌูอ สุธมฺม. สัทศาสตร์. ภาษ 38 หน้า. สัทศาสตร์ 13 เมษายน 2560.

ក្តុ សារេច. វត្តកាតំដំបង. វាយ្ម 18 ឆ្នាំ. សម្ភាសន៍ 12 មេសា 2560.

ក្តុ សុចន្ទ្រា. វត្តកាតំដំបង. វាយ្ម 20 ឆ្នាំ. សម្ភាសន៍ 14 មេសា 2560.

សុខ ធួន. វត្តកាតំដំបង. វាយ្ម 27 ឆ្នាំ. សម្ភាសន៍ 12 មេសា 2560.

សុខ ចិន. វត្តកាតំដំបង. វាយ្ម 30 ឆ្នាំ. សម្ភាសន៍ 12 មេសា 2560.

សេច ម៉ុ. វត្តកាតំដំបង. វាយ្ម 28 ឆ្នាំ. សម្ភាសន៍ 12 មេសា 2560.

សេច ចា. វត្តកាតំដំបង. វាយ្ម 19 ឆ្នាំ. សម្ភាសន៍ 12 មេសា 2560.

សេច ឫសី. វត្តកាតំដំបង. វាយ្ម 27 ឆ្នាំ. សម្ភាសន៍ 12 មេសា 2560.

การศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเพื่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์

แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน

The Study of Bergamot Dishwashing Liquid Production for Sustainable Development of Utid Anusorn Community, Anusawari sub-district, Bangkokhen district, Bangkok

ฐิตินัฐ โพธิ์ปักษ์¹ และศุภินันท์การย์ ระวีวงศ์²

Thitinut BHODTHIPUKS and Suphinhakan RAWANGWONGSA

E-mail: thitinut_tb@hotmail.com, suphinhakan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ และเพื่อศึกษาผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์อย่างยั่งยืน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านกระบวนการผลิต ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ไม่มีการชั่งตวงปริมาณวัตถุดิบที่แน่นอน ผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมวัตถุดิบ เป็นช่วงของการทำน้ำหมักชีวภาพซึ่งใช้เวลา 15 วัน และในวันผลิตจึงเตรียมวัตถุดิบอื่น ๆ ได้แก่ กวนสาร N70 ให้หนืด คั้นน้ำมะกรูด และผสมน้ำต่าง ส่วนขั้นตอนการผลิต มี 5 ขั้นตอนคือ 1) นำน้ำมะกรูด ผสมกับน้ำต่าง 2) ผสมน้ำหมักชีวภาพ 3) ผสมเกลือแกงเพื่อเพิ่มความหนืดและใช้แทนสารกันบูด 4) ผสมน้ำยาที่ได้กับสาร N70 5) ทิ้งไว้ 2 คืนเพื่อรอให้ฟองอากาศหายไปจึงสามารถแจกจ่ายให้คนในชุมชนได้ หรือจะผสมน้ำหอมเพื่อแต่งกลิ่นก็ได้

¹นักศึกษาศาขการพัฒนชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่าการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการใช้วัตถุดิบและอุปกรณ์ที่ส่วนมากไม่เสียเงินในการซื้อมาใช้ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เมื่อมีร้านค้าสหกรณ์เข้ามารับซื้อสินค้าไปขาย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้มีกิจกรรมฝึกอາชีพร่วมกันในกลุ่มแม่บ้าน มีการแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กระบวนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ ระหว่างชุมชนภายนอก ทั้งนี้ น้ำยาล้างจานมะกรูดและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตล้วนไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย อีกทั้งได้มีการปรับเปลี่ยนสูตรการผลิตเพื่อป้องกันการแพ้

คำสำคัญ : น้ำยาล้างจานมะกรูด ภูมิปัญญาชาวบ้าน การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aimed to study 1) the production process of dishwashing liquid of Utid Anusorn community and 2) the results of dishwashing liquid production affecting the sustainable development of Utid Anusorn community based on qualitative research approach. The findings revealed that there was no suitable material weighing system. The researcher divided the production process of dishwashing liquid of Utid Anusorn community into 2 steps. The first step was the preparation of the materials; that was making bio-fermented juice which took 15 days and others materials for the production day such as stirring N70 until it became sticky substance, squeezing kaffir lime juice, and mixing alkaline water. The second step was the production which comprised of 5 steps including 1) mixing kaffir lime juice with alkaline water 2) mixing bio-fermented juice 3) mixing salt to make the substance gooey instead of preservative 4) mixing the sticky substance of N70 5) leaving the substance for 2 days until the air bubble disappeared so that it could be distributed or mixing fragrance to make

บทนำ

ในปัจจุบัน แนวโน้มความต้องการผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดของผู้บริโภคมีมากขึ้น จึงมีการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดในรูปแบบใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับการใช้งาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ผลิตภัณฑ์ต่างๆ เหล่านี้จะใช้สารเคมีตั้งต้นที่คล้าย ๆ กัน ในกระบวนการผลิต แต่จะแตกต่างกันในส่วนของการเติมแต่งต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นสารเคมีสังเคราะห์ทั้งสิ้น สารเคมีบางอย่างก็มีอันตรายต่อร่างกายทั้งในลักษณะของการแพ้อย่างเฉียบพลัน หรืออาจสะสมความเป็นพิษในร่างกายได้ ดังนั้น การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดจึงต้องพิจารณา ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนชนิด และปริมาณที่ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน และมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคเป็นสำคัญ (ทศพล วิทยานรกุล, 2553: 11)

ชุมชนอุทิศอนุสรณ์เป็นชุมชนที่มีการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดสำหรับแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนเพื่อการลดรายจ่ายในครัวเรือน มีการถ่ายทอดกระบวนการผลิตกันในกลุ่มแม่บ้านชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยชุมชนอุทิศอนุสรณ์ได้เรียนรู้กระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดจาก ชุมชนบางบัว ผ่านทางเครือข่าย “บ้านมั่นคง” ซึ่งเป็นเครือข่ายชุมชนริมคลองในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

น้ำยาล้างจานมะกรูดนี้ผลิตจากวัตถุดิบทางธรรมชาติ จึงไม่เป็นมลภาวะต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดเป็นการพึ่งตนเองของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิรวรรณ สืบบุญเรือง (2557: ออนไลน์) ที่ว่า การใช้ประโยชน์จากมะกรูดถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาตั้งแต่สมัยก่อน โดยมะกรูดสามารถใช้ในการดับกลิ่นสาบของโคและกระบือ การไล่แมลงจำพวกมอด แม้กระทั่งการนำมาใช้สระผมหรือการผลิตน้ำยาล้างจานในปัจจุบันน้ำยาล้างจานมะกรูดผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติที่ได้จากครัวเรือนและท้องถิ่น ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และมีวิธีการทำที่ง่าย อีกทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนให้กับครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

ปัจจุบัน การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ได้หยุดชะงักชั่วคราว เนื่องด้วยความสะดวกด้านสถานที่ผลิต จากการก่อสร้างและปรับปรุงอาคารบ้านเรือนใน

ชุมชนตามการดำเนินงานของโครงการบ้านมั่นคง และจะมีการกลับมาผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดอีกครั้งเมื่อการก่อสร้างสิ้นสุดลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดกับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาว่าการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนด้วยการพึ่งตนเองได้บนฐานความพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. นำกระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่นหรือชุมชนอื่นที่มีความสนใจที่จะผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด
2. นำผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ อย่างยั่งยืนไปเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ขอบเขตประชากรของการวิจัย ได้แก่ แกนนำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการผลิตนํ้ายาล้างจานมะกรูดในชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการผลิตนํ้ายาล้างจานมะกรูดกับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1. ด้านกระบวนการผลิตนํ้ายาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
2. ด้านผลของการผลิตนํ้ายาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ได้แก่

2.1 ด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 1) ด้านการรวมกลุ่มและความร่วมมือในชุมชน 2) ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตพื้นที่ คือ ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 – เมษายน 2560

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 – เมษายน 2560

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาชุมชน

จากการค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2538: 5) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน (Community-Development) เป็นการสร้างความเจริญของชุมชนที่ล้าหลังในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยระดมกำลังทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชนในชุมชนให้ดีขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการพัฒนาสังคมใหม่ ทำให้การนิยามความหมายของการพัฒนาชุมชนเปลี่ยนไปจากเดิม โดยจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการ

สนธยา พลศรี (2547: 50-51) ได้อธิบายถึงลักษณะของการพัฒนาชุมชน และจำแนกออกเป็นรายชื่อ ดังนี้

1. เป็นการดำเนินงานโดยคนและใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลและทรัพยากรภายนอกหากไม่จำเป็น
2. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชน คนในชุมชนกับภาครัฐ หรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน
3. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายหรือทิศทาง สามารถควบคุมความสมดุลที่จะเปลี่ยนแปลงได้
4. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์
5. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน

6. เป็นกระบวนการให้การศึกษา โดยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและพร้อมรับต่อการพัฒนา
7. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม ผนึกกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน
8. เป็นการนำกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ เช่น การสร้างกลุ่ม หรือการเปลี่ยนแปลงเจตคติ เป็นต้น
9. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ให้สิทธิเสรีภาพ อิสระภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพแก่คนในชุมชน
10. เป็นการศึกษาภาคชีวิต

การพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

จินตวีร์ เกษมสุข (2557: 19) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดของการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโลกและสังคมไทยในทุก ๆ ด้าน โดยแนวคิดนี้มีที่มาจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน เมื่อ พ.ศ. 2515 ที่จัดโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ

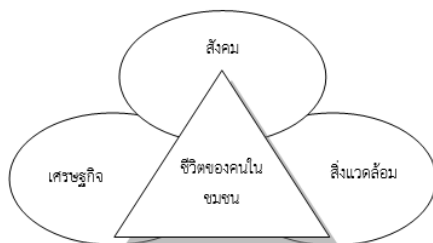
ธนากร สังเขป (2555: 124) กล่าวว่า การพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นเรื่องของทุกคนที่จะต้องตระหนัก รู้ เข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน จากบทเรียนการพัฒนาที่ผ่านมา เข้าใจความเชื่อมโยงถึงกันทั้งหมดและร่วมมือกันปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ เป็นหน้าที่ของทุกคนแล้วสันติภาพและสันติสุขก็จะเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

สมพร เทพสิทธิ (2536: 59-60) อ้างถึงใน ธนากร สังเขป (2555: 120-121) ได้นิยามความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาสมดุลใน 3 เรื่อง คือ
 - 1.1 เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง
 - 1.2 มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม
 - 1.3 มีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ทำให้ดีกว่าเดิมในปัจจุบัน และไม่ขัดขวางการพัฒนาที่ดีกว่าในอนาคต
3. การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความสามารถของคนรุ่นต่อไป
4. การพัฒนาอย่างยั่งยืน จะต้องเริ่มจากตนเอง โดยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน และสิ่งแวดล้อมในสังคม โดยให้ความรู้ ความเข้าใจ การอบรมให้ทราบถึงปัญหาสาเหตุของปัญหา และผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม การรักษาและป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดปัญหาความรอบรู้ รู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ มีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ม.ป.ป.: 186) กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของคนในชุมชน จะต้องให้ความสำคัญกับ 4 สิ่ง ได้แก่ 1) ชีวิต (Life) หมายถึง ชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน ชีวิตของคนในชุมชนยังมีสภาพแวดล้อมจากภายนอกเข้ามามีอิทธิพล และมักก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือความไม่มั่นคงตามมาอีกด้วย 2) เศรษฐกิจ (Economy) หมายถึง การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของมนุษย์ในสังคมนั้น 3) สังคม (Society) หมายถึง การพัฒนาเชิงความเป็นชุมชนและสังคมหนึ่ง ๆ ที่มนุษย์อยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงและมีส่วนร่วมรับผิดชอบการเปลี่ยนแปลงของสังคม และ 4) สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมนุษย์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสังคม

ทั้งนี้อาจเขียนเป็นแผนภูมิตามแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืนได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนของคนในชุมชน
ที่มา: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ม.ป.ป.: 186)

องค์การสหประชาชาติ (2560: ออนไลน์) กล่าวถึงเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเอาไว้ว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) จะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2558 สหประชาชาติจึงได้ริเริ่มกระบวนการหารือเพื่อกำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 (Post-2015 Development Agenda) ตามกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs) โดยประกอบไปด้วยเป้าหมาย 17 ข้อ ได้แก่ 1) ขจัดความยากจน (No Poverty) 2) ขจัดความหิวโหย (Zero Hunger) 3) มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and Well Being) 4) การศึกษาที่เท่าเทียม (Quality Education) 5) ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality) 6) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (Clean Water and Sanitation) 7) พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Affordable and Clean Energy) 8) การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth) 9) อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน (Industry Innovation and Infrastructure) 10) ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced Inequalities) 11) เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities) 12) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production) 13) การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action) 14) การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (Life Below Water) 15) การใช้ประโยชน์จากระบบ

นิเวศทางบก (Life on Land) 16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (Peace Justice and Strong Institutions) และ 17) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป้าหมายนี้มุ่งมั่นที่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา (North-South) และความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-South) โดยการสนับสนุนแผนระดับชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศและช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มอัตราการส่งออก ซึ่งนี่คือส่วนประกอบทั้งหมดที่จะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในหลักเกณฑ์สากลและระบบการค้าที่เสมอภาค ซึ่งเป็นสิ่งที่ยุติธรรม เปิดกว้างและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (บรรยาย, 2550) อ้างถึงใน เอก อนันต์ (2550 : 85-87) กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่คนไทยมาตั้งแต่ปี 2517 ซึ่งเป็นปรัชญาที่สามารถใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยและไม่ขัดกับกระแสเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นโลกาภิวัตน์ หรือการลงทุนของภาคเอกชน โดยเฉพาะเรื่องของการทำกำไรสูงสุด เพราะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้พูดถึงการทำกำไรสูงสุดที่อยู่อย่างยั่งยืนยาว

ถวัลย์ มาศจรัส (2550: 38) อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคมมีความเข้าใจในหลักปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็ง ประเทศมีความมั่นคง

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543: 4) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินการเปลี่ยนชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยความพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้

พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนั้น การผลิต และการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดีรู้จักพอในการผลิตและบริโภค

มูลนิธิชัยพัฒนา (2553: ออนไลน์) อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดของ อำพล เสนาณรงค์ (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน เอก อนันต์ (2550: 27) ได้สรุปหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกมาเป็นข้อ ๆ ได้แก่ 1) พึ่งตนเอง ให้พอกิน 2) กินอยู่ตามอัตภาพ ไม่ให้เกินฐานะ มีชีวิตที่เรียบง่าย 3) อย่าฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย มีความพอใจในสิ่งที่ได้รับมาด้วยความชอบธรรม 4) อย่าให้รายจ่ายเกินรายได้ 5) หากจะแลก หรือซื้อของใช้มาจากภายนอก ควรเลือกของที่ผลิตได้ในท้องถิ่น รวมทั้งการท่องเที่ยวก็ควรท่องเที่ยวในประเทศ 6) อย่างู้หนี้ยาใช้ในเรื่องที่ไม่มีความจำเป็น 7) อย่าลงทุนให้เกินตัว 8) อย่าโลภมาก มีความพอเพียงและเพียงพอ ไม่เบียดเบียนคนอื่น 9) อย่าสุดโต่ง ควรเดินทางสายกลาง และ 9) ยอมถอยหลัง (หนึ่งก้าว) เพื่อก้าวหน้าที่มั่นคงต่อไป (หลายก้าว)

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (ม.ป.ป.) อ้างถึงใน เอก อนันต์ (2550: 42) ให้ความเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล หรือสมเหตุสมผล และการ

สร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องต่าง ๆ ที่เราดำเนินการอยู่ แต่มีบางคนไม่เข้าใจเลยไปสงสัยว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแปลว่าไม่ให้ใช้จ่ายหรือเปล่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีรับสั่งไว้หลายแห่งว่า เศรษฐกิจพอเพียงก็หุรหุราได้ แต่ให้เป็นไปอึดภาพ

กล่าวคือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาการดำเนินชีวิตอย่างพออยู่พอกิน โดยมีส่วนประกอบ คือ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ตามแผนภาพดังนี้

จากการค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปภาพเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ที่มา: โครงการเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ (2555: ออนไลน์)

น้ำยาล้างจานสมุนไพร

เว็ลด์เคมีคัล (2560: ออนไลน์) ได้แบ่งประเภทของน้ำยาล้างจาน ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) น้ำยาล้างจานจากสมุนไพร เป็นน้ำยาล้างจานที่ผลิตได้จากส่วนผสมของสมุนไพรเป็นหลัก เช่น น้ำมะกรูด น้ำมะนาว เป็นต้น มักเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตในภาคครัวเรือนเพื่อใช้เองหรือผลิตเพื่อการจำหน่ายขนาดเล็กเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) น้ำยาล้างจานจากสารเคมี เป็นน้ำยาล้างจานที่มีส่วนผสมของสารเคมีเป็นหลัก เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตมากในภาคอุตสาหกรรม และ 3) น้ำยาล้างจานจากสารเคมีและจากสมุนไพร เป็นน้ำยาล้างจานที่มีส่วนผสมของทั้งสารเคมี และสารสกัดจากสมุนไพร เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตและใช้มากในปัจจุบัน ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและครัวเรือน โดยผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจานที่มีการผลิตและใช้มากในปัจจุบันมักเป็นผลิตภัณฑ์จากสารเคมี และผลิตภัณฑ์จากสารเคมีที่มีส่วนผสมของสารสกัดจากสมุนไพร มีลักษณะสีเหลืองหรือสีใสๆ ส่วนน้ำยาล้างจานจากสมุนไพรมักพบว่าการผลิตและใช้น้อยที่สุด ซึ่งจะพบได้ในภายในครัวเรือนหรือเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

จุฑาทิพย์ เรืองฉาย และคนอื่น ๆ (2556: ออนไลน์) กล่าวว่า น้ำยาล้างจานสมุนไพรนอกจากจะไม่เป็นพิษต่อสภาพแวดล้อม ยังอ่อนโยนต่อมือของผู้ใช้น้ำยาล้างจานอีกด้วย นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้สารสังเคราะห์ส่วนใหญ่จะใส่สีฉูด สดจืดจาง และซิลิโคนในปริมาณมากทำให้ยากต่อการชะล้าง ส่วนสารสกัดจากมะกรูดสามารถขจัดคราบ ดับกลิ่นคาว และสามารถล้างออกได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับที่ หม่อมไม้ (นามแฝง) (2556: ออนไลน์) ได้อธิบายว่า ความเป็นกรดของน้ำมะกรูดสามารถชำระล้างสิ่งสกปรกได้ในระดับเดียวกับน้ำยาล้างจานที่มีสารเคมี แต่มีต้นทุนต่ำและไม่มีสารตกค้าง เพราะใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ อย่างน้ำมะกรูด น้ำตาง น้ำเกลือ และหัวเขื่อน้ำยา

ชุมชนอุทิศอนุสรณ์

จากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ได้มีผู้ให้ข้อมูลเอาไว้ดังนี้

สำนักงานเขตบางเขน (2558: 3) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนอุทิศอนุสรณ์เอาไว้ว่า ชุมชนอุทิศอนุสรณ์เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในแขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร บริเวณหลัง

สำนักงานเขตบางเขน ซึ่งเป็นถนนเชื่อมต่อระหว่างถนนพหลโยธินกับซอยรามอินทรา 2 มีลักษณะเป็นชุมชนประเภทแออัดโดยเป็นกรรมสิทธิ์ที่ดินแบบที่เช่า ประกาศเป็นชุมชนที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 มีพื้นที่ทั้งสิ้น 3.50 ไร่ ประกอบไปด้วยบ้านเรือน 68 หลัง 81 ครัวเรือน และมีกรรมการชุมชน 7 คน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2558: ออนไลน์) กล่าวว่า ชุมชนอุทิศอนุสรณ์มีการรวมกลุ่มองค์กรชุมชนมากมายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มต่อต้านยาเสพติดชุมชนอุทิศอนุสรณ์ กลุ่มคณะกรรมการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ กลุ่มกองทุนและสวัสดิการชุมชนอุทิศอนุสรณ์ กลุ่มสหกรณ์การเงินและที่ดินชุมชนอุทิศอนุสรณ์ กลุ่มสหกรณ์การเงินและที่ดินชุมชนอุทิศอนุสรณ์ และกลุ่มเยาวชนชุมชนอุทิศอนุสรณ์ โดยมีคุณละออง เสือศิริ ประธานชุมชนอุทิศอนุสรณ์ เป็นผู้ประสานงานทั้งสิ้น

ในปี พ.ศ. 2558 คุณละออง เสือศิริ ประธานชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ร่วมกับกลุ่มแม่บ้านในชุมชนได้นำกระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดซึ่งถ่ายทอดมาจากชุมชนบางบัวมาใช้ในชุมชนเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และผลิตเพื่อแจกในงานต่าง ๆ ของชุมชน กระบวนการผลิตนี้มีการถ่ายทอดกันแค่ในกลุ่มแม่บ้านของชุมชนเท่านั้น ยังไม่มีการเปิดสอนให้กับบุคคลภายนอก และในปัจจุบัน การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดได้หยุดลงชั่วคราวเนื่องจากการก่อสร้างและปรับปรุงอาคารตามโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งทำให้เกิดความไม่สะดวกด้านพื้นที่การผลิต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด กับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์แกนนำซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดในชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 กระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์
แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 ผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศ
อนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน

3. การสร้างเครื่องมือ

3.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ การพัฒนาอย่างยั่งยืน
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง น้ำยาล้างจานล้างจานสมุนไพร เพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

3.2 เสนอแบบสัมภาษณ์แก่อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้
ภาษาและความถูกต้องของเนื้อหา

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว
จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content-
Analysis) เกี่ยวกับการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดกับการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์
แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน โดยรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจาก
ประเด็นการสัมภาษณ์ในเชิงลึก (In-depth Interview) และสรุป แล้วจึงนำเสนอแบบ
พรรณานาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทสรุป

กระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์มีการผลิต 2 ขนาด คือ ถังใหญ่ (100 ลิตร) และถังเล็ก (18.93 ลิตร หรือ 5 แกลลอน) จะต้องเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่ 1) ถังบรรจุน้ำยาล้างจานมะกรูด 2) ไม้พายสำหรับกวน 3) หม้อหุงต้ม 4) เขี่ยกพลาสติก และ 5) ผ้าขาวบาง ซึ่งจะใช้หรือไม่ก็ได้ และจะต้องเตรียมวัตถุดิบ ได้แก่ 1) สาร N70 (น้ำยาล้างจานมะกรูดถังใหญ่ ใช้สาร N70 3 กิโลกรัม ส่วนถังเล็กใช้สาร N70 1 กิโลกรัม) 2) มะกรูด 3) น้ำหมักชีวภาพ 4) น้ำต่าง 3-4 เขี่ยก 5) เกลือแกง (น้ำยาล้างจานมะกรูดถังเล็กใช้เกลือแกง 5-7 ถัง ส่วนถังใหญ่ ใช้ 7-10 ถัง) 6) น้ำหอม ซึ่งจะใช้หรือไม่ก็ได้ ในด้านกระบวนการผลิตจะแบ่งเป็นช่วงของการเตรียมวัตถุดิบและช่วงของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด ในการเตรียมวัตถุดิบ ผู้ผลิตจะต้องเตรียมการดังนี้ 1) นำเศษผักผลไม้มาหมักกับกากน้ำตาลเป็นเวลา 15 วัน เพื่อให้ได้น้ำหมักชีวภาพ 2) กวนสาร N70 เป็นเวลา 10 นาที หรือจนกว่าเนื้อสารจะเหนียว 3) ต้มมะกรูดจนกว่าจะเปื่อยเพื่อนำไปคั้นเป็นน้ำมะกรูด 4) ผสมน้ำกับขี้เถ้าและรอให้ตกตะกอน เพื่อให้ได้น้ำต่างที่มีความใส ในส่วนของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด มีขั้นตอนคือ 1) นำน้ำมะกรูด 2 เขี่ยก มาผสมกับน้ำต่างประมาณ 3-4 เขี่ยก แล้วคนให้เข้ากัน 2) ผสมน้ำหมักชีวภาพที่เตรียมไว้ 1 แก้ว แล้วคนให้เข้ากัน 3) ใส่เกลือแกงลงไปเพื่อให้ น้ำยาเกิดความหนืด อีกทั้งยังช่วยป้องกันการเน่าเสีย 4) ใส่น้ำยาที่ได้ผสมกับสาร N70 ที่กวนเอาไว้จนเหนียว ซึ่งขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดฟองเป็นจำนวนมาก ผู้ผลิตจึงต้องรอเป็นเวลา 2 คืน ฟองอากาศจึงจะหมดไป และทำการแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนได้ หรือหากต้องการแต่งกลิ่นเพิ่มเติมก็ให้ผสมน้ำหอมลงไปในหลังจากที่ฟองหมดอากาศแล้ว

ผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน พบว่า การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ ตรงกับหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งเป็นส่วนประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดถือเป็นความพอประมาณ คือเป็นการใช้อุปกรณ์ที่ส่วนใหญ่มีอยู่แต่เดิม ใช้วัตถุดิบที่หาง่ายและส่วนมากไม่ต้องเสียเงินเพื่อซื้อ มีการแจกจ่าย

น้ำยาล้างจานมะกรูดให้กับคนในชุมชนเพื่อให้ได้นำไปใช้กันในครัวเรือน และผลิตในจำนวนแค่ที่จะใช้ในชุมชน ไม่มุ่งเน้นไปที่การสร้างกำไรจากการค้าขาย ถือว่าเป็นความมีเหตุผลคือการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์มีเป้าหมายเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งยังก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มแม่บ้านชุมชนอุทิศอนุสรณ์ และถือว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชน คือเป็นการฝึกวิชาชีพในการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดแก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งนี้การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ อยู่ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คือมีการศึกษากระบวนการและปรับเปลี่ยนสูตรเพื่อป้องกันอาการแพ้ และเงื่อนไขคุณธรรม คือทั้งวัตถุดิบและน้ำยาล้างจานมะกรูดที่ได้ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะแก่ชุมชน

เมื่อพิจารณาจากหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามตัวชี้วัดขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาและรักษาคุณภาพของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมแล้ว พบว่าการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอนุสรณ์เป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน คือเป็นการช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเมื่อมีร้านค้าสหกรณ์เข้ามารับซื้อสินค้า อีกทั้งยังตรงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้กล่าวเอาไว้แล้ว ในด้านสังคมนั้น การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ระหว่างชุมชนในเครือข่ายบ้านมั่นคง เขตบางเขน และชุมชนในเขตหลักสี่ อีกทั้งการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดยังมีส่วนช่วยให้เกิดการรวมตัวทำกิจกรรมกันภายในกลุ่มแม่บ้าน และนำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนเมื่อมีกิจกรรมของชุมชน ถือเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในชุมชน ในด้านสิ่งแวดล้อมทั้งวัตถุดิบและน้ำยาล้างจานมะกรูดที่ได้ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากวัตถุดิบในการผลิตส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบทางธรรมชาติ แต่ก็ยังมีผู้ที่เกิดอาการแพ้น้ำยาล้างจานมะกรูด จึงได้มีการปรับเปลี่ยนปริมาณและสัดส่วนของวัตถุดิบอยู่เสมอ

อภิปรายผล

กระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิศอนุสรณ์ เป็นการนำเอาสมุนไพรมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยวัตถุดิบและอุปกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียเงินในการจัดหา เช่น มะกรูดสำหรับคั้นน้ำมะกรูดและหมักเป็นน้ำชีวภาพ สับปะรด และ/หรือมะนาวสำหรับหมักเป็นน้ำหมักชีวภาพ ได้จากของเหลือจากร้านค้าของคนในชุมชน ถ่านและซีเมนต์สำหรับผสมเป็นน้ำด่าง ได้จากร้านค้าหรือเก็บมาจากต่างจังหวัด เหยือก ถัง และหม้อหุงต้ม ซึ่งเป็นของที่ชุมชนมีอยู่แต่เดิม และนำน้ำยาล้างจานมะกรูดที่ผลิตไปแจกจ่าย และใช้กันเองภายในชุมชน เมื่อสบโอกาสจึงจะผลิตเพื่อขาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศน์ ทศนิยานนท์ (2547: ก-ข) เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาชีวิต : กรณีการทำยาและน้ำยาไล่แมลงจากสมุนไพรใกล้ตัว ที่พบว่า ชาวบ้านในอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ได้นำเปลือกส้มเขียวหวานที่แม่ค้านำส้มทิ้งแล้วมาเป็นวัตถุดิบในการสกัดน้ำมันหอมระเหยเพื่อป้องกันแมลง ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายโดยไม่ต้องซื้อหา อีกทั้งยังเป็นการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามามีส่วนช่วยในการดำเนินชีวิต

ผลของการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดที่มีต่อการพัฒนาชุมชนอุทิศอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน พบว่า ชุมชนอุทิศอนุสรณ์ผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดโดยมีเป้าหมายเพื่อการลดค่าใช้จ่ายในชุมชน และจะผลิตขายก็ต่อเมื่อมีการรับซื้อจากกลุ่มสหกรณ์ ถึงแม้จะเป็นการผลิตที่ไม่ได้หวังผลกำไร แต่ก็ทำให้กลุ่มแม่บ้านก็สามารถนำความรู้ด้านการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของ บุญเสริม บุญเจริญผล (2543: 4) ที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยความพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริโภคด้วย การผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอรู้จักพอในการผลิตและบริโภค นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ที่ นภการณ พิพัฒน์ (2550: 221-224) ได้อธิบายไว้ว่า ความพอเพียงในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 1) หลักการพอประมาณ คือการใช้วัตถุดิบและ

อุปกรณ์ที่หาได้ง่าย ส่วนมากไม่ต้องเสียเงินซื้อ หรือถึงต้องซื้อก็ราคาไม่แพง 2) หลักความมีเหตุผล คือ ชุมชนอุทิศทุนผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดโดยไม่มุ่งเน้นสร้างกำไร แต่ช่วยให้ลดรายจ่ายในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการผลิตที่ใช้ต้นทุนน้อย แต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความคุ้มค่า 3) หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งในที่นี้หมายถึง การที่กลุ่มแม่บ้านมีความรู้ในการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด ซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต และเงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม คือเป็นการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาชุมชนอื่นมาประยุกต์ใช้ในชุมชนของตน จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ (2560: ออนไลน์) และ วีรญา ปรียาพันธ์ (2558: ออนไลน์) พบว่า การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ 1) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี คือ น้ำยาล้างจานมะกรูดช่วยเรื่องความอนามัยในครัวเรือน 2) การจัดการน้ำและสุขาภิบาล คือ วัตถุดิบและน้ำยาล้างจานมะกรูดที่ได้ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำ 3) แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน คือ การผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดเป็นการผลิตเพื่อการใช้งานในชุมชน มีกระบวนการผลิตที่นำสิ่งของเหลือใช้และเศษผักผลไม้ที่จะทิ้งกลับมาใช้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษาการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดกับการพัฒนาชุมชนอุทิสอนุสรณ์ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่

- 1) ควรมีหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพชุมชนเข้ามาช่วยคิดค้นและปรับปรุงกระบวนการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดของชุมชนอุทิสอนุสรณ์
- 2) ควรมีการชั่งตวงปริมาณ และ/หรือ สัดส่วนของวัตถุดิบอย่างชัดเจน เพื่อให้มีมาตรฐานในด้านวัตถุดิบ และ
- 3) ควรมีการผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูด และ/หรือ สินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ สำหรับการขาย เพื่อนำรายได้มาพัฒนาชุมชนหรือพัฒนากระบวนการผลิตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยควรลงพื้นที่เก็บข้อมูลหลังจากการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนตามโครงการ บ้านมั่นคงเสร็จสิ้นแล้ว เนื่องจากจะเป็นช่วงที่ชุมชนอุทิสอนุสรณ์กลับมาผลิตน้ำยาล้างจานมะกรูดอีกครั้ง และคาดว่าจะมีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ เช่น ปุ๋ยหมักชีวภาพ หรือน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- โครงการเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ (2555). *เศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง 2 เรือนไข*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://เศรษฐกิจพอเพียง.net/3ท่วง2เรือนไข.html>. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 16.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2557). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : แอคทีฟพริ้นท์.
- จิรวรรณ สืบบุญเรือง. (2557). *น่ายาล้างจานจากสมุนไพรมะกรูด*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.biogang.net/blog/blog_detail.php?uid=61003&id=3264. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 2.
- จีรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2538). *การพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑาทิพย์ เรืองฉาย และคนอื่น ๆ. (2556). *น่ายาล้างจานจากมะกรูด*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://extaem.weebly.com/3586363336573609360536293609364936213632362336363608363735853634361936073635.html>. วันที่สืบค้น 2560, กุมภาพันธ์ 21.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). *MODEL การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.
- ทศพล วิทยานรากุล. (2553). *การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการธุรกิจการผลิตและจำหน่ายน่ายาล้างจาน*. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทัศน ทัศนียานนท์. (2547). *ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีการทำยาและน่ายาล้างจานจากสมุนไพรไล่สัตว์*. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ธนากร สังเขป. (2555). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพรณ พิพัฒน์. (2550). *เปิดโลกความสุข GNH*. กรุงเทพฯ : มติชน.

- บุญเสริม บุญเจริญผล. (2543, มกราคม – มิถุนายน). แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกริก*. 7(1), 4.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2553). *เศรษฐกิจพอเพียง*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 18.
- วีรญา ปรียาพันธ์. (2558). *ก้าวสู่ยุค SDGs*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1422331981. วันที่สืบค้น 2560, มีนาคม 11.
- เวิลด์เคมีคัล. (ม.ป.ป.). *น้ำยาล้างจาน*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.worldchemical.co.th/th/product-detail-175-น้ำยาล้างจาน.html>. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 5.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (ม.ป.ป.). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2558). *รายงานข้อมูลองค์กรชุมชน*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้ จาก: <http://www.codi.or.th/downloads/support/comunity/bkk/bangkok.html>. วันที่สืบค้น 2560, มกราคม 2.
- สนธยา พลศรี (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานเขตบางเขน. (2558). *ข้อมูลฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตบางเขน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตบางเขน.
- องค์การสหประชาชาติ. (ม.ป.ป.) *เป้าหมาย*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.un.or.th/globalgoals/th/the-goals>. วันที่สืบค้น 2560, มีนาคม 1.
- เอก อนันต์. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Road to Sustainable Economy*. กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพรินต์.

ศึกษาเชิงวิพากษ์การนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษานโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

Critical Study of Policy Implementation: Case Study of Eastern Economic Corridor on City Plan and Land Utilization

กิตติศักดิ์ อุตสาหการ¹

Kittisak OOTSAHKARN

E-mail: Ootsaha@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติของนโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเนื่องจากการบริหารจัดการที่ดินให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาจะทำการสำรวจเอกสาร รวมถึงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบทสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และตีความหมาย โดยใช้ตัวแบบการกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติของนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินมาปฏิบัติ

¹ วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ สำนักการโยธากรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่าปัญหาการติดกับดักประเทศรายได้ปานกลางของไทยมาเป็นระยะเวลานานได้กลายเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการกำหนดนโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากความต้องการของรัฐบาลปัจจุบันที่มุ่งหวังให้นโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จโดยเร็ว จึงใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติออกประกาศฉบับต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการขัดแย้งและการดำเนินการที่ล่าช้าของกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เรียกว่าเป็นมือล่องหน ส่งผลให้ขาดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ การขาดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติซึ่งจะต้องนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่ การขาดการสื่อสารจึงทำให้ขาดความเข้าใจนโยบาย ก่อให้เกิดความสับสนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่ขาดเวทีในการแสดงความคิดเห็นจึงเกิดความไม่พอใจของประชาชน ซึ่งเห็นได้จากการรวมตัวกันของศึกษาการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่คัดค้านนโยบายดังกล่าว ทำให้ขาดการสนับสนุนจากภาคประชาชน ประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงสำคัญยิ่งต่อประสิทธิภาพของนโยบาย แม้ว่าในระยะเวลาอันสั้นนโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจะสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยแรงผลักดันของรัฐบาล แต่ในระยะยาวแล้วการขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจะทำให้นโยบายล้มเหลว ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจต่อนโยบายดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่และประชาชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น และสร้างแรงสนับสนุนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

คำสำคัญ การนำนโยบายไปปฏิบัติ ผังเมือง นโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

This article aimed to study the implementation of the Eastern Economic Corridor Policy on Urban Land Use Planning, which was vital to development because it was the land management to be used efficiently. The study would survey the document, the relevant, laws, rules and regulations, as well as the interviews of related people from the governmental, private, and people sectors for synthesis and interpretation. The policy implementation model of the Eastern Economic Corridor Policy was applied to analyze the data in order to find out the success factors of the implementation of the Eastern Economic Corridor Policy on Urban Land Use Planning.

According to the study, the problem of the middle income trap of Thailand for a long time has become the stimulus of establishing the Eastern Economic Corridor Policy which the government greatly gave importance to. The current government desires the policy to succeed instantly so that it exercises power according to the Interim Constitution B.E.2557 of the leader of National Council for Peace and Order to issue notifications for resolving the conflicts and delayed operation of the existing laws. This is the so called invisible hands leading lack of success factors of the implementation, that is, lack of communication results in misunderstanding of the policy, leading to confusion of implementation. Moreover, the local people do not have the forum to express their opinions, which leads people's dissatisfaction as you can see from people gathering to oppose the policy. As a result, it brings about lack of support from the people sector. This issue is vital to the policy effectiveness. Though in a short term the Eastern Economic Corridor Policy is able to make progress due to the governmental drive, in a long term lack of participation from every sector will lead to the policy failure. Therefore, it is urgent for the

government to make understanding towards the policy among the officers and people so as to build trust and support of implementation.

Keywords Policy implementation, City Plan, Eastern Economic Corridor

บทนำ

นโยบายระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ถือเป็นนโยบายที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ติดกับดักประเทศรายได้ปานกลางมาเป็นระยะเวลานาน รัฐบาลจึงต้องเร่งพัฒนาประเทศขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มรายได้ประชาชาติต่อหัว (GNI per capita) เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักดังกล่าว นโยบายระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกจึงเป็นนโยบายตามแผนยุทธศาสตร์ประเทศ ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ มีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก เห็นได้จากรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักการโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 ต่อมานายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์รองนายกรัฐมนตรี มีบัญชาให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ประสานและบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำแผนงานพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) นอกจากนี้พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ยังได้ใช้อำนาจของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตามความในมาตรา 265 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ออกคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับนโยบายระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกอีกหลายฉบับ สะท้อนให้เห็นแรงผลักดันอย่างจริงจังของรัฐบาลต่อนโยบายดังกล่าว

ผังเมืองมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นการบริหารจัดการที่ดินเพื่อให้สามารถใช้ที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมาะสมต่อการนำไปพัฒนาโครงการต่าง ๆ ทั้งการอยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม รวมทั้งเป็นการกำหนดแนวโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ ถนน ไฟฟ้า และประปา ให้สามารถรองรับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอ ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาในอนาคต นอกจากนี้ผังเมืองยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เพื่อขยายศักยภาพเพื่อการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกก็เช่นกัน จุดเริ่มต้นในการพัฒนาเริ่มจากการพัฒนาพื้นที่ให้มีความเหมาะสม สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ไว้ 5 แนวทาง คือ 1) พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พร้อมกับเร่งรัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยส่งเสริมให้อุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีระดับสูงร่วมกับการวิจัยและพัฒนา 2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพรองรับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายและเชื่อมโยงสู่ตลาดโลก โดยขยายขีดความสามารถของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทุกรูปแบบให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล 3) พัฒนาระบบสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน สร้างสมดุลของการพัฒนา และกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน 4) พัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองสำคัญของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล เมืองสำคัญในพื้นที่ EEC อาทิ ฉะเชิงเทรา : พัฒนาเป็นเมืองที่อยู่อาศัยชั้นดีที่ทันสมัยรองรับการขยายตัวของกรุงเทพฯ และ EEC พัทธยา: พัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ สุขภาพและนันทนาการศูนย์ประชุมและศูนย์แสดงสินค้านานาชาติชั้นนำของอาเซียน และศูนย์การให้บริการด้านการแพทย์ระดับนานาชาติ (Medical Tourism) อุตะเภะ: พัฒนาเป็นศูนย์ธุรกิจการบินและโลจิสติกส์อาเซียน ระยอง: พัฒนาเป็นเมืองแห่งการศึกษาและวิทยาศาสตร์ เมืองนานาชาติที่มีธุรกิจทันสมัย และ 5) ให้สิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกเพื่อดึงดูดอุตสาหกรรมเป้าหมาย ทั้งในด้านภาษี การจัดตั้งกองทุนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเป้าหมาย การอำนวยความสะดวกในการอนุมัติ อนุญาต และการจัดตั้งเขตการค้าเสรี เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาตามแนวทางที่ 2, 3, 4 ล้วนเกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองทั้งในด้านการกำหนดพื้นที่ให้มีความเหมาะสมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตลอดจนกำหนดแนวทางในการพัฒนาสาธารณสุขโรคเพื่อให้สามารถพัฒนาพื้นที่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งการกำหนดเส้นทางการคมนาคมเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการกำหนดมาตรการทางภาษีในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนารวมทั้งช่วยให้สามารถบริหารจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนา เช่น ปัญหา

มลภาวะสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดัง ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผังเมืองส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนเป็นอย่างมาก ทั้งประชากรเดิมในพื้นที่เดิม และประชากรใหม่ที่จะอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยและทำงานในพื้นที่ หากผังเมืองไม่อาจนำไปปฏิบัติได้ ย่อมส่งผลให้โครงการต่าง ๆ ของนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกเกิดการหยุดชะงักหรืออาจไม่สามารถดำเนินการได้เลย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของนโยบายดังกล่าว

บทความนี้เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจเอกสารโครงการระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก ด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งบทสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ข้อมูลที่ได้จะนำมาสังเคราะห์และตีความหมายทางภาษาและความรู้สึกที่แฝงอยู่จากเนื้อหาของเอกสารและข้อมูลที่รวบรวมได้ และจะนำตัวแบบการกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติของนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกที่สร้างขึ้นมาวิเคราะห์โครงการจัดทำผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินของนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ ทรัพยากร ตัวแทนและ/หรือการสื่อสารและ/หรือการจัดการ และการประเมินผลนโยบาย การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินมาปฏิบัติ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงต่อไป

เนื้อหา

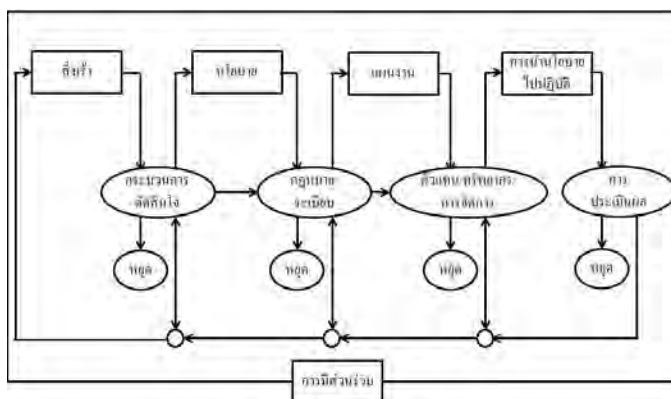
ไอรา ชาร์คานสกี (Ira Sharkansky, 1970) โทมัส อาร์. ดาย (Thomas R. Dye, 1984) เจมส์ อี แอนเดอร์สัน (James E. Anderson, 1994) และเดวิด อีสตัน (David Easton, 1953) ได้อธิบายว่านโยบายสาธารณะ คือ กิจกรรมที่กระทำหรือไม่กระทำโดยรัฐบาลซึ่งครอบคลุมทุกกิจกรรมของรัฐบาล โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อจัดสรรทรัพยากรที่ อยู่ในการแก้ไขปัญหาของสังคม ดังนั้นนโยบายจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารประเทศของรัฐบาล เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และเมื่อสามารถนำ

นโยบายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็จะส่งผลให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ทั้งจากภายในและภายนอกองค์การ เพรสแมน และ วิลดาฟสกี (Pressman & Wildavsky, 1979) อเล็กซานเดอร์ (Ernest R. Alexander, 1985) แวน มิเตอร์ และ แวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) และจอร์จ โฮเนดล และรูดี เคลาส์ (George Honadle & Rudi Klauss, 1979) ได้ให้อธิบายความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า เป็นกระบวนการแปลงนโยบายไปสู่แผนการปฏิบัติภาคสนาม เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในภาครัฐหรือเอกชนนำไปดำเนินการ โดยอาศัยปัจจัยในการดำเนินงานหลายอย่าง อาทิเช่น งบประมาณ คน เป็นต้น กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติมุ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ได้กำหนดไว้ และเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องกัน

โธมัส อาร์. ดาย (Thomas R. Dye, 1984) ได้อธิบายว่ากระบวนการนโยบายสาธารณะประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญ 6 ขั้นตอนคือ การระบุปัญหา การกำหนดเป็นวาระสำหรับการตัดสินใจ การกำหนดข้อเสนอแนะนโยบาย การอนุมัตินโยบาย การดำเนินนโยบาย และการประเมินผลนโยบาย และอเล็กซานเดอร์ (Ernest R. Alexander, 1985) ได้เสนอตัวแบบการแปลงนโยบายไปสู่แผนงาน (The Policy-Program-Implementation Process: PPIP) จัดเรียงลำดับขั้นตอนการดำเนินการแบบเป็นวัฏจักร เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง โดยแสดงให้เห็นกระบวนการที่เริ่มจากสิ่งเร้า (Stimulus) เช่น ปัญหาที่สนใจ เป้าหมาย หรือประเด็นสาธารณะ หากมีความเป็นไปได้จะเข้าสู่ขั้นตอนกระบวนการทางการเมืองเพื่อพัฒนาเป็นนโยบาย (policy) และเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนงาน (program) ประกอบด้วย กระบวนการทางกฎหมาย กฎระเบียบ การวางแผนและโครงการ เพื่อนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีจุดเชื่อม (links) 3 จุดที่จะแสดงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ จุดเชื่อม 1 (Link 1) เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย จุดเชื่อม 2 (Link 2) เป็นกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อนามอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ จุดเชื่อม 3 (Link 3) เป็นการกำหนดคุณลักษณะของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น ทรัพยากร สายการบังคับบัญชา กระบวนการดำเนินงาน โดยแวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) ได้อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่าประกอบด้วย 6 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยแรก เกณฑ์ในการประเมินผลและเป้าหมายของนโยบาย ปัจจัยที่สอง ทรัพยากรของนโยบาย ปัจจัยที่สาม การสื่อสารระหว่างองค์การและการกำกับดูแล ปัจจัยที่สี่ คุณลักษณะของตัวแทนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยที่ห้า เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และปัจจัยสุดท้าย การจัดการของผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้เออร์วิน วินเลียม โคเฮนและอัสฮอฟ ได้ อธิบายการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จึงอาจสามารถสร้างตัวแบบการกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติของนโยบายระบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก ได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1: ตัวแบบการกำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติของนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก

จากการศึกษาเอกสารกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำผังเมืองของนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยตัวแบบได้ดังนี้

สิ่งเร้า (Stimulus) นโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเกิดขึ้นจากความต้องการแก้ไขปัญหาการพัฒนาประเทศที่ติดกับดักการเป็นประเทศรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงมานานหลายปี

จึงจำเป็นต้องมีการลงทุนพัฒนานานใหญ่ (Big Push) เพื่อสนับสนุนการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เพิ่มการจ้างงาน เพราะหากไม่เร่งดำเนินการพัฒนาในทุกด้านไปพร้อมกัน อาจทำให้ไทยล้าหลังกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้การลงทุนยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชนอย่างใดก็ได้ การพัฒนาตามนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจำเป็นต้องอาศัยการปรับปรุงด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาที่กำลังจะเกิดขึ้น และเพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เหมาะสมต่อการนำไปพัฒนาโครงการต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาในอนาคต

จุดเชื่อม 1 กระบวนการตัดสินใจ ถึงแม้ว่าสถานการณ์บัญญัติแห่งชาติ (สนช.) มีมติเอกฉันท์ 175 เสียง รับหลักการร่าง พ.ร.บ. เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ... หรือ ร่าง พ.ร.บ. อีอีซี ที่คณะรัฐมนตรี (ครม.) เป็นผู้เสนอ อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าวสร้างความกังวลให้หลายภาคส่วน ในเรื่องผลกระทบสิ่งแวดล้อม การขาดการรับฟังความเห็นที่เพียงพอ และความชัดเจนเกี่ยวกับการถมทะเล ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผังเมือง นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อการดำเนินนโยบายทั้งเรื่องความไม่ชัดเจนว่าอุตสาหกรรมไทยจะได้ประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่อีอีซีอย่างไร การถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ และการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพคนไทยในอุตสาหกรรมใหม่ที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูงก็ยังไม่

เห็นความชัดเจน นอกจากนี้ยังมีความกังวลในกฎหมายที่ให้อำนาจคณะกรรมการนโยบายอีอีซีกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ได้ ซึ่งข้อเสียคืออาจเปิดช่องให้ตั้งอุตสาหกรรมเพื่อรองรับผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ (พลวุฒิ สงสกุล, 2560) ความกังวลดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นไปได้ที่ที่ร่างนโยบายดังกล่าวจะผ่านการพิจารณาจาก สนช. เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ภาพเป้าหมายนโยบายดังกล่าวจึงความคลุมเครือ รวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการบริหารและการปฏิบัติงานก็ไม่มี ความชัดเจนว่าจะต้องใช้อะไรบ้าง ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินนโยบาย ซึ่งรัฐบาลได้ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญในการออกประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 47/2560 เรื่อง ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อันได้แก่ จ.ฉะเชิงเทรา จ.ชลบุรี และ จ.ระยอง เพื่อยกเว้นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการผังเมือง โดยมีสาระสำคัญคือ ให้คณะกรรมการบริหารการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (กรศ.) ตามคำสั่ง คสช. ที่ 2/2560 จัดทำนโยบายและแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออก แผนการใช้ประโยชน์ในที่ดินในภาพรวม แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบ สาธารณูปโภค และแผนการดำเนินงาน รวมทั้งกำหนดหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ในแต่ละกรณี เสนอต่อคณะกรรมการนโยบายเพื่อให้ความเห็นชอบ เมื่อคณะกรรมการนโยบายให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนแล้ว ให้สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (สกรศ.) ร่วมกับกรมโยธาธิการและผังเมือง และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำรายละเอียดของแผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค ให้สอดคล้องกัน โดยในระหว่างการจัดทำแผนผังดังกล่าว ไม่ให้ให้น่ากฎหมายว่าด้วยการผังเมืองมาใช้บังคับแก่การจัดทำแผนผังนั้น ส่งผลให้นโยบายดังกล่าวไม่จำเป็นต้องรอ การพิจารณาจาก สนช. รัฐบาลจึงสามารถดำเนินการออกนโยบายด้านผังเมืองซึ่งช่วยให้รัฐบาลสามารถกำหนดพื้นที่ที่จะใช้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ต่อไปได้ทันที สามารถดำเนินการพัฒนาพื้นที่ต่อไปได้อย่างรวดเร็ว แต่จะเห็นได้ว่ากระบวนการดังกล่าวขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการลัดขั้นตอนของกฎหมายตามปกติจึงส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อนโยบายดังกล่าว

จุดเชื่อม 2 กฎหมายและระเบียบ กฎหมายถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อผลักดัน ระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่านโยบายดังกล่าวมีปัญหา ด้านกฎหมายและวิธีปฏิบัติที่ไม่อาจปฏิบัติตามได้หรือหากปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดอาจ ทำให้นโยบายเกิดความล่าช้า ซึ่งข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีเป็นจำนวนมาก ทั้งกฎหมาย พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558 ที่กำหนดให้การผังเมืองต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งโครงการ ขนาดใหญ่จะต้องดำเนินการขออนุญาตจากคณะกรรมการด้านสิ่งแวดล้อมรวมถึงการทำ ประชาพิจารณ์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาจึงได้ตัดสินใจออกคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติจำนวน 3 ฉบับ เพื่อแก้ไขปัญหาและผลักดันให้เกิดแผนงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีคำสั่งฉบับที่ 2/2560 แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่อผลักดัน นโยบายดังกล่าว นอกจากนั้นยังได้รวบอำนาจไว้ที่เลขาธิการคณะกรรมการชุดดังกล่าวให้ สามารถอนุมัติ อนุญาต ใบอนุญาต หรือให้ความเห็นชอบ รับจดทะเบียน หรือรับแจ้งตาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย ในฉบับที่ 28/2560 ได้ให้อำนาจคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมสามารถ แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการเพื่อพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโครงการหรือกิจการภายในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นการเฉพาะ เพื่อเร่งรัด ขั้นตอนโดยไม่ได้อำนาจถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา ในการพิจารณา และฉบับที่ 47/2560 ให้ กรศ. จัดทำนโยบายและแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนา ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวม แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค และแผนการดำเนินงาน รวมทั้ง กำหนดหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งไม่มีการกำหนดให้คำนึงถึงการมี ส่วนร่วมของประชาชนเลย จะเห็นได้ว่าการจัดทำแผนงานดังกล่าวไม่ได้ผ่านกระบวนการการ มีส่วนร่วมจากทั้งภาคประชาชน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภาคสนาม ขาดการสื่อสารระหว่าง ผู้ออกนโยบายและผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจในนโยบาย อันจะ นำไปสู่การดำเนินงานที่ไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งสร้างการยอมรับในทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดแรงผลักดันในการดำเนินนโยบายให้เกิดความเรียบร้อย ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้น แม้ว่าการดำเนินการดังกล่าวจะสามารถผลักดันให้นโยบายดังกล่าวเดินหน้า

ไปได้อย่างรวดเร็ว แต่การขาดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายในระยะยาว

จุดเชื่อม 3 ตัวแทน/ทรัพยากร/การจัดการ จากการวิเคราะห์จุดเชื่อม 1, 2 แสดงให้เห็นกระบวนการจัดทำแผนงานที่รวบรัด โดยสั่งการจากระดับบนสู่ระดับล่าง (Top-Down) ซึ่งช่วยให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการตามคำสั่งของรัฐบาลได้ทันที แต่อย่างไรก็ดี การสั่งการจากระดับบนสู่ระดับล่างทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การขาดความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการ อาจทำให้การปฏิบัติตามนโยบายเกิดความผิดพลาด ล้มเหลว หรือคลาดเคลื่อนไปจากเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงทรัพยากรที่จะให้นำมาใช้ในการปฏิบัติงานก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง มีที่มาจากไหน รวมถึงกฎเกณฑ์ในการเบิกจ่ายงบประมาณที่ไม่มีความชัดเจนจะก่อให้เกิดความสับสนแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งจะทำให้ไม่สามารถที่จะเบิกจ่ายงบประมาณได้ นอกจากนี้ยังสร้างความซับซ้อนในการปฏิบัติงานได้ อาจทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความเหนื่อยหน่ายและไม่อยากปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าว นอกจากนี้ในภาคประชาชนยังขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุ่งยากอีกประการหนึ่งในการปฏิบัติ และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของนโยบายอย่างแน่นอน

จุดเชื่อม 4 การประเมินผล เป้าหมายของนโยบายเปรียบเสมือนป้ายนำทางในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตรวจสอบความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินนโยบาย การประเมินผลนโยบายจึงมีความสำคัญอย่างมากในตรวจสอบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผลสัมฤทธิ์ และผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติจะช่วยให้สะท้อนให้เห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติได้รับทราบปัญหาอุปสรรคที่ขัดขวางความสำเร็จของนโยบาย ตามเป้าหมายที่สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ได้เผยแพร่ไว้แล้วมี

เฉพาะการกำหนดแผนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคเพื่อเพิ่มศักยภาพรองรับการลงทุน และการพัฒนานักกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดระบบการสะสมเทคโนโลยีในพื้นที่ เป้าหมายนำร่อง 3 จังหวัดคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง จะเห็นได้ว่าเป้าหมายดังกล่าวขาดความชัดเจน ไม่มีเกณฑ์ที่จะสามารถใช้ประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งจะทำให้ไม่ทราบความคืบหน้า ปัญหาอุปสรรค และผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงเปรียบเสมือนการเดินทางที่ขาดเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติหลงทางและไม่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้

สรุป

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นจะพบว่านโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินมีการลัดขั้นตอนของกฎหมายโดยใช้อำนาจพิเศษตามรัฐธรรมนูญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ขาดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งจากผู้ปฏิบัติภาคสนามและภาคประชาชนที่จะไม่สามารถเสนอความคิดเห็นในกระบวนการนโยบายดังกล่าวได้ ซึ่งอเล็กซานเดอร์ (Alexander, 1985) เรียกว่าเป็นมือล่องหน การดำเนินการดังกล่าวของรัฐบาล แสดงให้เห็นความรีบร้อนในการดำเนินการซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชนในพื้นที่ เมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามที่ผังเมืองดังกล่าวกำหนดไว้ จึงมีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ ดังเช่นในปัจจุบันที่ประชาชนได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC Watch เพื่อคัดค้านการดำเนินนโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก นอกจากนี้ในด้านผู้ปฏิบัติ การขาดการสื่อสารภายในองค์กรเนื่องจากเป็นนโยบายแบบสั่งจากด้านบนลงสู่ผู้ปฏิบัติ (Top-Down) จะทำให้ผู้ปฏิบัติขาดความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายนโยบาย และวิธีการในการปฏิบัตินโยบาย อันจะทำให้การปฏิบัติเกิดความผิดพลาด ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ความสับสนในการปฏิบัติงานย่อมก่อให้เกิดกระแสความไม่พอใจและคัดค้านนโยบายดังกล่าว จะส่งผลเสียอย่างยิ่งต่อเป้าหมายของนโยบาย อาจเป็นสาเหตุให้โครงการดังกล่าวล้มเหลวได้ รัฐบาลจึงควรเร่งดำเนินการสร้างความมีส่วนร่วมในภาคประชาชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในนโยบายดังกล่าว เพื่อลดความไม่พอใจที่จะเกิดขึ้นจากการ

ดำเนินการนโยบายดังกล่าว นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้เสนอความคิดเห็นเพื่อนำมาวิเคราะห์กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อลดข้อขัดแย้งและปัญหาที่อาจเกิดขึ้น สร้างความรู้ความเข้าใจ และการยอมรับของผู้ปฏิบัติในการจะนำนโยบายลงไปสู่พื้นที่ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในพื้นที่ เมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติ อันจะส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายของนโยบาย

ดังนั้น เมื่อประเมินผลการนำนโยบายนโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกไปสู่การปฏิบัติในระดับหน่วยงานแล้ว จะพบว่าด้วยแรงผลักดันของรัฐบาลจะทำให้นโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จในช่วงเริ่มต้นเท่านั้น แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปเมื่อปัจจัยภายนอกเปลี่ยนแปลง อาทิ การเปลี่ยนรัฐบาล การเลือกตั้ง จะส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบายอย่างมาก เนื่องจากการขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติ จะทำให้ผู้ปฏิบัติขาดความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายนโยบาย และวิธีการในการปฏิบัตินโยบายไม่สามารถดำเนินการตามเป้าหมายหรือดำเนินการผิดไปจากเป้าหมายของนโยบายดังกล่าว ซึ่งจะให้นโยบายระเบียบเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออกล้มเหลวในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2560). กลุ่มศึกษาการพัฒนา
ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
[https://www.facebook.com/pages/category/Cause/EEC-Watch-กลุ่ม
ศึกษาการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก-523494264670040/](https://www.facebook.com/pages/category/Cause/EEC-Watch-กลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก-523494264670040/).
(วันที่ค้นข้อมูล : 25 ธันวาคม 2560).
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 2/2560 เรื่อง การพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจ
พิเศษภาคตะวันออก. (2560, 11 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134
ตอนพิเศษ 19 ง. หน้า 30 - 36
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2560 เรื่อง มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพ
การพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2560, 22 พฤษภาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 142 ง. หน้า 18-19
- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 47/2560 เรื่อง ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ใน
ที่ดินใน พื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2560, 25 ตุลาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 261 ง. หน้า 18-20
- ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ
ระเบียบปฏิบัติและแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่าง
รุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ.
(2552,29 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 188 ง. หน้า 2-4
- พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2558. (2558, 25 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*.
เล่ม 132 ตอนที่ 86 ก. หน้า 76
- พลวุฒิ สงสกุล. พ.ร.บ. อีอีซี ผ่านมติเอกฉันท์ สนช. – กังวลให้สิทธิต่างชาติมากเกินไป รัฐบาลยัน
ฟังความเห็นครบแล้ว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [https://thestandard.co/eec-
laws-resolve/](https://thestandard.co/eec-laws-resolve/). (วันที่ค้นข้อมูล : 25 ธันวาคม 2560).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนงานพัฒนา
ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก* (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2561). เป้าหมายการพัฒนา. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.eeco.or.th/ภาพรวมการพัฒนา/เป้าหมายการพัฒนา>. (วันที่ค้นข้อมูล : 12 ธันวาคม 2561).

Alexander E R. (1985). *Administration & Society* Vol. 16 No. 4. California: Sage Publications Inc. pp. 403-426

Alexander E R and Faludi A. (1988). *Environment and Planning B: Planning and Design* Vol. 16. Great Britain: a Pion publication. pp. 127-140

Anderson, James E. (1994). *Public Policy-Making: Introduction*. (2nd ed). New York: Houghton Mifflin Company.

Cohen John M. & Uphof, Norman T. (1980), *Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity, World Development, Vol 213*.

Dye, Thomas R. (1984). *Understanding Public Policy*. (5th ed). Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice -Hall, Inc

Easton, David. (1953). *The Political System An Inquiry in to the State of Political Science*. New York : Alfred A. Knopf.

Ervin Williams. (1976). *Participative Management: Concepts, Theory, and Implementation*. Atlanta Ga: Georgia State University

Pressman & Wildavsky. (1979). *Implementation* (3rd ed). California: University of California. pp. 163-168

George Honadle & Rudi Klaus. (1979). *International Development Administration: Implementation Analysis for Development Projects*. New York: Praeger Publishers. pp. 3-20

Sharkansky, Ira. 1970. *Policy Analysis in Political Science*. Chicago : Markham.

Van Meter, & Van Horn. (1975). *Administration and society*. Vol. 6 No. 4. California: SAGE Publications. pp. 445 – 488

**การใช้เวลาในการเล่าเรื่องในลิลิตพ่ายพระราชนิพนธ์
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**
**The Use of Time in Story Telling in Lilit Payap; the King Rama
VI's literature.**

วศวรรษ สบายวัน¹

Wasawat SABAIWAN

E-mail: wasawat@sab@mahidol.edu

บทคัดย่อ

จากการศึกษาการใช้เวลาในการเล่าเรื่องในลิลิตพ่าย พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลการศึกษาพบว่า การใช้เวลาที่ปรากฏในลิลิตพ่ายเป็นการกำหนดเวลาแบบบันทึกรายวันโดยสัมพันธ์กับพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีหมายกำหนดการไว้ ซึ่งการใช้เวลาแบบบันทึกรายวันดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ 2 ประการคือ 1. วิธีการเล่าและการใช้เวลาในลิลิตพ่าย ผู้วิจัยพบเวลาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเล่าเรื่อง ทั้งในการขยายรายละเอียดของเรื่องเล่าหรือเล่าข้ามรายละเอียดของเรื่องเล่าขึ้นไป 2. คุณค่าของเวลากับภาระหน้าที่ของมนุษย์ในลิลิตพ่าย ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยพบว่าการใช้เวลาในลิลิตพ่ายแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางความคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์ทางเวลาในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ผู้คนเริ่มยอมรับความคิดทางเวลาแบบตะวันตกมากขึ้น และพบว่าความเปลี่ยนแปลงทางความคิดนี้ผสมผสานอยู่กับการแต่งลิลิตพ่ายซึ่งเป็นวรรณกรรมนิราศเรื่องหนึ่งของไทย

คำสำคัญ: เวลา ลิลิตพ่าย พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

The present paper focused on the use of time in story telling in *Lilit Payap*: the King Rama VI's literature. It was found that the use of time in *Lilit Payap* was the *daily-time-telling* which was relevant to the King Rama VI's work schedule. The so-called *daily-time-telling* was analyzed into two perspectives; (1) the story-telling and the use of time; they were the relation of story-telling and the use of time in *Lilit Payap*; the writer used time as a key component in telling the story (2) the value of time and the duty of human being; it was found that the concept of time in Thai has been changed since the King Rama V period; Thai people received the concept of time telling form the West and adapt it in their daily life. In conclude, *Lilit Payap* was the interesting example showing the westernization in the concept of time telling in Thai society.

Keywords: Time, Lilit Payap, The King Rama VI's literature

ความเป็นมาของปัญหา

ลิลิตพายัพเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนับเป็นพระราชนิพนธ์ลำดับแรก ๆ เนื่องจากทรงพระราชนิพนธ์ตั้งแต่ครั้งยังเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชในสมัยรัชกาลที่ 5 ความน่าสนใจของพระราชนิพนธ์นี้ไม่เพียงเพราะเป็นวรรณกรรมที่แสดงให้เห็นบรรยากาศบ้านเมืองแถบเมืองเหนือ เส้นทางการเดินทางไปยังท้องถิ่นดังกล่าว ตลอดจนการพัฒนาด้านคมนาคม ด้านการศึกษาและ การกระจายความเจริญจากส่วนกลางไปสู่หัวเมืองเท่านั้น หากแต่ลิลิตพายัพยังมีลักษณะการแต่งนิราศอย่างใหม่ด้วย โดยการกำกับเวลาอย่างละเอียดลงไปในการพระราชนิพนธ์โดยตลอดทั้งเรื่อง ทั้งเวลาที่กำกับนั้นไม่ได้มุ่งเน้นให้สัมพันธ์กับอารมณ์ทุกซอกและกลวิธีกของผู้แต่ง แต่กลับสัมพันธ์กับภาระหน้าที่ที่วางแผนปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงน่าจะศึกษาว่า เพราะเหตุใดลิลิตพายัพจึงแสดงให้เห็นลักษณะอย่างใหม่เช่นนี้ และการเปลี่ยนแปลงนี้สัมพันธ์กับสังคมในช่วงเวลานั้นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์การใช้เวลาในการเล่าเรื่องในลิลิตพายัพพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาจากวรรณกรรมเรื่อง“ลิลิตพายัพ”พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพียง 1 เรื่องเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

เวลา พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 (2556: 1,086) ได้ให้ความหมายของ คำ “เวลา” ว่า “ชั่วขณะความยาวนานที่มีอยู่หรือเป็นอยู่ โดยกำหนดนิยามขึ้นเป็นครู่ คราว วัน เดือน ปี เป็นต้น เช่น เวลาเป็นเงินเป็นทอง ขอเวลาสักครู” (ป.,ส.)

ในงานวิจัยนี้จึงขอนิยามคำว่า “เวลา” ว่าหมายถึงชั่วของความยาวนานที่มีอยู่ โดยถือเอาหน่วยนับที่แสดงเวลาทั้งหมด อาทิ ชั่วโมง วัน เดือน และปี รวมถึงคำแสดงเวลาตามธรรมชาติ อาทิ เช้า สาย บ่าย เย็น เป็นต้น เป็นตัวแทนที่แสดงถึงความหมายของเวลาทั้งหมด

ขั้นตอนการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 และประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลที่ 5-6
2. ศึกษาหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องลิลิตพಾಯัพ
3. วิเคราะห์การใช้เวลาในการเล่าเรื่องในลิลิตพಾಯัพ
4. สรุปและอภิปรายผล
5. นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับมุมมองด้านเวลาของชนชั้นนำไทยสมัยรัชกาลที่ 5

บทนำ

ลิลิตพಾಯัพ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นวรรณกรรมนิราศเรื่องหนึ่งที่มีความน่าสนใจยิ่ง เนื่องจากเท่าที่ค้นพบในเวลานี้นับเป็นวรรณกรรมนิราศเรื่องแรกที่มีการกำกับเวลาประกอบการเล่าเรื่องตลอดทั้งเรื่อง

ผู้วิจัยจัดให้ลิลิตพಾಯัพอยู่ในวรรณกรรมประเภทนิราศ แม้ว่าเมื่อพิจารณาจากฉันทลักษณ์แล้วอาจจัดให้ลิลิตพಾಯัพจัดเป็นวรรณกรรมลิลิตได้ แต่ในที่นี้ผู้วิจัยใช้เนื้อหาเป็นเกณฑ์ในการจัดประเภทวรรณกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเนื้อหาของเรื่องแล้ว **ลิลิตพಾಯัพ**มีลักษณะสอดคล้องกับนิราศโดยทั่วไปคือมีการพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกและการเดินทาง

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวถึงหนังสือลิลิตพಾಯัพไว้ว่า

“หนังสือลิลิตพಾಯัพนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เมื่อพ.ศ. 2448 ในปีนั้น การสร้างทางรถไฟสายเหนือสำเร็จตลอดถึงเมืองนครสวรรค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จไปเปิดทางรถไฟที่สถานีบ้านพาศี และเสด็จประพาสเมืองลพบุรี และมณฑล

นครสวรรค์ อันเป็นที่สุดของทางรถไฟต่อไป
ในการเสด็จเปิดทางรถไฟคราวนี้ได้โปรดฯ ให้
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเสด็จไปประพาส
หัวเมืองมณฑลพายัพ โดยมีพระราชประสงค์
จะให้คุ้นเคยกับราชการหัวเมืองประเทศราชที่
ห่างไกลไว้ด้วย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
กราบถวายบังคมลาที่สถานีปากน้ำโพ เสด็จ
ทางชลมารคไปขึ้นบกที่อุตรดิตถ์ แล้วเสด็จ
โดยกระบวนม้าและช้างต่อไป จึงเป็นโอกาสที่
ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่องนี้...”

(มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2516: คำนำ)

อนึ่ง **ลิลิตพายัพ**นี้มีผู้ประพันธ์ร่วม 3 คน ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หม่อมเจ้าอุบลวิไล และพระยาบำเรอบริรักษ์ (สาย ณ มหาชัย) แต่เนื่องจากการแต่งร่วมและโดยทั่วไปรับทราบกันว่าเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยจึงเห็นว่า**ลิลิตพายัพ**เป็นพระราชนิพนธ์ในพระองค์ โดยจะไม่มุ่งสืบหาสำนวนเฉพาะพระองค์เพราะถือว่าผู้แต่งอีก 2 คนได้แต่งถวายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว

เนื้อหาของเรื่องมีลักษณะเป็นบันทึกรายวัน โดยผู้แต่งระบุวันเวลาในเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างชัดเจน เริ่มเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.2448 จากสถานีรถไฟสามเสนเพื่อไปเปิดทางรถไฟที่สถานีบ้านพายัพ จากนั้นจึงตามเสด็จประพาสเมืองลพบุรี และเมืองนครสวรรค์ และจากเมืองนครสวรรค์นี้เอง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้แยกเดินทางต่อไปยังมณฑลพายัพโดยเรือจักรกล ผ่านเมืองพิจิตร พิษณุโลก และอุตรดิตถ์ จากนั้นจึงขึ้นบกเดินทางต่อไปถึงเมืองแพร่ ลำปาง และเสด็จกลับพระนครโดยเรือจักรกลทางแม่น้ำปิง ผ่านเมืองตาก กำแพงเพชร ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และจึงได้ขึ้นรถไฟเสด็จกลับยังกรุงเทพมหานครถึงเมื่อสิ้นเดือนมกราคม

จากสังเขปเนื้อหาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เวลากำกับในทุกเหตุการณ์ของเรื่อง จนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาเป็นหมายกำหนดการตลอดการเดินทางได้ ลักษณะเช่นนี้น่าสนใจอย่างยิ่งว่า เวลาที่ปรากฏในเรื่องช่วยให้การเล่า

เรื่องในลิลิตพาว์พดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร ดังจะได้อธิบายอย่างละเอียดในลำดับต่อไป

วิธีการเล่าและการใช้เวลาในลิลิตพาว์พ

วิธีการเล่าในลิลิตพาว์พนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้การลำดับเวลาแบบปกติ (Normal sequence) คือเวลาสัมพันธ์กับเหตุการณ์แบบเดินหน้าไปเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับการแตงนิราศที่กวีมักใช้เวลาเป็นเครื่องถ่ายทอดอารมณ์ ที่กวีมักนำความเปลี่ยนแปลงของเวลามายึดโยงกับอารมณ์ความรู้สึก เมื่อเวลาเคลื่อนไปโดยลำดับ อารมณ์ก็ถ่ายทอดสัมพันธ์กันไปกับการเคลื่อนของเวลานั้นด้วย ลักษณะเช่นนี้พบได้ในทั่วไป เช่น นิราศที่เล่นกับการเคลื่อนไปของเวลาเช่น ทวาทศมาสโคลงต้น นิราศเดือนของนายมี หรือแม้แต่ในนิราศที่เล่นกับการเคลื่อนที่ของกวี เช่นนิราศของพระสุนทรโวหาร (สุนทรภู่) ที่ใช้การลำดับเวลาในการเล่าคล้ายคลึงกัน

ลิลิตพาว์พแม้จะมีการลำดับเวลาไม่ต่างจากนิราศทั่วไป แต่สิ่งที่น่าสนใจที่พิเศษกว่านิราศเรื่องอื่น ๆ คือในการเล่าเรื่องเมื่อคราวเสด็จมณฑลพาว์พนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้อาศัยความสัมพันธ์ของการเคลื่อนไปของเวลาตามธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจากเนื้อความที่ปรากฏทำให้ทราบว่าน่าจะมีเครื่องบอกเวลาใช้แล้ว เพราะเมื่อบรรยายเนื้อความตอนต่าง ๆ ได้มีการระบุเวลาทั้งจากธรรมชาติและจากเครื่องบอกเวลาไปพร้อมกัน และใช้โดยสม่ำเสมอตลอดทั้งเรื่อง โดยวิธีการเล่าและการใช้เวลาในลิลิตพาว์พสามารถวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1.1 ลักษณะการบอกเวลาเพื่อการเล่าเรื่อง 1.2 ลักษณะการลำดับเวลาเพื่อการเล่าเรื่อง 1.3 ลักษณะการขยายหรือลดทอนเนื้อหาในการเล่าเรื่องโดยใช้เวลา

ลักษณะการบอกเวลาเพื่อการเล่าเรื่องในลิลิตพาว์พ

ผู้วิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดเวลาในเรื่องออกเป็น 3 แบบ คือ การบอกปี บอกวัน และบอกเวลา และทรงใช้การบอกเวลานี้ตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง โดยการบอกเวลาดังกล่าว มีตัวอย่างดังนี้

การบอกปี

อมรรัตนโกสินทร์ บุรินทรศกร้อย
ยี่สิบสี่สหัสศก้อย เคลื่อนแล้วกิ่งปี
 จอมธานีท่านได้ ทรงดำริจักให้
 หน่อให้เห็นเมือง ท้วนา
 พระเรืองฤทธิ์ทั่วด้วง อนุญาตให้หน่อท้าว
 เสด็จเบี่ยงเมืองพา ยัพเทอญ
 (มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, 2516: 3)

การบอกวัน

ร้อย ๑ ถึงที่สองวารา พิจิกายนมาส พระบาทสมเด็จพระ
 พระราชา คลาขบวนรถไฟ ใช้จักรฉนวนียดพาญ บรรลุ
 ถึงบมิชา ท่าเรือปากน้ำโพ อันโอฬารสราญตา พวก
 เทศาภิบา เฝ้า ณ สถานรถไฟ ...”
 (มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, 2516: 11)

การบอกเวลา

โคลงสาม ๑ เช้าที่แปดเพลา นาฬิกาสว่างแล้ว
โมงหนึ่งนาเวอร์แก้ว แล่นขึ้นฝ่าสาย ชลนา
 โคลงสาม ๑ ถึงพิษณุโลกไปช้า เที่ยงเศษจึงหยุดหน้า
วัดข้ามลอยเรือ
 (มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, 2516: 19)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปิดเรื่อง ได้ทรงแจ้งแก่ผู้อ่านให้ทราบว่าเป็นปีที่ทรงพระราชนิพนธ์นั้นเป็นปีรัตนโกสินทร์ศก 124 หรือ หรือพ.ศ. 2448³ การกำหนดปีลงไปตั้งแต่ต้นเรื่องช่วยให้ผู้อ่านทราบข้อมูลที่ใหญ่ที่สุดของหน่วยนับเวลาแบบปฏิทินคือ ปีศักราช ที่ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจนั้น

นอกจากนี้ในระดับย่อยลงมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ระบุการนับวันเวลาให้ทราบ โดยมี การระบุวัน และเวลาในวันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้อ่านเหมือนได้ตามเสด็จไป

³วิธีการแปลงรัตนโกสินทร์ศกเป็นพุทธศักราช ทำโดยนำปีพุทธศักราชตั้งลบด้วย 2324 เมื่อต้องการแปลงพุทธศักราชเป็นรัตนโกสินทร์ศกให้บวกด้วย 2324 อนึ่งที่ใช้ 2324 เพราะไม่มีรัตนโกสินทร์ศกที่ 0

พร้อมกับขบวนเสด็จของพระองค์ ลักษณะของการลำดับเวลานี้ทำให้ผู้อ่านเข้าใจลิลิตพಾಯัพได้โดยตลอด นับเป็นการทำให้เรื่องเล่ามีความสมจริงมากขึ้น

ลักษณะการบอกเวลาเพื่อการเล่าเรื่องดังที่ปรากฏในลิลิตพಾಯัพนี้ จึงน่าสนใจว่า เพราะเหตุใดพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะต้องบันทึกเวลาอย่างละเอียด นอกเหนือไปจากการทำให้เรื่องเล่า ที่ทรงเรียบเรียงในลิลิตพಾಯัพนี้สามารถเข้าใจได้ง่าย

ลักษณะการลำดับเวลาเพื่อการเล่าเรื่อง

ลิลิตพायัพมีการกำกับเนื้อหาอย่างสม่ำเสมอเป็นระบบ จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยพบว่าการลำดับเวลาที่ปรากฏในเรื่องละเอียดมาก ทั้งการกำกับวันที่แล้วเวลาที่มิพระราชกรณียกิจต่าง ๆ จนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาออกเป็นหมยกำหนดการได้ รายละเอียดดังกล่าวทำให้ผู้อ่านทราบถึงการเสด็จในครั้งนั้นตั้งแต่ต้นจนเสร็จ พระราชกิจ ณ มณฑลพายัพและเสด็จกลับถึงกรุงเทพมหานคร ลักษณะการลำดับเวลาที่ปรากฏในเรื่อง มีตัวอย่างดังนี้

ราย ๑ *เช้าวันที่ชาวเอ็ด* เสด็จโดยขบวน

อาชา ตามถนนมณอาราม นามข้อแฮปรากฏ
กำหนดตามตำนาน ว่าในลานมีหมาก หากผู้ใด
ขบเคี้ยว เมาแรงเรียวเหลือทน จนพระศรีสรร
เพ็ชญ์ เสด็จจาริกมาถึง จึงมีพุทธบัญชา ให้ตา
ค่อมป็น پای เก็บหมากหลายหนึ่งลง มาถวาย
องค์ถาคต พระแสงงพจนสั่งไว้ นำหมากไป
เถิดเจ้า เคี้ยวบมีเมาอีกเลย เคี้ยวเสวยเหมือน
หมากอื่น

(มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2516: 36)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น กล่าวถึงเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ.2448 เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จถึงวัดพระธาตุช่อแฮ พระองค์ได้แวนมัสการพร้อมกล่าวตำนานเกี่ยวกับพระธาตุช่อแฮ ซึ่งเนื้อหาสอดคล้องกับที่ปรากฏในตำนานพระเจ้าเลียบโลก

รายได้ ๑ วันที่สิบสองไข้ว เรือทรงให้จอดหน้า
ที่ว่าการเมือง ตากเรื่องเกียรติแต่ก่อนมา
ครั้งสามนาฬิกา พระผ่นผายสู่สถาน ...
ธรรไล่วัด บริษัทกิมเซ่งหลี มีหลวงจิตจำนง
ลงนามเป็นหัวหน้า ศรัทธาปฏิสังขร งามงอน
เงื่อนงามด อุโบสถอุปัชฌาย ภูฏาคารโรงเรียน
สอนอ่านเขียนเลขวิชา ธรรมยุติกาสงฆ์สถิต
หลวงจิตจำนงทูลวอน ให้ภูธรชนาน นาม
ประธานวัดใหม่ ไท่กรุณาโปรดให้ ไว้ว่าสถิตลา
ราม...”

(มณฑลเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2516: 108)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จถึงเมืองตาก เวลา 15.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จวัดสถิตาราม วัดในธรรมยุติกายที่บริษัทกิมเซ่งหลีเป็นผู้ปฏิสังขรณ์ โดยมีหลวงจิตจำนงเป็นผู้ควบคุมงาน โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นผู้พระราชทานนามสถิตารามให้แก่วัดแห่งนี้

จากทั้งสองตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีการลำดับเวลาในการเล่าเรื่องอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในการระบุวันและเวลาลงไปในการเล่าเรื่อง ซึ่งเมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ลึกลงไปพอตลอดทั้งเรื่องแล้ว สามารถถอดออกมาเป็นหมายเหตุการและพระราชกิจในแต่ละวันตลอดการเดินทางประพาสมณฑลพายัพได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงหมายกำหนดการเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จมณฑลพายัพ

วันที่	เหตุการณ์
31 ตุลาคม พ.ศ.2448	เสด็จจากพระราชวังสวนดุสิตเพื่อไปขึ้นรถไฟที่สถานีรถไฟสามเสน จากนั้นเสด็จถึงชุมทางบ้านพานิช พระยาสุรียานุวัต (เกิด บุนนาค) ผู้แทนเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการอ่านรายงาน เมื่อเสร็จทรงเสวยพระกระยาหารกลางวันแล้วประทับรถไฟเดินทางต่อ จนถึงลพบุรี
1 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จชมโบราณสถาน
2 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จถึงท่าเรือปากน้ำโพ
3 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เสด็จลงเรือจักรกล พระเริงฤทธิ์สงครามตามเสด็จเพื่อบรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับทหารในกรณีนี้รัชกาลที่ 6 ได้ทรงปลูกต้นสัก
4 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ถึงเมืองนครสวรรค์ กล่าวถึงจระเข้มีชื่อ ชื่อต่างเกยไชย ที่ชื่อนี้เพราะต่างชาวเป็นจุดตามตัว เดินทางต่อถึงเมืองชุมแสง (อำเภอชุมแสงในปัจจุบัน) เดินทางผ่านเขารูปช้างซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของเมืองพิจิตร
5 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จถึงเมืองพิจิตร ตอนเย็นชมละครเรื่องไกรทอง โดยพระนิกรนิตเป็นผู้จัดถวาย
6 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ข้ามเขตพิจิตรเข้าสนามคลี (ตำบลสนามคลี เมืองพิษณุโลก) เมื่อถึงพิษณุโลก พระกาญจนธิเบศ (อวบ) ปลัดมณฑลพิษณุโลก
7 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ถึงปากพิง(เดินทางต่อหนึ่งคืน)
8 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ออกเดินทางถึงพิษณุโลก ถึงท่าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ มีเครื่องดนตรีประโคมบรรเลงรับเสด็จ จากนั้นทรงม้าพร้อมขบวนเสด็จไปโรงพยาบาลของมิชชันนารีชาวอเมริกัน เสด็จทอดพระเนตรโรงโอสถและเครื่องมือทางการแพทย์ของโรงพยาบาล แล้วจึงเสด็จนมัสการพระพุทธชินราช ณ วิหาร

วันที่	เหตุการณ์
	วันพระศรีรัตนมหาธาตุ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธชินราชพร้อมเปลื้องผ้าทรงสะพักถวายเป็นพุทธบูชา หลังจากสงฆ์สวดมนต์จบแล้ว เสด็จประทับพับปลับพลาทอดพระเนตรโขนชุดศึกกุมภกรรณ จากนั้นเสด็จกลับ
9 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จไปฟังพระสวดมนต์ที่วิหารพระพุทธชินราช จากนั้นเสด็จนมัสการพระชินศรีและพระศาสดา เมื่อนมัสการแล้วเสร็จ เสด็จไปฟังเสภาขุนช้างขุนแผน จากนั้นเสด็จไปเสวยตอน 5 ทุ่ม เพื่อบรรทม
10 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จวังจันทร์ ชมวังจันทร์ที่สร้างเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยา จากนั้นเสด็จทอดพระเนตรเชิงเทียนค่ายเก่าที่เคยเป็นที่ตั้งรับทัพพม่า ทอดพระเนตรละครเรือสุวรรณหงส์ และเสด็จขึ้นบรรทม
11 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จประทับเรือพระที่นั่งเสด็จออกจากพิษณุโลกขึ้นเหนือผ่านทางพรหมพิราม วัดพระยาแมน
12 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 11-14 พฤศจิกายน)
13 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 11-14 พฤศจิกายน)
14 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ถึงเมืองอุดรดิตถ์ ณ บริเวณหน้าศาลหลักเมือง และเดินทางต่อ
15 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จทรงม้าชมฝายหลวง
16 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ไม่ปรากฏรายละเอียด
17 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ทรงม้าเสด็จไปบ้านด่าน จากบ้านด่านไม่นานก็ถึงพับปลับพลาที่ประทับ และเปลี่ยนเป็นขบวนช้าง
18 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ข้ามสันเขาไปยังเมืองแพร่ พระบริรักษ์โยธี (เวท) ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่เฝ้ารับเสด็จ จากนั้นทรงทรงเสด็จพระราชดำเนินต่อไป

วันที่	เหตุการณ์
19 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เดินทางถึงอำเภอสูงเม่น มีราษฎรมาเข้าเฝ้าเป็นจำนวนมากต่างโปรยข้าวตอกดอกไม้ต้อนรับพระองค์ แล้วทรงประทับ ณ วัดเจ็ยว เปลี่ยนฉลององค์ รอเวลาแล้วจึงตั้งขบวนเดินเข้าเมืองแพร่ ขบวนผ่านประตูชัย พระสวดถวายพระพร พระบริรักษ์โยธี (เวท) ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่เฝ้ารับเสด็จ
20 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จทอดพระเนตรบ้านเมือง จนเวลาบ่ายสองจึงเสด็จกลับพลับพลา
21 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จนมัสการพระธาตุช่อแฮ
22 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จออกจากเมืองแพร่ไปตามลำน้ำยม เดินทางจนถึงเส้นปันเขตระหว่างเมืองแพร่กับลำปาง เจ้าบุญวาท (เจ้าบุญวาทวงศมานิต (ขุนทวงศ ณ ลำปาง)) เสด็จมาต้อนรับ เชิญพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเข้าเมือง
23 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จพระราชดำเนินต่อ ถึงผาคอเวลาประมาณเที่ยงเศษผาคอ (บ้านผาคอ ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดแพร่) ถัดไปถึงแม่จาง
24 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ประทับค้างแรมที่แม่เมาะ 1 คืน
25 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จถึงถึงตลาด จังหวัดลำปาง จากนั้นทรงม้าเข้าเมืองลำปาง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและผู้ตามเสด็จแต่งตัวเต็มยศ เจ้าบุญวาทย์นำรูปเทียนมาถวายเชิญเข้าเมือง มีผู้คนมารับเสด็จ มีขบวนเงินเล่นสิงโตล้อแก้ว มีฟ้อนรำ มีรำมอญ
26 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จไปเปิดโรงเรียนบุญวาทวิทยาลัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานชื่อนี้ให้เพื่อเป็นเกียรติแก่ เจ้าบุญวาท แล้วจึงเสด็จวัดพระแก้ว (วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดารามในปัจจุบัน)
27 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จตรวจสถานที่ราชการ จากนั้นเสด็จวัดพระบาท เมืองลำปาง ทรงขึ้นประทับบนพลับพลา ราชบุตรและเจ้านายฝ่ายเหนือเฝ้ารับเสด็จ

วันที่	เหตุการณ์
28 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	ทรงม้าเสด็จไปวัดพระธาตุลำปางหลวง
29 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จประพาสตลาดถึงเวลาใกล้เที่ยง จากนั้นเจ้าลำปางและบุตรหลาน จัดงานบายศรีสมโภชและมหรสพสมโภชต่าง ๆ ที่เจ้าลำปางจัดถวาย ได้แก่ มวย (ลูกก๊วย) คนหอกคนดาบละครชัก
30 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เสด็จต่อบ้านดอกบัว จนถึงวัดพระธาตุเสด็จ จึงตั้งพลับพลาพักที่นี่
1 ธันวาคม พ.ศ.2448	ทรงช้างเสด็จต่อบ้านเมะหลวง และพักแรมที่นี่
2 ธันวาคม พ.ศ.2448	ทรงเสด็จต่อไปจนถึงบ้านจำป๋วยจึงตั้งพลับพลาเพื่อพักแรม จากนั้นจึงเดินทางต่อ จนถึงตำบลปางหละจึงแวะพักแรมค้างคืน
3 ธันวาคม พ.ศ.2448	ทรงม้าแวะปางตีหมี่ และประทับพัก
4 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จออกเดินทางแต่เช้าถึงบ้านไฉนตอนเที่ยง และพักที่ปางสัก
5 ธันวาคม พ.ศ.2448	เดินทางสู่เมื่อพะเยา ถึงบ้านแม่กา เห็นผ่านสถานที่ที่ร้อยเอกราชขึ้นถูกปืนเจียวตายและจึงเข้าเขตเมืองพะเยา
6 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จประพาสหนองน้ำ ชมนก
7 ธันวาคม พ.ศ.2448	แวะนมัสการพระเจ้าตนหลวง ถึงพลับพลา ณ ห้วยขึงจิงพักเสวย แล้วเดินทางต่อจนถึงแม่น้ำอิง
8 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จผ่านแม่ใจ ลำพูน แม่เย็น และเมืองพาน
9 ธันวาคม พ.ศ.2448	เจ้าอินทวโรรส รอรับเสด็จที่พระมณเฑียร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประทับที่ห้วยทรายขาว
10 ธันวาคม พ.ศ.2448	ทรงช้างเสด็จต่อผ่านแม่น้ำแม่ผาง มีกองตำรวจภูธรเดินเป็นพระเกียรติยศ มีการยิงปืนถวายชัย 21 นัด จากนั้นเสด็จจากพลับพลาที่ประทับไปตามถนน ทรงประทับพักที่ห้วยสัน

วันที่	เหตุการณ์
	ทราบ แล้วเสด็จพระราชดำเนินถึงวันเจ็ดยอด จึงได้เสด็จเข้าเมือง
11 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จตรวจสถานที่ราชการ เสด็จนมัสการวันสิงห์ วัดกลางเวียง เทียวตลาดเจ็ว เมื่อเสด็จกลับพลับพลแล้วจึงได้ชมกระบวนแห่มีขบวนของไทย มูเซอร์ เจ็ว มอญ และชมอกไม้ไฟยามค่ำคืน
12 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จไปเถาโดยช้าง นมัสการพระที่อยูในถ้ำนั้น
13 ธันวาคม พ.ศ.2448	ออกจากเมืองเชียงรายตั้งแต่เช้า เวลาเที่ยงเศษจึงหยุดช้างที่บ้านแม่กอน จากนั้นเดินทางต่อจนถึงห้วยถนัดชาน โป่งกูเพือง และแม่สรวย
14 ธันวาคม พ.ศ.2448	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 13-15 ธันวาคม)
15 ธันวาคม พ.ศ.2448	ตั้งพลับพลาที่ตำบลสันกำแพงปลา
16 ธันวาคม พ.ศ.2448	ถึงเวียงป่าเป้า ณ ที่นี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นรุ่ง จากนั้นเดินทางต่อไปพักเสวยที่บ้านแม่เจดีย์ ซึ่งเรียกชื่อนี้ตามที่มีสถูปอยู่ในบริเวณดังกล่าว และประทับแรมที่โป่งน้ำร้อน
17 ธันวาคม พ.ศ.2448	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับระหว่างวันที่ 16-18 ธันวาคม)
18 ธันวาคม พ.ศ.2448	ข้ามสันเขาชื่อเขาปันน้ำ แล้วจึงประทับแรมที่โป่งป่าอ้อ
19-ธันวาคม พ.ศ.2448	แวะพักผ่อนที่ห้วยชุมภูและเดินทางถึงดอยสระเกศ
20 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จสู่ปราสาทเจ้าอุปราชาเชียงใหม่ในขณะนั้นรับเสด็จอัญเชิญเปิดถนนแก้วนารัฐ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานชื่อให้เป็นเกียรติแก่อุปราชา จากนั้นเสด็จไปยังพลับพลาตำบลแม่ดาวเพื่อจัดตั้งกระบวนแห่เข้าเมือง

วันที่	เหตุการณ์
21 ธันวาคม พ.ศ.2448	ทรงรถม้าเสด็จตรวจโรงทหาร แล้วจึงเสด็จประพาสถิ่นช่างสาน
22-ธันวาคม พ.ศ.2448	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแต่งตัวชุดขาวเข้าพิธีบายศรีสู่ขวัญที่เข้าเมืองเชียงใหม่จัดถวาย
23 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จโรงพยาบาลของมิชชันนารีอเมริกัน ดูขบวนมหรสพ จากนั้นจึงเสด็จกลับที่ประทับ
24 ธันวาคม พ.ศ.2448	ทรงขัปรถยนต์ไปสู่ที่ตั้งโรงเรียนการอ่านเขียนสมัยใหม่ แล้วจึงเสด็จไปศาลหลักเมือง และวัดพระสิงห์ตามลำดับ
25 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จออกถึงตำบลปายาง เจ้าอินททยงยศโชติ เจ้าผู้ครองนครหริภุญชัยรับเสด็จ
26 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จเยี่ยมเจ้าครองนครลำพูน หลังจากเสวยเสร็จแล้ว เสด็จวัดพระคง เสด็จโรงตำรวก
27 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จวัดเจติยหลวง เจ้าอินททยงยศพร้อมบุตรหลานรับเสด็จเพื่อทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ ณ เมืองหริภุญชัย เจ้าเมืองลำพูนผูกข้อพระหัตถ์ให้ และถวายม้า จากนั้นจึงเสด็จคุ้มเจ้าหลวงชมลิเกเรื่องพระยาน้อยชมตลาด
28 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จวัดอุโมงค์
29 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จดอยสุเทพโดยช้าง ครั้นบ่ายเมื่อเสวยเสร็จแล้วจึงเสด็จลงจากดอย สุเทพด้วยพระองค์แล้ว จากนั้นจึงประทับรถยนต์พระที่นั่งกลับเข้าเมือง
30 ธันวาคม พ.ศ.2448	เสด็จช่วงสิงห์ แล้วจึงเสด็จประพาสตลาดท่าแพ
31 ธันวาคม พ.ศ.2448	คณะจีนเข้าเฝ้าถวายของ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานยาที่ศาลา มีคนมารับยา 500 คน ตอนเย็นจึงเสด็จไปฟังสวดพระพุทธรมณต์ เสร็จแล้วจึงเสวยพระกระยาหารค่ำร่วมกับเจ้านาย ขุนนางและแขกชาวต่างประเทศ

วันที่	เหตุการณ์
1 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จทรงบาตร จากนั้นพระยาราชวัลลภานุสิษฐ์ กล่าวถวายพระพร ตอนบ่ายมีผู้ขอเข้าเฝ้าเพื่อถวายพระพรตามลำดับ คือ พวกเงี้ยว พระธรรมยุติกนิกาย ตามลำดับ จากนั้นจึงเสด็จโดยรถยนต์เพื่อชมประทีปเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพ ครั้นเวลา 2 ทุ่มจึงเสวยพระกระยาหารค่ำแล้วเล่นเกมแต่งตัวจับฉลาก
2 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จวางศิลาฤกษ์ โรงเรียนปรีณสรอยแยลส์วิทยาลัย แล้วเสด็จตามคำทูลเชิญของพระยาฤทธิไกรชมการแข่งขันกีฬา เช่น วิ่งเปี้ยว วิ่งสามขา
3 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์
4 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จกลับทางเรือ โดยมีเรือตามเสด็จหลายขบวน เรือพระยอศรั้อยเมืองขวาง เสด็จผ่านบ้านท่าปากทูล จอมทอง แม่สวาย แม่แจ่ม เดินทางไปจนสุดเขตมณฑลพายัพก็ล่องเข้าวันที่ 7 มกราคมแล้ว
5 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 4-7 มกราคม)
6 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 4-7 มกราคม)
7 มกราคม พ.ศ.2449	พระยาสุจริตรักษา เจ้าเมืองตากับเสด็จที่เขตมณฑลพายัพ จากนั้นจึงเสด็จพระราชดำเนินผ่านเกาะยอ ผาฮ้อง ห้วยอุมแป ผาหญ้า แก่งค้อน แก่งช้าง เกาะพระ ผาม่าน แก่งสร้อย อุมทูล แก่งอาบ หาดผาเหล็ก แก่งสองแคว แก่งผาหมอน เกาะค้ำ ตล่น้อย ตล่นหลวง แก่งผา เกาะผาย เกาะขมิ้น บ้านปูน วังหม้อ บ้านตาด จนถึงหนองบัว
8 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 7-11 มกราคม)

วันที่	เหตุการณ์
9 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 7-11 มกราคม)
10 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับเหตุการณ์ระหว่างวันที่ 7-11 มกราคม)
11 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับระหว่างวันที่ 7-11 มกราคม)
12 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จถึงที่วราชารเมืองตาก ทรงประทับศาลากลางจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดตากคนเฝ้ารับเสด็จ จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปวัดที่บริษัทกิมเซ่งหลี ซึ่งมีหลวงวิจิตรจำนงเป็นหัวหน้างานในการปฏิสังขรณ์ วัดนี้นับเป็นวัดธรรมยุติกนิกายวัดหนึ่งในเมืองตาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามวัดให้ใหม่ว่าวัดศีลดาราม
13 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับระหว่างวันที่ 12-14 มกราคม)
14 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จพระราชดำเนินถึงเชียงทอง ผ่านบ้านห้วยแม่ท้อ คลองวังเจ้า ท่าขุน และจอดเรือที่เกาะน้อย
15 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับระหว่างวันที่ 14-16 มกราคม)
16 มกราคม พ.ศ.2449	เรือที่ประทับผ่านวัดคำ เกาะปู่เจ้า และเดินทางถึงเมืองกำแพงเพชร จากนั้นจึงเสด็จตรวจสถานที่ราชการต่าง ๆ
17 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จชมวัดพระแก้ว ณ เมืองกำแพงเพชร เวลาราว 17.00 น. เสด็จเยี่ยมเสาศาลากลางจังหวัด
18 มกราคม พ.ศ.2449	ทรงประทับเรือเพื่อเสด็จไปชมพระธาตุที่กะเหรี่ยงพิน้องคือ พญาตะก่าและพะโป้ ปฏิสังขรณ์ คือพระบรมธาตุนครชุม พญาตะก่า เป็นกะเหรี่ยงพ่อค้าไม้ อยู่เมืองกำแพงเพชร มีใจศรัทธาขอบูรณปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุ

วันที่	เหตุการณ์
22 มกราคม พ.ศ.2449	เรือพระที่นั่งแล่นถึงปากน้ำโพ ทรงแวะวัดธรรมจิววงศ์
23 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จออกเพื่อเดินขบวน และเสด็จเปิดสะพาน และทรงม้าตามริมน้ำ จากนั้นเสวยพระกระยาหารค่ำที่หม่อมเจ้าคำรบจัดถวาย พร้อมชมลิเกไปด้วย
24 มกราคม พ.ศ.2449	ประทับเรือกลสู่บึงบอระเพ็ด ทรงชมปลาต่าง ๆ
25 มกราคม พ.ศ.2449	ทรงประทับเรือพระที่นั่งผ่านบ้านกลางแดด ย่านมัทรี อำเภอพยุหะคีรี ทำน้ำอ้อย มโนรมย์ วัดโคก เกษะตารัก วัดธรรมามูล เมืองชัยนาท
26 มกราคม พ.ศ.2449	เสด็จผ่านบางแม่ลูกอ่อน สรรพยา เมืองอินทร์บุรี ท่าแกม โคกขาม และบ้านสมคร
27 มกราคม พ.ศ.2449	พระราชพินิจจ่ายให้ตั้งพลับพลาที่ใกล้สิงห์บุรี ตอนบ่ายทรงเสด็จศาลากลางเมืองสิงห์บุรี ผ่านบ้านหมื่นหาญ วัดไชโย และอ่างทอง
28 มกราคม พ.ศ.2449	ทรงแวะตรวจศาลากลางจังหวัดอ่างทอง แล้วออกเดินทางต่อจนขบวนเรือถึงบางไทร
29 มกราคม พ.ศ.2449	ไม่ปรากฏรายละเอียด (ถูกกล่าวรวมไปกับระหว่างวันที่ 28-29 มกราคม)
30 มกราคม พ.ศ.2449	เวลา 9.00 น. ทรงประทับรถไฟพระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินกลับกรุงเทพมหานคร

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระทัยใส่การการบันทึกวันและเวลาในเรื่องอย่างมาก เพราะมีการลำดับเวลาโดยตลอดทั้งเรื่อง ผู้อ่านลึลิตพายัพจึงสามารถถอดพระราชนิพนธ์ออกมาเป็นพระราชกรณียกิจที่ทรงทำในแต่ละวันได้อย่างละเอียด สามารถทำให้เข้าใจภาพเหตุการณ์ได้โดยลำดับ

ลักษณะเช่นนี้ ต่างจากการแต่งนิราศที่มีมาแต่เดิมที่ผู้อ่านไม่สามารถลำดับวันเวลาของเรื่องได้ชัดเจนนัก การแต่งนิราศในเรื่องนี้จึงมีลักษณะเป็นบันทึกรายวันที่บันทึกข้อมูลจำเป็นไว้กันลืมการงาน มากกว่าการบันทึกเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ฉิวรักของกวีเพื่อกันลืม

ความรัก การใช้เวลาในเรื่องเล่าในลิลิตพಾಯัพนี้จึงนับว่ามีลักษณะต่างไปจากชนบเดิมที่เวลามีความสัมพันธ์กับกวีในแง่ของอารมณ์ความรู้สึก มาเป็นเวลาที่ยึดพันกับภาระหน้าที่การงาน

ลักษณะการขยายหรือลดทอนเนื้อหาโดยใช้เวลา

จากการวิเคราะห์ลิลิตพಾಯัพ ผู้วิจัยพบว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เวลาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเล่าเรื่องอย่างมาก เมื่อประสงค์จะขยายเนื้อความพระองค์จะเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาเพื่อช่วยให้เรื่องเล่าเกิดความซับซ้อน การขยายความเช่นนี้เป็นการเน้นให้รายละเอียดแบบดูละคร (Scene) เพื่อบรรยายเนื้อหาให้ชัดเจนขึ้น และทรงเล่าข้าม (Ellipsis) โดยลดทอนเนื้อหาในกระชับเข้าโดยตัดการระบุเวลาออกไปเพื่อใช้ข้ามเนื้อหาที่ไม่จำเป็นในเรื่องเล่า

จากตารางที่ 1 ตารางแสดงหมายกำหนดการเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมณฑลพายัพ ที่ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นหมายกำหนดการและพระราชกิจที่ต้องปฏิบัติในทุกวันนั้น เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่ละส่วนในแต่ละวันจะพบลักษณะที่คล้ายกันในการขยายหรือลดทอนรายละเอียดในการเล่า โดยปรากฏกลุ่มคำเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการขยายหรือลดทอนรายละเอียดตลอดทั้งเรื่อง

กลุ่มคำเกี่ยวกับเวลาที่พบในลิลิตพಾಯัพ แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มคำที่บอกเวลาตามเครื่องบอกเวลา คือ นาฬิกา เช่น 7 นาฬิกา 8 นาฬิกา 11 นาฬิกา 12 นาฬิกา เช่น โมง เช่น โมงเช้า สามโมงเช้า สี่โมงเย็น บ่าย เช่น บ่ายสามโมง บ่ายสี่โมง และ

กลุ่มคำที่บอกเวลาตามสภาพแวดล้อมหรือตามธรรมชาติ คือ รุ่งเช้า ฤกษ์เช้า จวนเพล บ่ายคล้อย ยามเย็น ปฐมยาม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้กลุ่มคำข้างต้นควบคู่ไปกับการอธิบายพระราชกรณียกิจอยู่เสมอ การกำหนดเวลาลงไปอย่างละเอียดในตอนที่ต้องการจะเล่าเพื่อขยายเหตุการณ์ ก็ทรงกำหนดเวลาในแต่ละกิจธุระไว้ถี่เพื่อหน่วงเรื่องและขยายรายละเอียดของเรื่องเล่า แต่เมื่อต้องการให้เรื่องเล่ากระชับหรือตัดทอนรายละเอียดก็ทรงตัดเวลาที่ต้องดำเนินไปพร้อมเรื่องเล่าออกไป จนทำให้เนื้อหาส่วนนั้นกระโดดข้าม เรื่องเล่าจึงดำเนินได้เร็วขึ้น

ลักษณะการขยายเนื้อหาโดยใช้เวลา ปรากฏเมื่อเป็นวันที่ต้องปฏิบัติพระราชภารกิจมาก หรือเป็น พระราชกิจสำคัญ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้วิธีการเช่นนี้ในหลายตอน ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกมาเพียง 1 ตอน เนื่องจากตัวอย่างการใช้เวลาในการขยายเรื่องเล่ามีเนื้อความยาวมาก โดยตัวอย่างคือพระราชกิจในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2448 ดังนี้

โคลงสาม ๑.เช้าที่แปดเพลลา นาฬิกาว่างแล้ว
โมงหนึ่งนาเวลอร์แก้ว เล่นขึ้นผ้าสาย ชลนา
 โคลงสอง ๑.ถึงพิษณุโลกไปช้า เที่ยงเศษจึงหยุดหน้า

วัดข้ามลอยเรือ

ร่าย ๑.พอกระบวนตรงท่า หน้าวัดพระชิน
 ราช เสียงลินาตยั้งดังสนั่น ครื่นครั้นโครมกระ
 ครึก อึกจุกจอกสูนึบาต คำนับนาถบรม สมเด็จพระ
 หน่อพุทธางกูร แตรสั้นประมุขเสียงแจ้ว พิณ
 พาทยแผ้วเสียงใส พระสวดชัยคาถา ราษฎร
 ดาตาชมอง ปองใจจึกเห็นองค์ ทรงเต็มยศ
 ขามเสร็จ ธารดั่งเรือพาย กรายกรเข้าเทียบท่า
 เทศาเฝ้าทูลเชิญ เสด็จดำเนินลีลาศ ขึ้นสู่ราช
 มาพัก ตกแต่งราชอาสน์ไว้ พระยาศรีสุริยราช
 ได้ นอบเกล้าอัญเชิญ ประทับน่านา

โคลงสาม ๑.จึงเหล่าข้าราชการ เทศาภิบาลอยู่หน้า
พร้อมหมู่ราชญาติข้า บาทเฝ้าวันทา
 โคลงสี่ ๑.พระศรีสุริยราชอ้าง นามขนาน
เปิดอ่านอักษรสาร เสนาะถ้อย
เปรมปลื้มจิตดีไดปาน ใดเปรียบ ได้เลย
ข้าราชการกิจใหญ่น้อย ทั่วล้วนถวายพร

.....

ร่าย ๑.ตอนป่วยพระลูกยา ทรงอาชาเป็น
 ขบวน มวยหมู่ราชบริวาร ห้อมแห่ตระการตา
 จจริง ลินธพวิงลำพองแผ่น ไต่เต้นตามมรรคา
 และโรงพยาบาลพลัน ของมิสชันเนรี อเมริกัน
 ชาติ แพทย์ทูลบาทอัญเชิญ ดำเนียรทอดพระ
 เนตร ทั่วเขตต์โรงโอสถ อธิบายหมดถ้วนถี่
 เครื่องมือมีมากครัน ทุกอันมีที่ใช้ ในการเวช

วิทยา พระทัสนาสำเร็จ เสด็จขึ้นอาชาไนย
 ไปสู่โรงทหาร ผู้บัญชาการมณฑล ยศนายพล
 ชั้นตรี หม่อมเจ้าศรีไศตาม เพื่อทูลความตามที่
 พระจกมีสิ่งฉงน พยุหพลยืนแถวราย ถวาย
 วันทยาวัธ เปริกแพร้วดุจพลพระราม ยาม
 ชำเนลงกา ยุวราชาคำเนียร บินเมินมิเฉย บลิ
 ละเลยสิ่งใด ไผททัศนาศรรพ อิกมีรับสั่งโปรด
 ปลอยนักโทษพันทัณฑ์ ในบายวันนั้นไซ้ เพื่อ
 เหล่าพลจกได้ นึกน้อมนิยมนุญา

โคลงสี่	๑ <u>ครั้น</u> คำพระเสด็จขึ้น	นมัสการ
ณ พระธาตุวิหาร		ชื่ออ้าย
ดอกไม้รัชฎาภาณุจน์		แต่งพุ่ม ถวายนา
พระพุทธรูปราชสร้าง		ประเสริฐสิ้นศิลป์คน

....

โคลงสาม	๑ เมื่อเสร็จทรงนมัสการ ธมมาทานสิกข์หัว
แล้วภิกษุส่งเสียงจ้ำ	สวดข้อมเจ็ดตำนาน
โคลงสี่	๑ สงฆ์สวดมนต์จบแล้ว
เสร็จนมัสการลง	สู่หล้า
เสด็จประทับพลับพลาทรง	ทอดพระเนตร
มหรสพส่งเสียงจ้ำ	แจ่มแจ้วจับรำ
โคลงสี่	๑ โชนประจำจับเหล่านเมื่อ พระยาวา นรเฮย
สุครีพมหาเสนา	ใหญ่สู้
กุมภกรรณอนุชลงกา	อินทร์แต่ง กลนอน
ขุนกระบี่ปรีวู้	รวบรั้งพระยารัง

โคลงสี่	๑ คนดูอยู่แน่นก้อง	เฮฮา
บ้างพิศโขมพิศราชา		เกียรดิ้อ
นี่หวั่นนักรธา		มีสนั่น อยู่เฮย
ตำรวจร่าคร่ายื้อ		ยุคห้ามความหาย

โคลงสี่	๑ หุ่นจีนก็จัดไว้	วางเคียง โขนแฮ
ด้านปากพระระเบียง		โบสถ์ตั้ง
พิณพาทย์ดาซรายเรียง		รุ่นแรก หัดเฮย
เพลงเก่าพลางพลอดยั้ง		อยู่ล้นหลามเหลือ
โคลงสี่	๑ ปฐมยามย่ำลวงแล้ว	เวลา ดึกแฮ
พระเสด็จกลับพลับพลา		ไพร่ห้อม
ปวงมหรสพนา		นาหยุด
กองจุกช่องวงล้อ		เร่งซ้องรุมไฟ
(มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, 2516: 19-24)		

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตารางหมายกำหนดการประจำวันได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงหมายกำหนดการประจำวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2448 เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จมณฑลพายัพ

วันที่	เวลา	เหตุการณ์
8 พฤศจิกายน พ.ศ.2448	เวลา 1 โมงเช้า	ออกเดินทาง
	เวลาเที่ยงเศษ	เสด็จถึงเมืองพิษณุโลก
	เวลาบ่าย	เสด็จไปโรงพยาบาลของมิชชันนารีชาวอเมริกัน เสด็จทอดพระเนตรโรงโอสถและเครื่องมือทางการแพทย์ของโรงพยาบาล พร้อมเสด็จปล่อยนกโทะษ
	เวลาค่ำ	เสด็จนมัสการพระพุทธชินราช ณ วิหารวันพระศรีรัตนมหาธาตุ ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธชินราชพร้อมเปลี่ยนผ้าทรงสะพัก ถวายเป็นพุทธบูชา หลังจากสงฆ์

		สวดมนต์จบแล้ว เสด็จประทับ พลับพลาทอดพระเนตรโขงชุดศึก กุ่มภรรณ
	เวลา 22.00 น. โดยประมาณ (ปฐมยาม)	เสด็จกลับ

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแบ่ง
เนื้อหาในตอนนี้เป็น 5 ตอน ตามช่วงเวลาต่าง ๆ ได้แก่

เวลา 1 โมงเช้า ทรงเสด็จออกจากปากพิง (สถานที่พักแรมในคืนวันที่ 7) และถึง
เมืองพิษณุโลก

เวลา 12.00 น. โดยประมาณ เมื่อเสด็จถึงเมืองพิษณุโลกมีดนตรีประโคมต้อนรับ
ดังที่กล่าวว่า “เสียงลีนาดึงดังสนั่น ครื่นครื้นโครมคระครึก ออิกดุจอสุนีบาต คำนับนาถบรม
สมเด็จหน่อพุทธางกูร แตรลั่นประมุขเสียงแจ้ว พิณพาทย์แผ้วเสียงใส” พระสงฆ์สวดมนต์ชัย
คาถารับเสด็จ ทั้งยังมีประชาชนมาเฝ้ารับเสด็จเป็นจำนวนมาก

เวลาบ่าย เสด็จไปโรงพยาบาลของมิชชันนารีอเมริกัน ทอดพระเนตรความเจริญ
ทางการแพทย์ต่าง ๆ ทั้งการปรุ้งยา และเครื่องมือในการรักษาโรคต่าง ๆ ดังความว่า
“แพทย์ทุลบาทอยู่เชิญ ดำเนียรทอดพระเนตร ทั่วเขตต์โรงโอสถ อธิบายหมดถ้วนถี่ เครื่องมือ
มีมาครั้น ทุกอันมีที่ใช้ ในการเวชวิทยา” จากนั้นจึงเสด็จโรงทหาร และทรงปล่อยนกโทะ
ดังความว่า “ปล่อยนกโทะพันพันท์ ในบายวันนั้นไซ้ร้ เพื่อเหล่าพลจักได้ นึกน้อมนิยมบุญ”

เวลาค่ำ เสด็จไปนมัสการพุทธรูปราช โดยได้ถวายดอกไม้เงินและดอกไม้ทองแด่
พระพุทธรูปราช ดังความว่า “ดอกไม้รัชฎาภาณจน์ แต่งพุ่ม ถวายนา พระพุทธรูปราชสร้าง
ประเสริฐสิ้นศิลป์คน” จากนั้นบรรยายถึงงานมหรสพโดยละเอียดว่าทรงได้ชมโขง
ชุดศึกกุ่มภรรณ ดังความว่า “๑โขงประจำจับเหล้นเมื่อ พระยาวา นรเฮย สุครีพมหาเสนา
ใหญ่ผู้ กุ่มภรรณอนุชลงกา อินทร์แต่ง กลนอ ชุนกระบี่ปั่วรู้ รวบรั้ง พระยารั้ง” และนอก
จากจะทรงกล่าวถึงการแสดงที่ทรงทอดพระเนตรแล้ว ยังบรรยายถึงบรรยากาศของผู้คนที่เข้า
เฝ้าชมการแสดงไปพร้อมกับพระองค์ด้วย

เวลาปฐมยาม (เวลาประมาณ 22.00 น.) เสด็จกลับพลับพลาที่ประทับ การมหรสพ
ทั้งหลายเลิกแสดง

จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแจกเนื้อหาออกเป็นหลายส่วน โดยเล่าเรื่องในสัมพันธ์กับช่วงเวลาต่าง ๆ คือ เวลา 1 โมงเช้า เวลา 12.00 น. เวลาบ่าย เวลาค่ำ และเวลาปฐมยาม ตามที่ปฏิบัติพระราชกรณียกิจ การเล่าโดยนำเอาเวลาเป็นแกนในการเล่านี้ ทำให้เรื่องเล่ามีลักษณะเล่าโดยลำดับชั้น ช่วยให้เรื่องเข้าใจง่าย และเป็นการค่อย ๆ ขยายประเด็นของเรื่องออกไปอย่างมีระบบว่า พระราชกิจในแต่ละวันทรงทำอะไรบ้างตามลำดับเวลา

ในขณะเดียวกัน เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงต้องการตัดทอนเนื้อหาของเรื่องเล่าให้กระชับ เพราะไม่ได้มีพระราชกิจมากเช่นช่วงรอยต่อระหว่างการเดินทางในแต่ละที่ พระองค์ก็ทรงใช้เวลาเป็นเครื่องมือในการย่นย่อเนื้อหาจนทำให้การเล่าเรื่องกระโดดข้ามวันที่ไม่มีพระราชกิจสำคัญได้อย่างไม่ติดตังตัวอย่าง

โคลงสี่	๑ ธันวาคมแล้ว	วันเรียง ลิบหกแฮ
ภูวนาถแรมที่เวียง		ป่าเป้า
ควรจักพักพหลเกรียง		ไกรอยู่
แม้อยู่จริงจักเข้า		เรื่องแท้เจียวนา
โคลงสี่	๑ ทหารครายิ่งแข่งเข้ม	ชิงราง วัวเฮย
หวังถูกตรงศูนย์กลาง		นับห้า
พิ์หมายที่ใจนาง		เลงรัก
ถูกเหมาะกรพิ์อ้า		โอบน้องเนาทรง
โคลงสี่	๑ รุ่งผ่านบ้านป่าจั่ว	กลางวิถี
หาพิ์มานฉิมพลี		บ่ได้
แม่พระยาครุทมิ		พิ์จัก
วานถาบาลูใต้		รับน้องมาเคียง
โคลงสี่	๑ หุดเสวยริมบ้านแม่	เจดีย์ เรียงเฮย
ตามสญปนคีรี		เชิดซ้อน
แม่จริงเช่นภุฉี		ปอบอยู่ น้า
ไตรรัตน์เดชคงต้อง		เตลิดสิ้นฤทธิ์มลาย
โคลงสี่	๑ ที่โป่งน้ำร้อนนาถ	ประทับแรม
อุทกกำถันแกม		เดือดได้

อันรักถูกทุกข์แถม

ไพเราะเผาผากไหม้

โคลงสี่ ๑ ที่ليبแปดทางใต้ข้าม

ปรากฏนามเขาป็น

ผีเอยอุทกกัน

โยอุตส่าห์แลสร้างห้ำ

จักไม่ เดือดฤ

อรอันเริ่มเตรียม

สันบรร พตพอ

ย่านน้ำ

สำเร็จ แล้วนา

หันข้อยจากเรือน

(มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, 2516: 64—5)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกล่าวถึงพระราชกรณียกิจระหว่างวันที่ 16 ธันวาคม – วันที่ 18 ธันวาคมนั้น ช่วงดังกล่าวเป็นช่วงอยู่ระหว่างการเดินทางจากเวียงป่าเป้าไปเขาป็นน้ำ กินระยะเวลาเดินทางประมาณ 3 วัน

เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวไม่มีพระราชกิจสำคัญ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงตัดทอนเวลาให้กระชับเข้า ด้วยการตัดการกำกับเวลาในเรื่องเล่าตอนนี้ออกไป 1 วัน โดยจะเห็นได้จากไม่มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ในวันที่ 17 ธันวาคมเลย ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะเช่นนี้ไม่ใช่การตกหล่นหรือหลงลืมเวลา แต่เป็นการตั้งใจย่อเวลาให้กระชับ

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาในส่วนนี้พบว่า เนื้อความกล่าวถึงการถ่ายทอดอารมณ์ตามขนบนิราศ คือเล่นระหว่างข้อสถานที่กับการเชื่อมโยงอารมณ์แล้วรักไปยังนางที่ตามมา เช่นเมื่อถึงเวียงป่าเป่าก็นึกถึงนางอันเป็นที่รักที่ยากจะยิ่งให้โดนใจนาง ดังที่กล่าวว่า “*พี่หมายที่ใจนาง เลงรัก ถูกเหมาะกรพี่อ้อโอบน้อง เนาทรวง*” หรือเมื่อถึงป่าจั่วก็คิดถึงครุฑว่าอยากให้พานางมาอยู่กับตน ดังที่กล่าวว่า “*แม้พระยาครุฑมี พี่จัก วานถาบถาสู่ใต้ รับน้องมาเคียง*”

การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลียงเนื้อหาไปเน้นที่การถ่ายทอดอารมณ์ตามขนบนิราศ แสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีพระราชกรณียกิจสำคัญที่ต้องบรรยายให้ผู้อ่านทราบ พระองค์จึงเลือกใช้ช่วงเวลาดังกล่าวในการพรรณนาอารมณ์ตามขนบนิราศ และวิธีการพรรณนาอารมณ์ในส่วนนี้ก็เลือกเชื่อมโยงอารมณ์กับสถานที่มากกว่าอารมณ์กับเวลา

ผู้วิจัยเห็นว่า การเลือกเชื่อมโยงอารมณ์กับสถานที่เป็นวิธีการเล่าเรื่องที่ชาญฉลาดอย่างยิ่ง เพราะทำให้การเล่าเรื่องไม่กระโดดและสามารถดำเนินเรื่องต่อไปได้ หากทรงเลือกเชื่อมโยงเรื่องกับเวลาอาจทำให้ล้าหลังเพราะวันที่บรรยายจะก้าวกระโดดและเกิดความไม่

สมจริงเรื่องเวลาได้ เพราะหากมีการกล่าวถึงเวลาในเนื้อหาตอนนี้จะเกิดความสับสนว่าเป็นยามเช้าของวันใด ยามบ่ายของวันใด หรือยามค่ำของวันใดอย่างแน่นอน การเชื่อมโยงอารมณ์อิทธิพลกับสถานที่ซึ่งช่วยให้เห็นเนื้อหาในส่วนนี้ให้กระชับเข้า โดยปล่อยให้ผู้อ่านเชื่อมโยงเหตุการณ์เองว่าสถานที่ที่ทรงกล่าวถึงอยู่ในระหว่างช่วงเวลาที่ยาวไป เช่นที่ปรากฏตามตัวอย่างระหว่างวันที่ 16 ธันวาคม – วันที่ 18 ธันวาคม ที่ทรงกำหนดเวลาโดย “วันที่” ไว้ตั้งแต่ต้น

นอกจากเนื้อหาในส่วนนี้แล้ว ผู้วิจัยพบว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้วิธีการเล่าข้าม (Ellipsis) เพื่อลดทอนเนื้อหาในส่วนอื่น ๆ ในกระชับเข้าเช่นเดียวกันด้วย โดยวิธีการเล่าข้ามเช่นนี้ปรากฏในการเล่าระหว่างวันต่าง ๆ ได้แก่ ระหว่างวันที่ 11 – 13 พฤศจิกายน ระหว่างวันที่ 13 – 15 ธันวาคม ระหว่างวันที่ 16 – 18 ธันวาคม (ตอนที่ยกตัวอย่าง) ระหว่างวันที่ 4 – 7 มกราคม ระหว่างวันที่ 7 – 11 มกราคม ระหว่างวันที่ 12 – 14 มกราคม และระหว่างวันที่ 14-16 มกราคม โดยทรงใช้การเล่าข้ามเวลาเช่นเดียวกัน และลักษณะของการเล่าข้ามเวลาในแต่ละตอนก็มีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่างตอนที่ยกมาข้างต้น กล่าวคือเป็นการเลียงไปใช้บทนิราศที่เชื่อมโยงกับสถานที่ หรือหากไม่กล่าวในทำนองนิราศ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็จะทรงกล่าวถึงสถานที่ที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินผ่านไปโดยตรง ในทำนองของบันทึกเพื่อให้รายละเอียดการเดินทาง

การใช้เวลาในลิลิตพาว์พทั้ง 3 ประเด็นดังวิเคราะห์ข้างต้นนี้ ทำให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้เวลาในการเล่าเรื่อง เพราะทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเรื่องได้เป็นลำดับ ช่วยเสริมให้เรื่องราวดำเนินไปได้อย่างมีสัมพันธภาพ โดยใช้เวลาเป็นตัวร้อยเรียงให้เรื่องทั้งหมดเข้ากันเป็นเรื่องเดียว ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพการเสด็จพระราชดำเนินไปมณฑลพายัพอย่างกระจ่างชัด ทั้งเมื่อต้องการขยายรายละเอียดยังใช้หน่วยย่อยของเวลาอธิบายเสริมรายละเอียดเข้าไปในแต่ละช่วงเวลา ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดเอกภาพในการเล่าเรื่อง ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้เวลาในการเรียบเรียงเรื่องราวในลิลิตพาว์พให้ต่อกันเป็นเรื่องยาวอย่างมีระบบ

การใช้เวลาในการเล่าเรื่องจึงแสดงให้เห็นความสามารถในการประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างมาก เพราะทรงเลือกใช้การดำเนินเรื่องตามเวลาอย่างวรรณกรรมนิราศที่มีมาแต่เดิมที่ใช้เวลาในการดำเนินเรื่อง แต่สามารถพัฒนาให้นิราศของพระองค์มีลักษณะที่ทันสมัยขึ้นสอดคล้องกับพระราชกิจที่มากขึ้นกว่ากวีโบราณ

เพราะพระองค์ไม่ได้ถ่ายทอดอารมณ์ฉิลรักแต่เพียงอย่างเดียว แต่ทรงถ่ายทอดพระราชภารกิจให้ผู้อ่านได้ทราบได้โดยตลอดทั้งเรื่อง **ลิลิตพ่าย** จึงเป็นวรรณกรรมนิราศที่ผสมผสานลักษณะนิราศเดิมกับวิถีชีวิตอย่างใหม่ได้เข้ากันอย่างลงตัว

คุณค่าของเวลากับภาระหน้าที่ของมนุษย์ในลิลิตพ่าย

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยต้องการจะชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของเวลาปรากฏใน **ลิลิตพ่าย** เนื่องจาก **ลิลิตพ่าย** เป็นวรรณกรรมนิราศที่มีการบันทึกเวลาอย่างละเอียด และมีวิธีการถ่ายทอดอารมณ์ตามขนบนิราศที่เปลี่ยนแปลงไปจากขนบเดิม

จากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การใช้เวลาในการเล่าเรื่องใน **ลิลิตพ่าย** ไปแล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในการใช้เวลาในการเล่าเรื่องในวรรณกรรมเรื่องนี้นับเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาเพิ่มขึ้นไปอีก เพราะความเปลี่ยนแปลงในการระบุเวลาลงไปในเรื่องเล่าเช่นนี้ ไม่ได้มีประโยชน์เฉพาะการเล่าเรื่องในเกิดสัมพันธ์ภาพในเนื้อหาเท่านั้น หากแต่ยังแสดงให้เห็นถึงการเห็นคุณค่าของความสมจริงด้านเวลา และแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงวิถีคิดเกี่ยวกับเวลาของผู้พระราชนิพนธ์ คือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เป็นชนชั้นนำสยามในสมัยนั้นอีกด้วย

การคำนึงถึงความสมจริงของเวลาใน **ลิลิตพ่าย** จึงนับเป็นสิ่งที่น่าสนใจในฐานะที่เป็นวรรณกรรมสะท้อนความเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ทางเวลาด้วย เพราะแสดงให้เห็นความคลี่คลายทางความคิดนับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงรัชสมัยของพระองค์ เกี่ยวกับการการลำดับเวลา que แสดงให้เห็นความสมจริงมากขึ้น ลักษณะเช่นนี้แตกต่างไปจากวรรณกรรมในช่วงร่วมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวในบทความเรื่อง **โลกของนางนพมาศ** ว่า “ความใส่ใจลักษณะเฉพาะของท่าเลและท้องเรื่องทำให้เรื่องนางนพมาศก้าวห่างออกมาอิเหนา วรรณกรรมทั้งสองเรื่องนี้ใช้ฉากที่ไกลจากผู้เขียน ทั้งเวลาและสถานที่ แต่ผู้เขียนเรื่องอิเหนาไม่สนใจความแตกต่างกันของเวลา...” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543: 420)

ในขณะที่ **ลิลิตพ่าย** กลับต่างไปอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากกรณีวิเคราะห์ข้างต้นแล้ว เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่เพียงใส่ใจเรื่องเวลาเท่านั้น แต่ยังใช้เวลาในการสร้างความสมจริงให้แก่เรื่องเล่าของพระองค์ด้วย วรรณกรรมเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นถึงสำนึกทางเวลาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เปลี่ยนไปจากเดิม

อย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ใน 2 ประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ 2.1 คุณค่าของเวลาในฐานะเครื่องบันทึกความทรงจำ และ 2.2 คุณค่าของเวลาในฐานะมนุษย์ผู้มีหน้าที่ที่พึงกระทำ

คุณค่าของเวลาในฐานะเครื่องบันทึกความทรงจำ

จากที่กล่าวแล้วว่า **ลิลิตพಾಯัพ** เป็นวรรณกรรมนิราศที่มีเนื้อหาคล้ายบันทึกประจำวัน การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเน้นที่วิธีการแบบบันทึกโดยมุ่งเน้นไปที่เวลา จึงเป็นเครื่องแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับเวลาว่าชนชั้นนำไทยมีความรับรู้เกี่ยวกับเวลาที่เปลี่ยนไป จากแต่เดิมที่มองว่าเวลาคือสิ่งล่องไปแล้วแบบความเชื่อในเตฏมิกา กลายมาเป็นเวลาคือเครื่องบันทึกความทรงจำและประสบการณ์มนุษย์

อรรถจักร สัตยานุรักษ์ (2541: 47) กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ทางเวลากับชนชั้นนำไทยไว้อย่างน่าสนใจว่า “ความคิดทางเวลาที่เปลี่ยนแปลงมานั้นอาจจำแนกได้เป็นสองด้านได้แก่ เวลาของสังคมที่สังคมได้เปลี่ยนแปลงในลักษณะก้าวหน้ามาเรื่อย ๆ โดยมีมนุษย์เป็นผู้กระทำ และเวลาของมนุษย์ซึ่งชีวิตมนุษย์ก็ก้าวหน้าได้ด้วยการกระทำของมนุษย์เอง...”

จากคำกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในการประพันธ์นิราศ ใน**ลิลิตพಾಯัพ**ที่มีลักษณะเป็นบันทึกประจำวันมากขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหาของวรรณกรรมนิราศเรื่องนี้ เป็นเพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรับโลกทัศน์ทางเวลา แบบสมัยใหม่มาจากตะวันตก ทั้งน่าจะเชื่อได้ว่า “เวลาของมนุษย์ซึ่งชีวิตมนุษย์ก็ก้าวหน้าได้ด้วยการกระทำของมนุษย์เอง” ลักษณะพระราชนิพนธ์จึงเน้นให้เนื้อหาหนักไปที่การบันทึกประจำวันเป็นจดบันทึกประสบการณ์ เพราะการบันทึกที่ละเอียดสามารถทำให้นุษย์จดจำได้มาก เมื่อจดจำได้มากก็ทำให้เพิ่มพูนประสบการณ์ในชีวิตของตนได้มากขึ้นโดยลำดับ ชีวิตมนุษย์จึงก้าวหน้าได้มากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยการจดบันทึกเพื่อเพิ่มพูนความรู้ของมนุษย์เอง

ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้ยกตัวอย่างการจดบันทึกที่ปรากฏใน**ลิลิตพಾಯัพ** เพื่อแสดงให้เห็นถึงความพยายามมุ่งเน้นการบันทึกรายละเอียด และเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โคลงสี่	๑ <u>ทูลีบวาระเข้า</u>	เสด็จวัง จันทรแสด
	เพื่อบัดพลีเทพดั่ง	แบบก็
	พร้อมโภชนสุราสั่ง	เวยอุทิศ
	ขอเทพสถิตที่นี่	ขจัดคุ้มโพยภัย
โคลงสี่	๑ <u>ทั้งในชนบททั้ง</u>	มรรคา
	จงสวัสดิ์ปรีดา	ทุกข์แคล้ว
	โรคพาธอย่ามา	เปียกเปียด ได้เลย
	จนกลับคืนห้องแล้ว	นุชเนื้ออุไรศรี

ร้อย ๑ บายพระเสด็จลีลา โดยนาวาผจง
 ตรงทวนขึ้นเหนือน้ำ ถึงท่าทำไว้เสร็จ เสด็จ
 โดยบาทดำเนียร สู่เชิงเทินค่ายเก่า ซึ่งฝ่ายเรา
 ตั้งรับ ทัพพะมาแต่เบาราน ซึ่งหิมหาญมารบ
 ครั้นดำเนียรจบรอบเทิน เทศาเชิญลูกพระยา
 ทรงอาชาคาลาขบวน หวนกลับลงทางใต้ เพื่อ
 ไผททอดพระเนตร เขตต์สถานสรรพราชกิจ
 อันสถิตอยู่ทางฝั่ง บุรพาดังเป็นแนว อีก
 สระแก้วใหญ่กว้าง ขวางแลลวลีปดา ครั้น
 เพลายามเย็น เล่นละครตลกถวายพระองค์
 ตอนสุวรรณหงส์หลงรัก นางยักษ์แปลงหลอก
 เนตร์ เหมือนนางเกษนิมนวล ครั้งเพลาจวน
ดึกไชร พระโอรสราชไท้ เสด็จขึ้นบรรทม

โคลงสอง	๑ <u>หิมะโปรยปรายชุ่มชื่น</u>	จันทรส่องแสงทั่วพื้น
	ฟากฟ้าสากล	
โคลงสี่	๑ <u>ยอแสงอัครตะไชร</u>	ส่องเย็น
	แนบเนตรนิมิตเห็น	นิ่มน่อง
	บำบวงบัตบำเพ็ญ	บุญะกิ รียาแม่
	บุญจูงสื่อสารขร้อง	ส่งสร้อยสายสมร

(มังกุลเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, 2516: 25-27)

จากตัวอย่างข้างต้นสามารถถอดความได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงการปฏิบัติพระราชกิจในวันที่ 10 พฤศจิกายน ช่วงเช้าทรงเสด็จวังจันทร์ซึ่งเป็นพระราชวังที่ประทับของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ เมืองพิษณุโลก พระองค์ทรงกระทำให้บัดพลีเพื่อบวงสรวงเทวดา ช่วงบ่ายทรงเสด็จโดยเรือพระที่นั่งทวนน้ำขึ้นไปทอดพระเนตรเชิงเทินค่ายเก่า ซึ่งฝ่ายไทยใช้ตั้งรับ ท้าพม่าแต่โบราณ ครั้นเสด็จทอดพระเนตรจนรอบเทินแล้วเสด็จกลับได้ทูลเชิญให้ทรงม้าเพื่อเสด็จกลับสถานสรรพราชกิจ ที่ตั้งอยู่ทางตะวันออก ครั้นถึงเวลาเย็นทอดทอดพระเนตรละครตลกตอนสุวรรณหงส์หลงรักนางยักษ์แปลงเป็นนางเกศสุริยครั้งเวลาตึกจึงเสด็จขึ้นบรรทม

ผู้วิจัยเห็นว่า เนื้อที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชนิพนธ์ในส่วนนี้มีลักษณะที่น่าสนใจ เพราะนอกจากจะใช้เวลากำกับการบันทึกแล้ว พระราชกรณียกิจที่ทรงทำยังแสดงให้เห็นถึง การเรียนรู้อดีตเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์มนุษย์ด้วย การเสด็จวังจันทร์ ซึ่งเป็นพระราชวังเดิมในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จึงไม่ได้รับการเสด็จแต่เพื่อความเกษมสำราญเท่านั้น หากแต่เนื้อความยังแสดงถึงความเคารพอดีตด้วย ดังจะเห็นที่ทรงกระทำให้บัดพลี ทั้งยังเสด็จชมเชิงเทินป้อมค่ายที่เคยใช้เป็นแนวรบกับพม่า พระราชกรณียกิจดังกล่าว นับเป็นเครื่องแสดงให้ถึงการพยายามเรียนรู้อดีตเพื่ออธิบายปัจจุบันให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ความสำคัญของเวลาที่บันทึกใน*ลิลิตพยุพ* ที่ปรากฏอยู่ตลอดทั้งเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของเวลาในฐานะเครื่องบันทึกประสบการณ์ของมนุษย์อย่างยิ่ง

คุณค่าของเวลาในฐานะภาพแสดงมนุษย์ผู้มีหน้าที่ที่พึงกระทำ

นอกจากเวลาจะเป็นเครื่องบันทึกประสบการณ์แล้ว ผู้วิจัยยังเห็นว่าการบันทึกหรือใช้เวลากำกับในการเล่าเรื่องอย่างสม่ำเสมอแสดงให้เห็นพัฒนาการของสังคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้อย่างมาก เพราะแสดงให้เห็นว่ามนุษย์เห็นคุณค่าของเวลามากขึ้นจึงมีการกำกับเวลากิจกรรมต่าง ๆ ของตนอย่างสม่ำเสมอ เพราะหากมนุษย์ไม่ได้เห็นคุณค่าดังกล่าวแล้ว คงไม่มีการกำกับเวลาไปพร้อมกับภาระหน้าที่ต่าง ๆ ยิ่งภาระหน้าที่มากเวลายิ่งมีคุณค่ามาก ในขณะที่ภาระหน้าที่น้อยเวลาก็มีคุณค่าหรือบทบาทน้อยตามไปด้วย ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับการหัวข้อที่ 1.3 **ลักษณะการขยายหรือลดทอนเนื้อหาโดยใช้เวลา** ที่ได้อธิบายไปแล้ว เพราะเมื่อไม่มีภาระหน้าที่ เวลาที่ถูกลดทอนความสำคัญลงด้วยการตัดหรือลดทอนเวลาลง

ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างการใช้เวลาบันทึกหน้าที่ที่พึงกระทำในลิลิตพಾಯ์พมา โดยสังเขป ซึ่งเป็นตอนที่กล่าวถึงพระราชกรณียกิจในวันที่ 11 ธันวาคม เมื่อเสด็จตรวจราชการเมืองเชียงรายได้และเยี่ยมชม ปุชนียสถาน ดังมีรายละเอียดดังนี้

ร้อย ๑ วันรุ่งขึ้นพระภูบาล สถาณราชการ
น้อยใหญ่ ไ้ทรงตรวจสำเร็จ ทั้งได้เสด็จ
ทรงนมัส วัดสิงห์วัดกลางเวียง เรียงทองสอง
อาวาส อีกประพาสตลาดเจ็ว เลี้ยวลดไปตาม
ถนน จนแสงโสมส่องจัด พระจิงรีตรีบกลับ
มายังพลับพลาพลัน ครึ่งถึงป้ายสี่เือง กรายกร
ออกหน้าพลับพลา เพื่อทศนากระบวนแห่ ครัว
ทานแล้เสียงเดิน ดูหน้าเพลินตาชม นำนียมรูป
สัตว์ สารพัดผูกงามอน ยังแลพ่อนฟังร้อง
สร้องส่งเสียงถวายชัย ไทยเมืองมูเซอร์เจ็ว
เลี้ยวลดหลามเข้าขบวร มอญมากหลายภาษา
มี ล้วนยินดีจรัก สวามีภักดีแต่เจ้า อยู่หัวเดช
ปกเกล้า ไพรฟ้าอยู่เย็น

(มกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, 2516: 54-55)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นถึงพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงปฏิบัติในวันที่ 11 พฤศจิกายน ซึ่งเริ่มตั้งแต่เวลาเช้าที่ต้องทรงตรวจเยี่ยมข้าราชการ เมื่อเสร็จภารกิจแล้วจึงได้เสด็จวัดสิงห์ และวัดกลางเวียง ตามลำดับ เพื่อเสร็จจากนมัสการแล้วจึงทรงเดินชมตลาดเจ็ว ครั้นเวลาใกล้ 16.00 น. จึงรีบเสด็จกลับเพื่อเสด็จออกยังพลับพลาที่ประทับเพื่อชมกระบวนแห่ในเวลา 16.00 น. ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนครีวทาน⁴ ช่างพ่อน คนเมือง และคนมูเซอร์ร่วมขบวนกันอย่างล้นหลาม

⁴ครีวทาน เป็นประเพณีที่ชาวบ้านนำเอาสิ่งของ เครื่องอุปโภค บริโภค วัสดุอุปกรณ์ต่างๆถวายไทยทาน ที่ช่วยกันคิดและทำขึ้นเป็นรูปแบบต่าง ๆ และนำไปถวายวัดในหมู่บ้านของตนหรือหมู่บ้านใกล้เคียง สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ที่

<http://kanchanapisek.or.th/kp8/lpa/lpa301.html>

การกำกับเวลาในเรื่องเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมี พระราชภารกิจมาก นับตั้งแต่เข้าพระองค์ต้องปฏิบัติภารกิจน้อยใหญ่ทั้งการตรวจราชการ และการนมัสการ ปุชนิยสถาน ครั้นเมื่อใกล้เวลานัดหมายแล้วก็จำเป็นต้องรีบเสด็จเพื่อให้ทันงานต้อนรับที่เมืองเชียงรายจัดถวาย

ผู้วิจัยเห็นว่าตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้คนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ทางเวลาแบบตะวันตกมากขึ้นแล้ว ดังจะเห็นได้จากการการกำกับเวลาในเนื้อหาที่ท่ายาสม่าเสมอ และไม่ใช่เพียงแต่ตอนที่ยกมาเป็นตัวอย่างเท่านั้น หากแต่ใน **ลิลิตพายัพ** ก็พบการบันทึกเวลาพร้อมหน้าที่ควบคู่กันตลอดทั้งเรื่อง การใช้เวลาในเรื่องเล่าเช่นนี้แสดงให้เห็นความคลี่คลายของสังคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ว่า ผู้คนเริ่มรับรู้สมัยใหม่จากตะวันตกแล้ว และมีร่องรอยของพัฒนาการทางความคิดและความเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ทางเวลาในวรรณกรรมนิราศของไทย และผู้นำที่นำความเปลี่ยนแปลงทางความคิดมาสู่พื้นที่ทางวรรณกรรมนั้นคือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้พระราชนิพนธ์ **ลิลิตพายัพ**

บทสรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการใช้เวลาในลิลิตพายัพ พบว่า

1. **ลิลิตพายัพ** เป็นวรรณกรรมนิราศในยุคเปลี่ยนผ่านทางความคิดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีจุดเด่นเรื่องการใช้เวลาในการดำเนินเรื่อง ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับเวลาเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความคิดแบบสมัยใหม่แบบตะวันตก เพราะพื้นฐานทางวิทยาการต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นการรับเอาวิทยาการและสิ่งประดิษฐ์มาแบบสำเร็จรูป ด้วยเหตุนี้วิทยาการเหล่านั้นจึงไม่สามารถอธิบายบนพื้นฐานความคิดทางเวลาแบบไตรภูมิซึ่งเป็นพื้นความรู้เดิมของสังคมไทยได้
2. **ลิลิตพายัพ** เป็นวรรณกรรมนิราศเรื่องสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามแสดงหรือนำเสนอวิธีคิดทางเวลาแบบสมัยใหม่ในวรรณกรรม ดังจะเห็นได้จากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้การลำดับเวลา

- สัมพันธ์กับการเล่าเรื่อง โดยมีการกำกับเวลาตลอดทั้งเรื่อง **ลิลิตพายัพ**จึงเป็นนิราศทำนองบันทึกที่เล่นล้อไปกับเวลาดั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง
3. **ลิลิตพายัพ**เป็นร່องรอยทางวรรณกรรมที่แสดงให้เห็นปัญญาของชนชั้นนำสยามในเวลานั้นที่พยายามผสมผสานรากเหง้าดั้งเดิมกับความรู้สมัยใหม่ให้กลมกลืนเข้ากัน โดยนำแนวความคิดแบบสมัยใหม่เช่นเรื่องเวลากับภาระหน้าที่ของมนุษย์แบบตะวันตก ผสมผสานไปกับชนบนิราศที่มุ่งถ่ายทอดอารมณ์ฉิลรักแบบวรรณกรรมนิราศดั้งเดิมไปพร้อมกัน ลักษณะที่ผสมผสานกันเช่นนี้ แสดงให้เห็นการปรับตัวของชนชั้นนำไทยในการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาปรับใช้กับวัฒนธรรมไทย ดังที่วิไลเลขา ถาวรธนาสาร(2545: 148) กล่าวถึงการพัฒนาธรรมะตะวันตกของชนชั้นนำไทยไว้ว่า “การที่ผู้ไทยเป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลงเองนั้น ทำให้สามารถควบคุมความรวดเร็วและเนื้อหาการเปลี่ยนแปลงให้พอเหมาะแก่เวลาและสภาพแวดล้อมได้ ทั้งยังคงรักษาเอกลักษณ์เด่นของการยืนอยู่บนพื้นฐานของการใช้ประโยชน์ทางปฏิบัติไว้ต่อมา”
 4. **ลิลิตพายัพ**เป็นวรรณกรรมนิราศเรื่องสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของชนบ วรรณกรรมนิราศที่การแสดงอารมณ์ฉิลรักนั้นกว้างขวางออกไปสืบเนื่องจากนิราศลอนดอนของหม่อมราโชทัย ที่จากแต่เดิมที่การแสดงอารมณ์ฉิลรักนั้นแสดงแก่นางอันเป็นที่รักไปสู่ฉิลรักในภาระหน้าที่หรือกิจกรรมสำคัญของชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543.) *ปากไก่และใบเรือ: ว่าด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์วรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: แพร่สำนักพิมพ์.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2516.) *ลิลิตพยุหยา*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ). 2552. *100 เอกสารสำคัญ: สรรพสาระประวัติศาสตร์ไทย ลำดับที่ 19*. กรุงเทพฯ: ศักติโสภาคการพิมพ์.
- วิไลเลขา ถาวรธนาสาร. 2545. *ชนชั้นนำไทยกับการรับวัฒนธรรมตะวันตก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. 2541. *การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของชนชั้นนำไทย ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 – พ.ศ.2475*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิรวดี ไตลังคะ. 2543. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว
ผ่านตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย
เรื่องบุปผาในกุดสีทอง (**金瓶梅**) ฉบับยาขอบ

Analysis of the status and role of women in families through
the female characters in Chinese literature, The Plum in the
Golden Vase (**金瓶梅**) Thai edition by Jacob.

รัฐกาล แก้วเนตร¹ และ สราวุธ เขียวพฤษ²

Ruttakan KAEWNET and Sarawoot KHAWPERK

E-mail: ruttakan.hprk@pnru.ac.th, aj.pop_bc.pnru@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาพฤติกรรมการนำเสนอตัวละคร และวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว ผ่านตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทยเรื่องบุปผาในกุดสีทอง (**金瓶梅**) ฉบับยาขอบ ฉบับพิมพ์เผยแพร่ของ สำนักพิมพ์ศรีปัญญา เมื่อ พ.ศ. 2560 โดยศึกษาตัวละครเอกหญิงที่มีสถานภาพและบทบาทชัดเจนจำนวน 3 ตัวละคร ได้แก่ (1) พันจินเหลียน (**潘金莲**) ฉบับของยาขอบเรียกว่า พัวกิมเน้ย หรือ นางบัวคำ (2) หลี่ผิงเออร์ (**李瓶儿**) ฉบับของยาขอบเรียกว่า นางลีปิง หรือ ฮวยลีปิง (3) ผังซุนเหมย (**庞春梅**) ฉบับของยาขอบเรียกว่า นางซุนบัว

¹นศ. สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการนำเสนอตัวละคร แบ่งเป็น 2 กลวิธี ได้แก่ การบรรยายลักษณะของตัวละครโดยผู้แต่ง และการบรรยายลักษณะตัวละครจากบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งทั้ง 2 กลวิธีนี้ ผู้แต่งต้องการสื่อให้เห็นถึงลักษณะนิสัย พฤติกรรม รูปร่างหน้าตาของตัวละคร สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว ได้แก่ สถานภาพและบทบาทของภรรยา ผู้แต่งสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่มีกิเลสตัณหา ความทะเยอทะยาน ทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม เช่น ฆ่าสามีตนเอง ไม่ซื่อสัตย์ต่อสามีสถานภาพและบทบาทของสาวใช้ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงที่มีความเป็นรองผู้ชายในด้านของครอบครัวและสังคม

คำสำคัญ: วิเคราะห์ สถานภาพและบทบาท สตรี ครอบครัว บุพผาในภุมขีทอง ยาขอบ

Abstract

This research focused on the study of character presentation strategies and the analysis of status and role of women in families through the female characters in Chinese literature, The Plum in the Golden Vase (金瓶梅) Thai edition by Jacob, published publically by Sripanya Publishing House in 2017. This research emphasized on three female characters with clear status and roles: (1) Pan Jinlian (潘金莲), the other edition known as Pua Kim Nuea or Nang Bua Kam. (2) Li Ping'er (李瓶儿), or known in other names as Nang Li Pang or Huai Li Pang (3) Pang Chun Mei (庞春梅), or known as Nang Chun Buay.

The results of this research indicated that character representation techniques could be divided into 2 techniques including the character described directly from the author and character described indirectly from the dialogue. In both techniques, the author needed to convey the personality, behavior, appearance, status, and role of the woman towards her family, which was the role of a wife. The author represented the human nature of possessing lustful desire and ambition, driving female characters to have immoral behavior such as murder and dishonest of their own husband. The status and role of the maid represented how women was being inferior than men in both family and society.

Keywords: Analysis, status and roles, woman, family, The Plum in the Golden Vase, Jacob.

บทนำ

วรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมย (金瓶梅) เดิมทีเคยเป็น 1 ใน 4 สุดยอดวรรณกรรมจีน ร่วมกับวรรณกรรมจีนอีก 3 เรื่อง ได้แก่ สามก๊ก (三国演义) ซ้องกั๋ง (水浒传) และ ไซอิ๋ว (西游记) เรียกรวมกันว่า “สี่วรรณกรรมอันยิ่งใหญ่” ต่อมาจินผิงเหมย (金瓶梅) ถูกต่อต้าน เพราะในเนื้อเรื่องมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเซ็กส์มากเกินไป จนถูกเรียกว่าเป็นหนังสือต้องห้าม จึงมีการจัดให้ ความฝันในหอแดง (红楼梦) นวนิยายอีกเรื่องหนึ่ง ขึ้นมาเป็นหนึ่งในสี่สุดยอดวรรณกรรมจีนแทน เรื่องจินผิงเหมย (金瓶梅)

ที่มาของชื่อเรื่อง จินผิงเหมย (金瓶梅) เป็นการเอาชื่อตัวละครหญิงทั้ง 3 ตัวละคร ที่เป็นตัวหลักในวรรณกรรมมาใช้ในการตั้งชื่อเรื่อง โดยมีคำว่า จิน(金) มาจาก พันจินเหลียน (潘金蓮) ผิง(瓶) มาจาก หลี่ผิงเออร์ (李瓶儿) และ เหมย(梅) มาจาก ผิงชุนเหมย (庞春梅)

นวนิยายเรื่องจินผิงเหมย (金瓶梅) ได้เล่าถึง “ความชั่วร้ายของซีเหมินซิง และความรุ่งเรืองเสื่อมของครอบครัวเขา พร้อมกับสะท้อนให้เห็นโลกที่มีตมโนธการที่ประกอบด้วยขุนนางฉ้อราษฎร์บังหลวงที่อยู่เบื้องบน จนถึงข้าราชการท้องถิ่นคดโกง และเจ้าพ่อนักเลงหัวไม้ที่อยู่เบื้องล่าง แม้ว่าในเรื่องจะบ่งบอกว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยซ่ง แต่แท้จริงเป็นภาพสะท้อนสังคมสมัยหมิง ผู้เขียนย่อมไม่กล้าวิจารณ์โจมตีความชั่วร้ายของชนชั้นปกครองสมัยหมิง เป็นการที่ทราบกันดี ราชวงศ์หมิงเป็นราชวงศ์ที่ปราบปรามปัญญาชนที่วิจารณ์การบ้านเมือง หรือสงสัยว่าการต่อต้านราชวงศ์อย่างทารุณโหดร้าย ปัญญาชนที่ตายเพราะโทษฐานหรือบรรณภัยในสมัยหมิงมีมากเป็นประวัติการณ์ (ส.สุวรรณ, ม.ป.ป. : 337)

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีมนุษยนิยม และทฤษฎีสตรีนิยม มาช่วยอธิบายบุคลิกภาพและพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของตัวละครหญิง รวมไปถึงสถานภาพและบทบาทของสตรีที่สะท้อนให้เห็นจากทั้งสามตัวละคร ดังนั้นการศึกษาตัวละครหญิงย่อมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในพฤติกรรมของมนุษย์อีกแง่หนึ่ง และจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงพฤติกรรมและสถานภาพและบทบาทของสตรีได้ส่วนหนึ่งด้วย

จากการค้นคว้าเกี่ยวกับงานวิจัยต่างๆ พบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทยเรื่องบุปผาในกุนทีทอง (金瓶梅) ของยาขอบ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้วรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่องบุปผาในกุนทีทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ เป็นผลงานแปลที่นำมาศึกษา โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิง ทั้ง 3 ตัวละคร คือ พันจินเหลียน (潘金莲) หลี่ผิงเออร์ (李瓶儿) และผั่งซุนเหมย (庞春梅) ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินเนื้อเรื่อง ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว มีความสำคัญต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมของตัวละคร รวมไปถึงทัศนคติของผู้แต่งในสมัยนั้นๆ ดังนั้น การนำวรรณกรรมเรื่องบุปผาในกุนทีทอง มาศึกษาจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัวได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิง ผ่านตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่องบุปผาในกุนทีทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ
2. เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว ผ่านตัวละครเอกหญิง ในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่องบุปผาในกุนทีทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ

สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษานี้มีสมมติฐานว่า สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว ที่ปรากฏผ่าน ตัวละครเอกหญิง ในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่องบุปผาในกุนทีทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ ทำให้ทราบถึงบทบาทของสตรีทางด้านครอบครัว รวมไปถึงกลวิธี

การนำเสนอตัวละครหญิง ที่สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของผู้แต่งในสมัยนั้นๆ ที่ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในอดีต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงกลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่อง บุปผาในกุณทิทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ
2. ทำให้ทราบถึงสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่อง บุปผาในกุณทิทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ ที่แตกต่างจากวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ในสมัยนั้น

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านข้อมูล

ขอบเขตที่ใช้ในการศึกษา คือ วรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่อง บุปผาในกุณทิทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ สำนักพิมพ์ศรีปัญญา เมื่อ พ.ศ. 2560

ขอบเขตด้านเนื้อหา

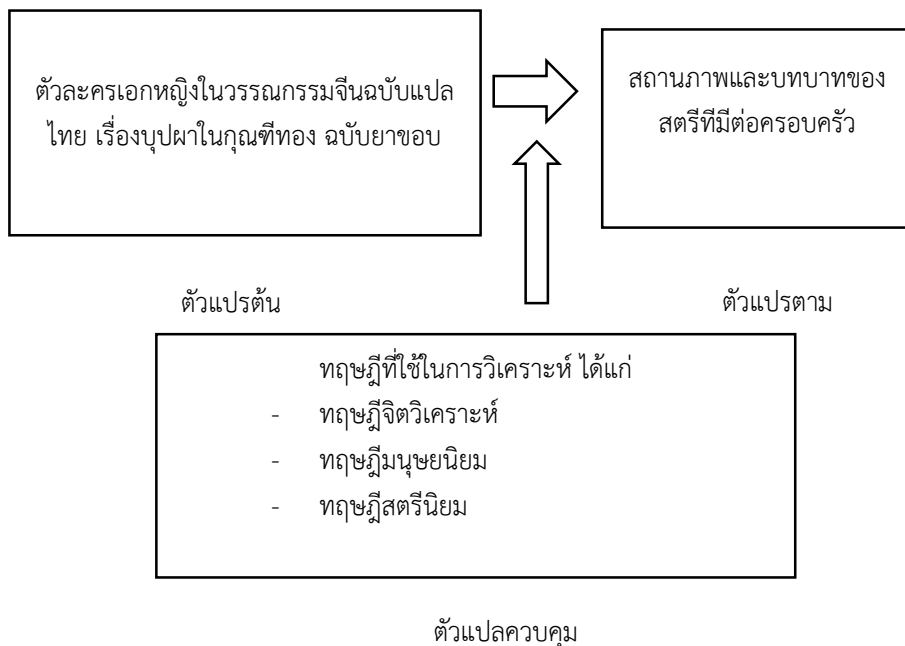
กลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิง

- การบรรยายลักษณะของตัวละครโดยผู้แต่ง
- การบรรยายลักษณะของตัวละครจากบทสนทนาของตัวละคร

สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว

- สถานภาพและบทบาทของภรรยา
- สถานภาพและบทบาทของสาวใช้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ด้วยการทบทวนแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมและสตรี ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีมนุษยนิยม และทฤษฎีสตรีนิยม เป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมและแนวคิดเกี่ยวกับสตรี โดยผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกข้อมูลโดยได้จัดเก็บที่มาขององค์ความรู้เหล่านั้น ผู้วิจัยได้ทำการคัดแยกแบ่งเอกสารตามหัวข้อที่ผู้วิจัยได้กำหนดตามวัตถุประสงค์ไว้แล้วข้างต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ไม่ว่าจะเป็นหนังสือหรือบทความ โดยทั้งหมดนี้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา โดยจะอาศัยหลักของการวิจารณ์วรรณกรรม โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จากเอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา และนำมาเสนอเนื้อหาบรรยายในเชิงวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุป แล้วนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

ส่วนที่1 ผลการศึกษากลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิง

ในด้านกลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรม หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า วรรณกรรมจีนฉบับแปลไทยเรื่องบุปผาในภุมเทือง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ มีการใช้กลวิธีการนำเสนอตัวละครในรูปแบบการบรรยายลักษณะตัวละคร 2รูปแบบ คือ การบรรยายลักษณะของตัวละครโดยผู้แต่ง และการบรรยายลักษณะของตัวละครจากบทสนทนาของตัวละครดังนี้

1) การบรรยายลักษณะของตัวละครโดยผู้แต่ง

การบรรยายลักษณะตัวละครโดยผู้แต่ง หมายถึง ผู้แต่งเป็นผู้ที่รู้แจ้งเกี่ยวกับตัวละครนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหน้าตา พฤติกรรมการแสดงออก สภาพจิตใจ หรือความคิดทั้งในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต โดยเป็นการมองผ่านสายตาของผู้เขียนเพียงคนเดียว (ัญญา สังขพันธานนท์, 2539. อ้างใน พัทธราวลี จินนิกร, 2559 : 111)

ตัวอย่างที่ 1

“พัวกิมเน้ยผู้กำพร้าพอได้มีโอกาสรับการศึกษาฝึกฝนในทางนาฏศิลป์ และการฝีมือเย็บปักถักร้อย ปรากฏว่านางมีความสามารถเป็นเยี่ยมในการติด핀 อ่านเขียนหนังสือคล่องและชำนาญมาก ทั้งนี้ก็ด้วยอาศัยญาณพิเศษอันเป็นเสมือนพรสวรรค์ของเธอนั่นเอง ที่ทำให้เธอมีความ เฉลียวฉลาดล้ำวัย เพียงอายุสิบสามปีแม่หนูบัวค่านี่ก็เก่งเกินตัวเสียแล้ว รู้จักใช้เครื่องสำอางเป็นจะทาแก้มแต้มปากหรือว่าเขียนคิ้วกันให้เฉิดฉายปานใด หนูพัวกิมเน้ยเจ้าประดิษฐ์ได้งดงามและ น่าสมัยเสียอีกด้วย ในทางดนตรีมีว่าจะเป็นร้ายราฤาดีดสีตีเป่าเล่า บัวค่าน้อยคนนี้ เจ้าก็เล่นเป็นทั้งนั้นเช่นกัน มิเลือกว่าจะเป็นขลุ่ยไผ่หรือพิณและอื่นๆ ข้างในด้าน การฝีมือเล่า จะเอาอะไรกับเธอเย็บปักถักร้อยนั้นของพื้นๆ ว่าแต่จะเอากันให้ ประณีตงดงาม และลวดลายดอกดวงแคไหนถึงจะเลอเลิศกว่ากันดีกว่า แล้วใน ด้านการอ่านและเขียนซึ่งชาวจีนถือนักเล่า โดยเฉพาะการประดิษฐ์ตัวอักษรให้ แปลกและพิสดารยิ่งๆ นั้น บัวค่านี่ทำได้และเก่งเอากการอยู่” (บุพผาในกุนทีทอง (金瓶梅) : 62-63)

พัวกิมเน้ยมีลักษณะเฉลียวฉลาด และนางยังมีฝีมือในการเย็บปักถักร้อย ความสามารถทางด้านดนตรีไม่ว่าจะเป็นการร้ายรา หรือเครื่องดนตรีประเภทดีดสีตีเป่า นางก็ล้วนเล่นเป็นหมด นอกจากนี้นางยังมีความสามารถในการอ่านและเขียน โดยเฉพาะ ประดิษฐ์ตัวอักษรนางก็ล้วนทำได้ดี จากการบรรยายของผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงสติปัญญาและ ความสามารถพิเศษของพัวกิมเน้ย

ตัวอย่างที่ 2

“เส้นผมตกตาที่หยิกสลายเป็นลอนของนางเกล้าไว้เป็นมวยงาม ดูช่างไม่ ผิดอะไรกันเลยทีเดียวกับขนนกน้ำ ใบหน้าอันผุดผ่องยิ่งเพิ่มความผุดผาดขึ้นอีกเป็นทับทวี เมื่อประดับอยู่ด้วยคิ้วอันดำกลับโค้งเรียวยาวทั้งคู่ของนางเข้า นัยน์ตาสุกใสแจ้ว แหว่นั่น แผงไว้ด้วยแววโศกหวานซึ่งสะท้อนใจ ริมฝีปากอ้อมของนางขณะเผยอ เอื้อนจำนรรจากระรอยมาด้วยกลิ่นหอม จมูกโด่งเป็นสันงดงามเหมือนสลักไว้ด้วย แท่งโมราสีกุหลาบอ่อน รักับพวงแก้มอันเปล่งปลั่งที่อุมอบอยู่ด้วยเลือดผาดของ

วัยสาวทราบดีว่าดัดและระเรื่อเป็นสีชมพูอ่อนๆ ร่างของนางสูงระหงราวกับก้านดอกไม้ไหว ควรจะทะนุถนอมแต่เบามือ นิ้วทั้งสิบของนางกลมเรียวยาวได้สัดส่วนเหมือนหน่อของต้นหอมที่เกลากิ่งจากแท่งหยกเอนของนางนั้นอ่อนโค้งและคดคอตราวกับความคดคอตและอ่อนโค้งของก้านกชยามสะท้านลม ผิวกายนางผุดผ่องและนุ่มนวลประหนึ่งซิลิโคนได้ไว้ด้วยฝุ่นแป้งหอมอันละมุนมือ ปทุมกันท์ทั้งคู่ของนางก็เต่งตึงและตั้งเต้า เท้างามที่เล็กกะทัดรัดทั้งคู่สอดส่ายอยู่อยู่ไหวๆ ขณะนางขยับเขยื้อนอิริยาบถก็วอมแวมวิบวามราวกับรังสีดาวอันเปลितพรายในท้องฟ้า ปลื้มองก็อวบอูม ฯลฯ และยังมีอีกมากต่อมากนักที่เหลือจะพรรณนาทั้งที่มีมิติชัดเจนและเปิดเผย ดูช่างเต็มไปด้วยเลือดฝาด สดชื่นและนุ่มนวลน่าจับต้องนัก ” (บุปผาในกณทิทอง (金瓶梅) : 105-106)

นางบัวคำได้ทำไม้ค้ำกันสาดหล่นโดนศีรษะของโชหึงซึ่งที่เดินผ่านหน้าบ้าน โชหึงเงยหน้าขึ้นตั้งใจจะด่าว่าคนซุ่มซ่าม แต่พลันเห็นหญิงสาวที่งามหยาดฟ้า ไม่ว่าจะเป็นทรงผม หน้าตา รูปร่าง ล้วนเป็นที่ดึงดูดแก่สายตาจากชายหนุ่ม จากการบรรยายของผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงรูปโฉมที่งดงาม และมีรูปร่างที่สมส่วน รวมถึงบุคลิกที่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อื่นได้ ของนางบัวคำ

ตัวอย่างที่ 3

“โชหึงก็พลันต้องตะลึงตะโลไปกับความงามอันพิลาสผุดผ่องของหญิงผู้นั้นประจันหน้ากับตนอยู่ เพราะภายในเสื้อแพรบางตัวหลวมๆ อย่างอยู่กับบ้านคว้านคอลึกเปิดให้เห็นช่วงคออันกลมกลึงและเกลี้ยงเกลาด้วยผิวผ่อง สะท้อนและสะท้อนอยู่ด้วยปทุมกันท์อันอวบสล้างที่ระเรื่อๆ เห็นอยู่ไหวๆ ได้สบไปบางวงหน้ามนริชของตะละแม่นั้นเล่า ก็เฉลาแฉล้มอูมอ้อมและสดใสอยู่ด้วยเลือดฝาดอันเปล่งปลั่งผุดผ่องเป็นนวลโยดุดจางระ่มใบแลสะดุจดาว คิ้วโค้งทั้งคู่เขียนโค้งไว้อย่างดีแลวิจิตรบรรจงยิ่ง มวยผมดกดำที่ดำดุจขมวดไหมและหอมกรุ่น ก็ได้รับการบรรจงเกล้าไว้กะทัดรัดภายในร่างแหเงิน เธอสวมรองเท้าสีแดงสด ซึ่งตัดอย่างน่าดูรับกับสีขาของกระโปรงตัวนั้น” (บุปผาในกณทิทอง (金瓶梅) : 343-344)

ไซหึงแข่งตกตะลึงไปกับความงามของนางลีปิง ที่มีผิวพรรณผุดผ่องสะดุดตา คิ้วโค้งทั้งคู่เขียนไว้อย่างดี มวยผมตกต่ำ จากการบรรยายของผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ทางด้านรูปโฉมทั้งดงาม

ตัวอย่างที่ 4

“เมื่อนางพัทกิมเนี้ยเลิกผ้าคลุมโปงสามีออกดู นางก็ประจักษ์ได้ทันทีว่า แผนการของนางสุดสิ้นลงแล้ว บู่ตัวตายสนิท ฟันขบริมฝีปากแน่น โลหิตไหลพรั่งพรู ไม่หยุดหย่อน ทั้งหู ตา จมูก และปาก บัวคำก็เกิดเสียวสยองขึ้นในหัวใจ” (บุปผาในกณทิทอง (金瓶梅) : 187)

นางบัวคำกับไซหึงแข่งได้วางแผนฆ่าบู่ตัว ซึ่งเป็นนางบัวคำเป็นคนลงมือฆ่าสามีตนเอง จากการบรรยายของผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงการผิดศีลธรรมของนางบัวคำ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง

ตัวอย่างที่ 5

“บัวคำเกิดขัดใจขึ้นกับขุนบ๊วยด้วยเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เลยดุด่ากันเป็นยกใหญ่ ขุนบ๊วยรำคาญก็หนีลงไปห้องครัวเสียเฉยๆ พอเข้าครัวได้ ขุนบ๊วยก็ลงมือทำอิทธิฤทธิ์อิทธิเดชทันที ถีบโต๊ะหุบเก้าอี้ให้ตึงตังโครมครามไปหมดทั้งครัว” (บุปผาในกณทิทอง (金瓶梅) : 293)

ขุนบ๊วยได้ทำลายข้าวของในครัวเพื่อระบายอารมณ์ ต้นเหตุมาจากนางได้ผิดใจเรื่องเล็กๆ น้อยๆ กับพัทกิมเนี้ยผู้เป็นเจ้านาย จากการบรรยายของผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยที่ก้าวร้าวของนางขุนบ๊วย

ตัวอย่างที่ 6

“เพลาดิที่บัวคำไปเรือนตัวเจ้ นางก็แกล้งทิ้งเพลิงอิจฉาสู่มหัวใจศรี สะไ้สกุส ไซหมึงผู้น้อยอยู่ตลอดมา และเพราะนางสามารถในการตีสองหน้า ถึงเวลามาหานางลีปั้งครั้งใด บัวคำก็จะใส่ไฟให้ร้ายแก่นางดวงแขกรอกหูกรรยาสามีกำลังโปรตุ้ผู้นี้ด้วยทุกทีไป” (บุปผาในกุนทิทอง (金瓶梅) : 502-503)

นางบัวคำไปที่เรือนของตัวเจ้หรือนางดวงแขผู้ที่เป็นภรรยาเอก นางก็พูดให้ร้ายนางลีปั้ง และเมื่อนางบัวคำไปที่เรือนของนางลีปั้งก็จะพูดให้ร้ายนางดวงแข จากการบรรยายของผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ไม่มีความจริงใจต่อผู้อื่นของนางบัวคำ และยุแหยงให้คนอื่นทะเลาะกัน

ตัวอย่างที่ 7

“แลนิสัยของนางฮวยลีปั้งนี้ นางเป็นคนหัวอ่อน เชื่อคำคนง่าย ใครพูดอะไรก็เชื่อ ใครบอกอะไรก็ฟัง เมื่อเห็นบัวคำพูดจาหวานล่อมอ่อนหวานเอาอกเอาใจ นางลีปั้งไม่ทันแก่เชิงก็เลยทุ่มทอดความสนิทสนมเป็นกันเองกับพัทกิมเนยเป็นอย่างมาก”(บุปผาในกุนทิทอง (金瓶梅) : 503)

นางลีปั้งมีลักษณะนิสัยเป็นหัวอ่อน เชื่อคนง่าย เมื่อนางบัวคำพูดจาอ่อนหวานเอาอกเอาใจหน่อย นางลีปั้งก็ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับพัทกิมเนยเป็นอย่างมาก จากการบรรยายของผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยเชื่อคนง่ายของนางลีปั้ง

สรุปได้ว่าการบรรยายลักษณะของตัวละครโดยผู้แต่ง เป็นการแนะนำให้รู้จักตัวละครเป็นครั้งแรกหรือแนะนำในระหว่างดำเนินเรื่อง ช่วยให้เห็นรูปร่างหน้าตา พฤติกรรม การแสดงออกของตัวละครหญิงทั้ง 3 ตัวละคร มีลักษณะรูปร่างหน้าตาและพฤติกรรม การแสดงออกเป็นอย่างไร โดยจะผ่านทัศนคติและมุมมองของผู้แต่งเพียงคนเดียว

2). การบรรยายลักษณะของตัวละครจากบทสนทนาของตัวละคร

การบรรยายลักษณะของตัวละครจากบทสนทนาของตัวละคร เป็นการนำเสนอตัวละครที่ให้ผู้อ่านได้รู้จักกันสยใจคอ ขนชั้น ฯลฯ ของตัวละคร (พัชราวลี จินนิกร, 2559. หน้า 120)

ตัวอย่างที่ 1

“ตายจริง ทำไมน้องใส่เสื้อบางอย่างนี้เล่า ก็หนาวแย่สิ ถ้าน้องมีอาจทำอะไรกับเหล็กเขี่ยถ่านที่อยู่ในมือนี้ได้แล้ว ก็เอามาให้เถอะที่จะทำให้น้องได้รับความอบอุ่นจากไฟ เหมือนที่จะได้รับจากเตาผิงเช่นกัน”

“พอที - - - พอที่มันมากไปแล้วพี่ ฉันยังเป็นคนที่หยิ่งต่อความเป็นคนของฉันอยู่จะบอกให้ ฉันหาใช่เป็นสัตว์ ฉันยืนหยัดอยู่ทุกวันนี้ก็ด้วยกำลังขาของฉันเองรู้ไว้เสีย ฉันรู้ดีว่าอะไรเป็นอะไร คนอย่างฉันไม่ยอมตกเป็นทาสอารมณ์ง่าย ๆ ดอก ฉันยังไม่บ๊อดชอบพอเหมือนอย่างที่อาซ้อเข้าใจ หยุดเสียทีเถอะ อย่ามาทำจิตมารยาบบ้าๆ บอๆ กับฉันเลย ฉันทนดูไม่ไหวแล้ว ขึ้นทำเป็นหยูล้อลมกับฉันเช่นนี้อีกละก็ ฮึ่ม - - - ถึงнынัตาฉันจะเห็นพี่เป็นเมียของพี่ฉันก็จริง แต่กำปั้นของฉันมันไม่ยอมใครง่ายๆ” (บุปผาในกฤษณ์ทิทอง (金瓶梅) : 86-87)

จากบทสนทนาที่พัทกิมเน้ย กล่าวกับบูซังที่เป็นน้องสามีแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของนางพัทกิมเน้ยว่าไม่ซื่อสัตย์ ต่อสามีของตนเอง เมื่อเห็นบูซังที่มีรูปลักษณะที่ดีกว่าสามีก็พยายามจะทำให้ทำ

ตัวอย่างที่ 2

“เออนี้ แม่คุณ ช่วยดูปฏิทินหาวันฤกษ์งามยามดีให้ยายสักหน่อเถอะ อยากจะไปจ้างช่างเขาตัดเสื้อให้เสียที”

“ยายจะเย็บเสื้ออะไรละ?”

“เฮ้อ ก็อะไรอะไรเล่าหลานเอ๊ย ยายนะมันไม่ใกล้ฝั่งเต็มทีแล้ว จะตายวันตายพรุ่งก็มิรู้เลย ข้างเจ้าลูกชายของยายที่มีกะเขายู่คนเดียว รีมันก็หายสาบสูญไม่รู้จะเป็นตายร้ายดี อย่างไร”

“ฉันก็ไม่รู้ว่าจะพอช่วยยายได้แค่ไหน ยายไม่รังเกียจฝีมือ ฉันก็อยากจะช่วยยายเหมือนกันถ้าหาเวลาว่างได้ฉันจะไปช่วยเย็บให้” (บุปผาในกณทิทอง (金瓶梅) : 130-132)

จากบทสนทนาที่พัทกิมเนย กล่าวกับยายแห่งแสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจของพัทกิมเนย ที่แสดงให้เห็นว่านางพัทกิมเนยมีน้ำใจที่อยากจะช่วยเหลือยายแห่ง

ตัวอย่างที่ 3

“จะต้องอายุไปเด็กมันทำไมน้อง เวลาจ้อสูยเขาหยอกสาวใช้ทั้งคู่ของเขาที่บ้านต่อหน้าแม่หญิงลีปิง เธอยังไม่เห็นจะอายุเลย ซึ่งนั่นมีอายุกว่านี่เป็นไหน ๆ ดอกหรือ? นางคนพี่ก็เห็นจะอายุพอกับขุนบ๊วยนี่แหละ ข้างแม่ น้องสาวก็คือคนที่นำของขวัญมาให้เราเมื่อตอนกลางวันนี้อะไรเล่า ไม่เลวนะฮวยคนนี้ เขามีอะไรดี ๆ เหมือนกัน ก็ใครจะคิดบ้างเล่า ว่าคนขนาดฮวยยังสนุกสนานได้กับเด็กสาว ๆ ขนาดนั้นไหว”

“ฮิ, ชักโงะมัดเลยพี่ท่าน ข้าพเจ้านะไม่อยากจะหาเรื่องทะเลาะแวงด้วยเลย แต่เท่าที่ฟังพูดมา ก็พอจะรู้ทันอยู่ยกกำลังนี้ถึงนางขุนบ๊วยมันอยู่ไซ้ไหมละเดี๋ยวนี้? พูดก็พูดตามตรงเถอะ อย่ามาทำอ้อมค้อมให้มากเรื่องไปเลย เชิญซิ – อยากรจะลองก็ได้ ใครเขาไปห้ามไปหวงเอาเถอะจะปล่อยท่านให้สบายใจเสียวันพรุ่งนี้เราจะเปิดโอกาสให้ - -” (บุปผาในกณทิทอง (金瓶梅) : 289-290)

จากบทสนทนาที่พัทกิมเนยกล่าวกับไซเหม้งแห่งแสดงให้เห็นถึงการมีไหวพริบของนางพัทกิมเนย และจากบทสนทนานี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงเจ้านายเป็นเสมือนเจ้าชีวิตของบ่าวไพร่

ตัวอย่างที่ 4

“แม่หนูเอ๋ย เจ้าไม่รู้จะไปทำฤทธิ์ดำเดชกับใครเขาที่ไหนได้แล้วหรือ?”

“ชะอวดดี หนอยยังไม่เคยมีใครกล้ำมาก้าวร้าวกับเรานะจะบอกให้”

(บุพผาในกณฐิตทอง (金瓶梅) : 293-294)

จากบทสนทนาที่เซาะง้อภรรยาคนที่สี่ของไซเหม้งแข่งกล่าวกับนางซุนบ๊วยแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยที่ก้าวร้าวของนางซุนบ๊วย

ตัวอย่างที่ 5

“ว่าไง แก้วผ้าออกอกให้หมด แล้วคุกเข่าลงเดี๋ยวนี้”

“ซุนบ๊วย เอ๋ย ช่วยด้วย ตัวก๊วยยังจะเขียนเรานอีกแล้ว”

“เจ้าอย่ามายุ่งกับเขาเลย ซุนบ๊วยเอ๋ย ไซการอันใดของเจ้า ว่าแต่ว่าไปเอาแซมมาให้เร็วๆ เข้า เราจะสั่งสอนแม่นายเจ้าเสียที”

“อะไร ไม่ละอายใจเสียบ้างเลย โง่เงาได้ไปทำอะไรผิดให้ท่านหรือถึงได้จะมาตีเอาเขียนเอา โดนคนยุเขาหนอยก็หลงเชื่อ ช่างไม่มีความคิดของตนเองเสียบ้างเลย นานไปใครเขาจะเคารพนับถือท่าน ข้าพเจ้าผู้หนึ่งละที่มีขอจะนับถือเชื่อฟังท่านสืบไป”

“เอาละโทษทัณฑ์ของเจ้าเราจะไม่เอา แต่ว่าเราจะขอของรักของเจ้าสักสิ่ง ยังจะให้เราได้หรือไม่?”

“จะเป็นไรไป ทั้งเนื้อทั้งตัวแลร่างกายนี้ล้วนเป็นกรรมสิทธิ์ของท่านสิ้นปรารถนาสิ่งใดก็บอกเถิด ข้าพเจ้าจักให้” (บุพผาในกณฐิตทอง (金瓶梅) : 335-336)

จากบทสนทนาที่ไซเหม้งแข่งกล่าวกับพั่วกิมเน้ย และนางซุนบ๊วยแสดงให้เห็นถึงระบบขายเป็นใหญ่ ภรรยาเป็นเสมือนทรัพย์สินของสามี

สรุปได้ว่าการบรรยายลักษณะของตัวละครจากบทสนทนาของตัวละคร เป็นการบรรยายให้เห็นถึงอุปนิสัยตัวละครหญิงทั้ง 3 ตัวละคร ผ่านบทสนทนาของตัวละครอย่างตรงไปตรงมา

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว

สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคมสถานภาพเป็นสิ่งแวดล้อมเฉพาะบุคคล ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น (สุพัตรา สุภาพ, 2528. อ้างใน สมณทา บุญวิวัฒนะกุล, 2550 : 26)

บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาท คือต้องเลี้ยงลูก เป็นครู บทบาท คือ สั่งสอนอบรมนักเรียนให้เป็นคนดี เป็นคนใช้ บทบาท คือ ปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของแพทย์ (สุพัตรา สุภาพ, 2528. อ้างใน สมณทา บุญวิวัฒนะกุล, 2550 : 26)

จากความหมายของคำว่า สถานภาพและบทบาท สรุปได้ว่า สถานภาพ คือ สิ่งที่บุคคลกำหนดขึ้นทางสังคม เพื่อบอกหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติ ส่วนคำว่า บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ

ครอบครัว หมายถึง สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอยู่เกิดขึ้นในครอบครัว(พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2545 : 4)

สถานภาพและบทบาทของภรรยา

บทบาทในฐานะภรรยา คือ ลักษณะพฤติกรรมของผู้หญิงในฐานะภรรยาที่ประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมตามหน้าที่ของภรรยา คือ ขยัน ดูแลรับผิดชอบงานบ้าน ซื่อสัตย์ต่อสามี ยกย่องให้เกียรติสามี ดูแลทุกข์สุขของสามี อ่อนหวานเอาใจสามี ให้ความเคารพบิดา

มารดา ญาติพี่น้องของสามี (สุพัตรา สุภาพ, 2528. อ้างใน สมณทนา บุญวัฒน์กุล, 2550 : 31)

สถานภาพภรรยาจึงสำคัญอย่างยิ่งในครอบครัว ในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่อง บุพผาในกุนทีทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ พบว่า ตัวละครเอกหญิงที่มีบทบาทในฐานะภรรยาที่ผู้วิจัยได้เลือกมามี 2 ตัวละคร ได้แก่

พันจินเหลียน(潘金莲) ฉบับของยาขอบเรียกว่า พักกิมเน้ย หรือ นางบัวคำ

ในฐานะภรรยาของบู๊ตัว จะเห็นได้ว่านางบัวคำอ่อนหวานเอาใจสามี แม้ว่าสามีของนางจะทำงานหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว นางก็ไม่ได้สนใจ นางมักจะใช้อารมณ์และนงนพนัลด่า และเย้ยหยันสามีเป็นประจำ เพราะสามีของนางนั้นมีร่างกายที่อปลักษณ์ และไม่เป็นที่ต้องการของนาง ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายว่า

“หญิงสาวทรมากำตัดในวัยสาวท ผิวกายเธอประสงค์ความรักสักครั้งหนึ่งในชีวิต ต่อยอดขายในฝันคือคนอื่นเป็นยอดปรารถนาของนางบัวคำนั้น จะมีอะไรเสียอีกเล่า ผิดจากชายงามผู้ทรงสง่า ซึ่งก็เป็นเครื่องลัทธิเพศผิดวิสัยของจิตใจสาว จริงอยู่เมื่อพูดไปแล้ว บู๊ตัวผู้เป็นคนดี เป็นสามีที่มีความเป็นสามีอย่างครบถ้วน และจะครบถ้วนอย่างยิ่งทีเดียว ทั้งนี้ ถ้าเพียงแต่เขาไม่ได้เป็นคู่ครองที่น่าสะอิดสะเอียนสำหรับเธอผู้รับหน้าที่ภรรยา แต่นี่บัวคำเธอต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งแต่ละเช้า ๆ เพื่อที่จะดับความกระวนกระวายใจในประการที่ريبๆ ให้สามีรูปทรมานของนางออกไปขายขนมเสียให้พ้นหูพ้นตา เพียงเพื่อปรารถนาความสุขทางใจ โดยขอนั่งเสียบ ๆ แต่ลำพังนางปล่อยให้ชีวิตล่วงไปวันหนึ่งๆ” (บุพผาในกุนทีทอง (金瓶梅) : 69)

ด้วยเหตุนี้ทำให้นางบัวคำไปแอบคบชู้กับไชเหม็งเซ่ง ซึ่งเป็นเศรษฐีหนุ่มในตำบลเซ่งฮ้อ ต่อมาบู๊ตัวผู้เป็นสามีจับได้ว่านางบัวคำมีชู้ และโดนไชเหม็งเซ่งทำร้ายร่างกาย แต่เขาก็ไม่คิดจะโกรธเคืองภรรยาของตนเลย หากนางบัวคำกลับใจและสัญญาว่าจะไม่ทำอีก แต่นางบัวคำกับไชเหม็งนั้นกับวางแผนฆ่าบู๊ตัว เพื่อที่ไชเหม็งเซ่งจะได้รับนางบัวคำไปเป็นภรรยาของตนเอง

ในฐานะภรรยาคนที่ห้าของไชหมีงเซ่ง จะเห็นได้ว่านางบัวคำดูแลเอาใจใส่ปรนนิบัติไชหมีงเซ่งเป็นผู้เป็นสามี ไม่มีขาดตกบกพร่อง ไม่ว่าสามีนางต้องการสิ่งใด นางก็จะคอยสนับสนุนสามีตลอด ไม่ว่าสามีจะต้องการเข้าร่วมหอนอนกับสาวใช้ของนางเอง นางก็ปล่อยโอกาสให้สามีได้ใกล้ชิดกับสาวใช้ได้เต็มที่ แล้วอย่างนี้จะไม่ให้นางเป็นคนโปรดของสามีได้อย่างไร ไม่ว่านางจะต้องการสิ่งใด ก็แค่บอกสามีทราบเท่านั้น ดังที่ว่า

“ตัวนางนี้แลหนอ คือหญิงอันเป็นยอดพิศวาสของสามี” (บุพผาในกุดตีทอง

(金瓶梅): 305)

ต่อมาไชหมีงเซ่งได้ไปพักค้างชิตเขยกับนางลี้กยูที่หอนางโลม และได้ทอดทิ้งภรรยาของเขาไว้ที่บ้าน โดยไม่เหลียวแลเอาใจใส่ถึงหานาง นางบัวคำคลั่งกลุ่มใจจนกินไม่ได้นอนไม่หลับ นางเฝ้ารอผู้เป็นสามีกลับมาบ้าน แต่ว่าเขาก็ไม่กลับมาสักที จนกระทั่งนางบัวคำได้แอบลักลอบคบชู้กับกิมทั้งผู้เป็นคนที่สามคนเฝ้าสวน พอไชหมีงเซ่งรู้เรื่องเข้า เขาก็โกรธเป็นฟืนเป็นไฟรีบกลับมาบ้าน เพื่อที่จะเอาผิดนางบัวคำ แต่ว่านางบัวคำนั้นมีไหวพริบในการพูดการจาเปลี่ยนเรื่องร้ายเป็นดี เพียงแค่อดอ้อนสามีไม่กี่ประโยค และทำตัวให้น่าเห็นใจมีหรือสามีจะไม่ใจอ่อน ดังคำบรรยายว่า

“ร่างอันผุดผ่องที่ตนเคยนอนกนอนกอด นั่งเปลือยเปล่าอยู่ตรงหน้าด้วยหน้าตาอันหม่นหมอง อุแม่เอ๋ยเจ้าช่างงามมิผิดอะไรกันเลยทีเดียวกับช่อบุพผาที่หล่นลงกล้วพื้นดิน ยิ่งพิศก็ยิ่งเคลิ้ม ค่าที่กิมเนยเจ้าช่างสวยจับใจอะไรเช่นนั้น และเป็นขณะต่างๆ ที่เจ้าเองก็กำลังได้รับทุกข์เวทนาอยู่ ยิ่งไชหมีงได้เห็นหน้าตาของภรรยาเข้าอีก ใจคอก็เลยซก้ออ่อนและอาลัยที่ทุนเดิมของความปรานีมีอยู่ต่อไฉนเจ้านี้ถึงแก่ส่วนในสับสน ไชหมีงก็เลยหายโมโหมิหนำซ้ำกลับยิ่งจะพาใจให้เพิ่มพูนอยู่ด้วยความเสน่ห์หาในตัวแม่นางพัวนี้อีกเป็นทบเท่าวิคูณ” (บุพผาในกุดตีทอง **(金瓶梅): 328-329)**

จากสถานภาพและบทบาทของนางบัวกิมเนยหรือนางบัวคำ จะเห็นได้ว่า ในฐานะภรรยาของบู๊ต้ว นางบัวคำจะมีพฤติกรรมที่ไม่อ่อนหวานเอาใจสามี ดังที่ภรรยาพึงจะมีต่อสามี ส่วนในฐานะภรรยาของไชหมีงเซ่ง นางบัวคำจะคอยดูแลเอาใจใส่ปรนนิบัติสามีไม่มีขาดตกบกพร่อง และในบทบาทของนาง บัวคำในฐานะภรรยาแสดงให้เห็นถึงการนอกใจสามี

หลี่ ผิงเออร์(李瓶儿) ฉบับของยาขอบเรียกว่า นางลิปิง หรือ ฮวยลีปิง

ในฐานะภรรยาของฮวยจื่อฮือ จะเห็นได้ว่านางลิปิงดูแลเรื่องงานบ้านงานเรือน และคิดอ่านแทนผู้เป็นสามีอีกด้วย ดังคำบรรยายที่ว่า

“ยามใดภรรยาคิดเอาใจออกห่างสามีแล้ว ยามนั้นยากนักที่บุรุษจักล่วงรู้ความลับในใจของนางได้ ต่อให้บุรุษนั้นแม้อย่างสักปานใด เขาคงต้องใช้ความพยายามอย่างหนัก ดังคำพังเพยที่ว่า ชื่อว่าสตรีนั้น ท่านให้ปฏิบัติภารกิจได้แต่กิจบ้านการเรือนเท่านั้นดอก โอกาสใดปล่อยให้สตรีเข้ามายุ่งเกี่ยวในกิจธุระนอกบ้านแล้ว โอกาสนั้นความหมายจะอันไม่มีวันสิ้นสุดจักมาถึง” (บุพผาในกุนทิทอง (金瓶梅) : 375)

สามีของนาง โดนคดีฟ้องร้องขอแบ่งมรดกของลุงระหว่างพี่ๆ น้องๆ แซ่ฮวย นางลิปิงทั้งสงสารและสมน้ำหน้า ที่สมน้ำหน้าก็เพราะว่าอยากให้สามีของนางนั้นได้รู้รสชาติของคุกตารางบ้าง เพราะสามีของนางไม่กลับบ้านกับช่อง เอาแต่เล่นการพนัน หรือไม่ก็อยู่ตามช่องโสเภณี ส่วนสงสารนั้นก็เพราะว่าสำนึกในบุญคุณของท่านฮวยก่ง ซึ่งมีพระคุณต่อนางเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้นางต้องไปขอร้องให้ไชหมีงผู้เป็นพี่ชู้ของนางช่วยหาหนทางช่วยเหลือสามีตน ต่อมาสามีของนางพ้นคดีความแล้ว ก็ล้มป่วยจนเสียชีวิต ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายว่า

“เมื่อพูดถึงหน้าที่ภรรยา ลิปิงมีบังคับควรจะไปไหนมาไหนนอกจากบ้านในระยะห้าสิบสัปดาห์นี้ เธอควรแต่จะอยู่กับบ้านทำการบงสรวงสังเวยและเส้นไหว้ป้ายวิญญานผัว แต่ว่าระหว่างจื่อฮือ สามีซึ่งตายเป็นผีจากไปแล้ว กับไชหมีง ชายชู้คนเป็นที่ยังมีชีวิตอยู่ ลิปิงเผ่าครุ่นกังวลถึงก็แต่ผู้กล่าวนาม ที่หลังนี้ดอก” (บุพผาในกุนทิทอง (金瓶梅) : 379)

ในฐานะภรรยาของหมอเต็กกั้ง จะเห็นได้ว่านางลีปิงจะคอยสนับสนุนสามี มอบเงินทุนให้สามีเปิดร้านขายยาที่บ้าน และนางยังซื้อผ้าให้สามี เพื่อเป็นพาหนะสำหรับเดินทางและเย็บคนไข้ ซึ่งเวลาผ่านไป นางลีปิงนั้นก็เฝ้าแต่ตาและประชดสามี ไม่ว่าสามีนางจะทำอะไรก็จะคิดหุุดหิดตานางไปหมด เพราะนางยังคิดถึงไซเหม้งที่เคยเป็นชู้รักของนาง ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายว่า

“ที่นับแต่หม้ายสาวของฮวยจื้อฮุยผู้นี้ได้อยู่กินด้วยกันกับกับหมอเต็กกั้ง แรกๆ คุณหมอแกก็คิดว่า การที่จะเอาอกเอาใจแม่หม้ายทรงเครื่องคนนี้ ก็จะมียากเย็นเท่าใดนัก เพราะค่าที่เขาเป็นถึงนายแพทย์ผู้สำเร็จมาจากวิทยาลัยการแพทย์ของประเทศ ชั่วดีก็มีความชำนาญในการวินิจฉัยโรคและสั่งยาได้ถูกต้องตามอาการโรคอยู่แล้วเป็นทุน จึงเมื่ออยู่กินกันใหม่ๆ ในระยะที่ปึงพึ่งรู้ไซ้ คุณหมอก็กตัญญาให้กิน เพื่อนอกจากจะหวังเอาใจภรรยาแล้ว ก็เพื่อทวิสุขภาพอันเสื่อมโทรมของนางให้คืนดี แต่ที่ไหนได้อยู่มาๆ คุณหมอเกิดชักเข้าหน้าภรรยาไม่ติดเสียแล้ว ประการแรก นางลีปิงยังผูกพันในรสพิศวาสของไซเหม้ง คนมีสามีผู้นั้นย่อมมีเสื่อมคลาย ประการต่อมาหมอเต็กกั้งผู้นี้ ดังเคยเล่ามาแล้วว่า เขามีรูปร่างค่อนข้างเตี้ย ขาดบุคลิกภาพที่ชวนนิยมจากเพศตรงข้าม ดังนั้นอยู่มีชามีนานนัก ความระหองระแหงก็เกิดขึ้นในครัวเรือน ยามใดสามีเข้าใกล้นาง ยามนั้นเสมือนนางได้เห็นภูตผีปิศาจจอมโหด มิได้มีสิ่งอันใดในตัวสามีจะเป็นที่สບอารมณ์แก่นางเลย นางให้แสนที่จะขยเซียงและระอาเอื่อมเขาเป็นล้นพ้น ลีปิงเฝ้าแต่ตาต่อประชด ประชันอยู่มีขาดปากมิเว้นแต่ละวันมา แลบ่อยครั้งที่หมอกางต้องถูกภรรยาขับไสมิให้นอนร่วมมุ้ง นางตะเพิดให้เขาออกไปหาที่ซุกหัวนอนเอาเองที่ร้าน ซึ่งคุณหมอก็กต้องจำยอมตลอดมา” (บุปผาในกุ่มทิทอง (金瓶梅) : 469)

ในฐานะภรรยาคนที่หกของไซเหม้งเซ่ง จะเห็นได้ว่านางลีปิงเอาใจใส่ปรนนิบัติไซเหม้งเซ่งผู้เป็นสามี ไม่มีขาดตกบกพร่องเลยทำให้นางได้เป็นคนโปรดของสามี และ

ด้วยเหตุนี้ทำให้นางเป็นที่อิจฉาบรรดาภรรยาคนอื่นๆ และตั้งแต่นั้นนางสืบอยู่กินเป็นสามีภรรยากับไชหมีงเซ่ง ปรากฏว่าทุกวันนี้ไชหมีงเซ่งร่ำรวยมากกว่าแต่ก่อน ดังคำบรรยายที่ว่า

“แต่ไชหมีงเซ่งอยู่กินเป็นสามีภรรยากับแม่หม้ายทรงเครื่องฮวยลี้ปึงมา การณ์ที่ปรากฏว่าทุกวันนี้เขามั่งคั่งร่ำรวยมาก ทั้งนี้เพราะด้วยไหนจะสมบัติดั้งเดิมของเขาแล้วเล่ายังมีสมบัติของฝ่ายเมีย ดังนั้นการจับจ่ายใช้สอยภายในบ้านอุดมสมบูรณ์ ข้าทาสหญิงชายก็พริกพริ้ม แต่ละล้วนมีความสุขเกษมเปรมปรีดีอยู่นี้ทุกถ้วนหน้า ”

(บุปผาในกุนทิทอง (金瓶梅) : 505)

2). สถานภาพและบทบาทของสาวใช้

สถานภาพและบทบาทของสาวใช้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งใน

ครอบครัวไวรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่องบุปผาในกุนทิทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ พบว่าตัวละครเอกหญิงที่มีบทบาทในฐานะสาวใช้ที่ผู้วิจัยได้เลือกมามี 1 ตัวละคร ได้แก่

ฉัง ชุนเหมย (庞春梅) ฉบับของยาขอบเรียกว่า นางชุนบ๊วย

นางชุนบ๊วยในฐานะสาวใช้ เดิมทีนางเป็นสาวใช้ของนางดวงแฉ่งผู้เป็นภรรยาเอกของไชหมีงเซ่ง และก็ได้มารับใช้นางพักมเน้ย ต่อมาก็เป็นที่ต้องใจแก่ไชหมีงเซ่ง ซึ่งนางพักมเน้ยก็เปิดโอกาสให้ ไชหมีงเซ่งกับนางชุนบ๊วยได้ใกล้ชิดกัน จะเห็นได้ว่าหลังจากนั้นนางชุนบ๊วยก็ได้รับความเมตตาจากนางพันจินเหลียนเป็นอย่างมาก ดังที่ผู้เขียนได้บรรยายว่า

“สาวใช้ต้นห้องของพักมเน้ยนางนี้ เจ้าก็ได้รับการขยับขยายฐานะความเป็นอยู่ให้อยู่ในสภาพดีขึ้นกว่าแต่ก่อน งานหนักเจ้าไม่ต้องแตะอีกแล้วต่อไปนี้ สิ่งที่เจ้าปฏิบัติประจำต่อไปนี่ก็คือปูที่หลับปัดที่นอนให้แม่นายและเทียบที่น้ำร้อนน้ำชาสำหรับท่านตัวก้วยยังอยากจะได้สิ่งใด เพชรนิลจินดาหรือทองหยอง บอเก็ด บัวคำย็นดีไห้ และสารพัดคุณสมบัติอันเป็นสิ่งที่ผู้หญิงสมัยนั้นควรจะรอบรู้ บัวคำก็สั่งสอนให้เจ้าจนสิ้นเชิง ตรงข้ามกับนางชีวเก็ก

คนอันเป็นสาวใช้คู่กัน เพราะนางคนนั้นได้รับแต่การดูค่า จากแม่หญิงพัทภูมิเนี้ยนี้มิเว้นวัน ”
(บุพผาในกณฐีทอง (金瓶梅) : 291)

โดยผู้วิจัยได้นำหลักแนวคิดและทฤษฎี 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีมนุษยนิยม และทฤษฎีสตรีนิยม ซึ่งหลักทฤษฎีเหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจว่าข้อมูลเหล่านี้มีความเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน ซึ่งแต่ละทฤษฎีนั้นจะสามารถอธิบายได้กลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิง และสถานภาพและบทบาทของของผู้หญิงที่มีต่อครอบครัว อธิบายได้ดังนี้

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนต้องการความสุขกายสบายใจ โดยไม่คำนึงถึงสภาวะความเป็นจริง ซึ่งบางอย่างของบุคคลไม่สามารถแสดงออกต้องสะกดกลั้นเอาไว้ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในใจ และก่อให้เกิดพฤติกรรมเหล่านั้นนั้นออกมา (ลักษณะ สรีวิวัฒน์, 2549 : 139) ซึ่งพฤติกรรมของตัวละครมีความสอดคล้องทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ คือการที่ตัวละครมี อีด (ID) สูง จึงแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงและก้าวร้าวออกมา เช่น

1. นางพัทภูมิเนี้ย ได้วางแผนฆ่าบู้ตัวผู้เป็นสามี เพื่อที่ตนเองจะได้แต่งงานออกหน้าออกตาไปเป็นภรรยาของไซหมิงที่เป็นซู้รัก จะเห็นได้ว่า นางพัทภูมิเนี้ยแสดงให้เห็นถึงการไม่รู้จักรักพอ ฆ่าสามีตนเอง เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงมนุษยธรรม ไม่คำนึงถึงความเป็นสามีภรรยา

2. ซุนบิ้วยได้ทำลายข้าวของในครัวเพื่อระบายอารมณ์ ดันเหตุมาจากนางได้ผิดใจเรื่องเล็กๆ น้อยๆ กับพัทภูมิเนี้ยผู้เป็นเจ้านาย จะเห็นได้ว่า นางพัทภูมิเนี้ยมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

3. พัทภูมิเนี้ยมีความอิจฉานางสีปิง ที่ตอนนี้นางเป็นที่โปรดปรานของสามี นางพัทภูมิเนี้ยได้ทำการยุแหยงให้นางสีปิงและนางดวงแขทะเลาะกัน จะเห็นได้ว่านางพัทภูมิเนี้ยมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว

ทฤษฎีมนุษยนิยมของอับราฮัม มาสโลว์ กล่าวว่าคือ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะตอบสนองความต้องการของตนทั้งสิ้น ซึ่งมาสโลว์ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ได้แก่ ขั้นที่1 คือ ความต้องการทางกายภาพ เช่น มีที่อยู่อาศัย ขั้นที่2 คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ขั้นที่3 คือ ความต้องการทางสังคม เช่น มีครอบครัว และความต้องการถูกรักและได้รับการรักจากผู้อื่น ขั้นที่4 คือ ความต้องการได้รับความยกย่องในสังคม และขั้นที่5 คือ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2551 : 119-122) ซึ่งความต้องการเหล่านี้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตัวละครหญิง เช่น

1. นางพัทภูมิเนี่ยมีความต้องการมีคนรักจากชายหนุ่มที่มีรูปลักษณ์ที่สง่างาม ถึงแม้ว่าสามีของนางนั้นจะเป็นคนดี และปฏิบัติหน้าที่ของสามีไม่ขาดตกบกพร่อง สาเหตุที่ปู้ตัวผู้เป็นสามีไม่เป็นที่ต้องการของนาง เพราะว่าสามีของนางนั้นมีรูปลักษณ์ที่อัปลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับลำดับขั้นความต้องการขั้นที่3 ของมาสโลว์ คือ ความต้องการมีครอบครัว และความต้องการเป็นเจ้าของ

2. ถึงแม้ว่านางพัทภูมิเนี่ยจะเป็นคนโปรดของสามี แต่นางก็ไม่ได้มีความสุข เพราะนางเอาแต่คิดระแวง กลัวคนอื่นจะนิทาตน มีสาเหตุมาจากนางได้ใช้อำนาจกดขี่ผู้อื่น จึงส่งผลให้นางกลัวคนอื่นจะนิทาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับลำดับขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่องสรรเสริญในสังคม

ทฤษฎีสตรีนิยม กล่าวว่าคือ ทฤษฎีสตรีนิยมให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้หญิง โดยแนวคิดนี้มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 5 กลุ่มแนวคิด ได้แก่ แนวคิดสตรีนิยมเสรีนิยม แนวคิดสตรีนิยมมาร์กซ์ แนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน สตรีนิยมสายสังคมนิยม และสตรีนิยมสายหลังสมัยใหม่ โดยจะมุ่งให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจในปัญหาที่เป็นพื้นฐานเรื่องความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งพฤติกรรมของตัวละครมีความสอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน คือ การกดขี่ทางเพศเป็นรูปแบบพื้นฐาน และเป็นการกดขี่ต่างๆ ในสังคม การที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง และสามารถควบคุมผู้หญิงให้อยู่ภายใต้ความต้องการของผู้ชาย (จงจิตต์ โสภณภณภรณ์, 2554 : 71-74) ดังนั้นแนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน จึงมีความสอดคล้องกับตัวละครหญิง เช่น

1. โซหมิงเซ่งขอนางพั่วเนี้ยว่าตนอยากหลับนอนกับนางขุนบ๊วยผู้เป็นสาวใช้ذنห้องของภรรยา โดยนางพั่วกิมเนี้ยก็ไม่ได้ขัดขวาง กลับเปิดโอกาสให้สามีได้ใกล้ชิดกับสาวใช้ได้เต็มที่ จะเห็นได้ว่า บ่าวไพร่หรือสตรีเปรียบเสมือนที่ระบายความใคร่ของผู้ชาย

2. โซหมิงเซ่งให้นางพั่วกิมเนี้ยแก้ผ้าออก และให้ขุนบ๊วยเอาแช่มมาเพื่อให้เอ็งจะเขียนตีนางพั่วกิมเนี้ย ขุนบ๊วยทนไม่ไหวเลยพูดกับโซหมิงว่า แม่นายไม่ได้ทำอะไรผิดแล้วเหตุใดท่านถึงจะตีนาง ต่อไปจะมีใครเคารพในตัวท่าน จะเห็นได้ว่า นางพั่วกิมเนี้ยในฐานะภรรยา เปรียบเสมือนเป็นสมบัติของสามี

ดังนั้นจากทฤษฎีที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้หยิบยกขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการในหาผลสรุปในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคิดว่าทฤษฎีเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานของการนำข้อมูลต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้มีความชัดเจนและความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว ผ่านตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทยเรื่องบุปผาในกุนทิทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ มีลักษณะดังนี้

ส่วนที่1 กลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิง

ผู้แต่งใช้วิธีการนำเสนอตัวละคร 2 รูปแบบ คือ วิธีการบรรยายลักษณะของตัวละครโดยผู้แต่ง และวิธีการบรรยายลักษณะของตัวละครจากบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งทั้งสองรูปแบบนี้เป็นการแนะนำให้รู้จักตัวละครเป็นครั้งแรกหรือแนะนำในระหว่างดำเนินเรื่อง ช่วยให้เห็นรูปร่างหน้าตาและอุปนิสัยตัวละครอย่างตรงไปตรงมา จากผลการศึกษาพบว่า กลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิงที่ใช้มากที่สุด คือ วิธีการบรรยายลักษณะของตัวละครโดยผู้แต่งเอง

ส่วนที่ 2. วิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว

สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัวตามการศึกษาในบทที่ 4 ซึ่งได้แก่ สถานภาพและบทบาทของภรรยา และสถานภาพและบทบาทของสาวใช้ ซึ่งทั้งสองรูปแบบนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ ผู้แต่งต้องการแสดงให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว เพราะบทบาทของครอบครัวเป็นภูมิหลังของตัวละคร

ลักษณะของตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่องบุปผาในกุนชิตอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ ลักษณะในด้านรูปร่างหน้าตาและบุคลิกภาพ พบว่าตัวละครเอกหญิงทั้ง 3 ตัวละคร มีรูปร่างหน้าตา และบุคลิกภาพที่ดี ส่วนพฤติกรรมและความคิดจะสะท้อนลักษณะนิสัยของตัวละครเอกหญิง ซึ่งลักษณะพฤติกรรมของทั้ง 3 ตัวละคร จะเห็นว่าทุกตัวละครมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกที่แตกต่างกัน ดังนี้

พันจินเหลียน (潘金莲) ฉบับของยาขอบเรียกว่า พัวกิมเน้ย หรือ นางบัวคำ พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นจากการบรรยายโดยผู้แต่ง และการบรรยายจากบทสนทนาของตัวละคร จะเห็นได้ว่านางบัวคำเป็นผู้มีสติปัญญาและความสามารถ ได้แก่ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีไหวพริบในการพูด มีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ และชอบยุแหยงให้ผู้อื่นทะเลาะกัน นางบัวคำในฐานะภรรยาแสดงให้เห็นถึงการปรนนิบัติสามี ดูแลเอาใจใส่และขาดความเอาใจใส่ นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมในด้านการผิดศีลธรรม เช่น ฆ่าสามีตนเอง ไม่ซื่อสัตย์ต่อสามี

หลี่ผิงเออร์ (李瓶儿) ฉบับของยาขอบเรียกว่า นางลิปิง หรือ ฮวยลิปิง พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นจากการบรรยายโดยผู้แต่ง จากบทสนทนาของตัวละคร จะเห็นได้ว่านางลิปิงเป็นคนหัวอ่อน เชื้อคนง่าย นาลีปิงในฐานะภรรยาแสดงให้เห็นถึงการปรนนิบัติสามี ดูแลเอาใจใส่สามี สนับสนุนสามี นอกจากนี้นางลิปิงยังมีพฤติกรรมในด้านการผิดศีลธรรม เช่น ไม่ซื่อสัตย์ต่อสามี

ผิงซุนเหมย (庞春梅) ฉบับของยาขอบเรียกว่า นางซุนบ๊วย พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นจากการบรรยายโดยผู้แต่ง และจากบทสนทนาของตัวละคร จะเห็นได้ว่านางซุนบ๊วยมีลักษณะนิสัยที่ก้าวร้าว เป็นคนไม่ยอมคน ชอบยุแหยง และ นางซุนบ๊วยในฐานะสาว

ใช้อย่างแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย คอยช่วยเหลือเจ้านาย และการปรนนิบัติรับใช้เจ้านาย ทั้งเรื่องงานบ้าน และเรื่องบนเตียง

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว ผ่านตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทยเรื่องบุปผาในกุดทิทอง (金瓶梅) ฉบับยาขอบ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลโดยมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1. กลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิง แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การบรรยายลักษณะของตัวละครโดย ผู้แต่ง และการบรรยายลักษณะของตัวละครจากบทสนทนาของตัวละคร พบว่ากลวิธีการนำเสนอตัวละครเอกหญิงทั้ง 2 รูปแบบนี้ เป็นการแนะนำให้รู้จักตัวละครเป็นครั้งแรกหรือแนะนำในระหว่างดำเนินเรื่อง ช่วยให้เห็นรูปร่างหน้าตาและอุปนิสัยตัวละครอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งตัวละครเอกหญิงทั้ง 3 ตัวละคร มีรูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธราลี จินนิกร (2559) ได้ศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงในวรรณกรรมเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ผลวิจัยพบว่า กลวิธีการนำเสนอภาพลักษณ์ของตัวละครหญิง ด้านรูปโฉมของตัวละครหญิงหลายตัวในวรรณกรรมเรื่องผู้ชนะสิบทิศ โดยเฉพาะนางกษัตริย์ จะมีความงามตามลักษณะเบญจกัลยาณี ยาขอบมักจะเลือกพรรณนาลักษณะเครื่องหน้าบางส่วน of ตัวละครหญิงให้ว่างดงาม นอกจากนี้รูปร่างของตัวละครหญิงทุกตัวยังมีรูปร่างบอบบางสมส่วน จะสังเกตได้ว่ากลวิธีการนำเสนอตัวละครหญิงในวรรณกรรม ผู้แต่งต้องการที่จะสื่อให้เห็นถึงลักษณะนิสัย พฤติกรรม รูปร่างหน้าตาของตัวละครในเรื่องว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร รวมไปถึงสาเหตุของพฤติกรรมการแสดงออกของตัวละครนั้น ๆ ด้วย

ส่วนที่ 2. วิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ สถานภาพและบทบาทของภรรยา และสถานภาพและบทบาทของสาวใช้ เมื่อพิจารณาแยกเป็นแต่ละด้านพบว่า

สถานภาพและบทบาทของภรรยา ตัวละครหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลเรื่องบุพผาในกุณฑีทอง (**金瓶梅**) ฉบับยาขอบ มีตัวละครหญิงสองตัวละครที่มีพฤติกรรมมีการแสดงออกในด้านการผิดศีลธรรม คือ พันจินเหลียน (**潘金莲**) ผู้เป็นภรรยาของบู๊ต้ว ซึ่งสามีของนางเป็นคนดีและปฏิบัติหน้าที่ของสามีไม่มีขาดตกบกพร่อง แต่บู๊ต้วผู้เป็นสามีของนางมีรูปร่างที่เตี้ย และหน้าตาที่อัปลักษณ์ ซึ่งไม่ตรงตามความต้องการของนาง จึงเป็นเหตุให้นางไปแอบคบชู้ และกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม ซึ่งก็คือฆ่าสามีตนเอง เพื่อที่นางและชู้รักของนางจะได้แต่งงานออกหน้าออกตาทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีมนุษยนิยมของมาส์โลว์ คือ ลำดับความต้องการขั้นที่3 (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2551) ว่าความต้องการมีครอบครัว และความต้องการเป็นเจ้าของ และหลี่ผิงเออร์ (**李瓶儿**) ผู้เป็นภรรยาของฮวยจื้อฮือ ซึ่งช่วงหลังๆ มา นี้ สามีของนางขาดความดูแลเอาใจใส่ ต่อมาสามีของนางโดนญาติพี่น้องฟ้องร้องเรื่องการแบ่งมรดก หลี่ผิงเออร์ผู้เป็นภรรยารู้สึกสงสารและสมน้ำหน้า ที่สมน้ำหน้าก็เพราะว่าสามีของตนจะได้รู้รสชาติทุกข์ระทมเสียบ้าง ส่วนที่สงสารก็เพราะว่าคิดถึงท่านฮวยก่ง ซึ่งมีพระคุณต่อนางมาก ด้วยเหตุนี้ นางจึงไปขอร้อ้อฮวนวนให้ชู้รักของนาง ให้หาทางช่วยเหลือสามีของนางให้พ้นคดีนี้ถือว่าเอาบุญ ซึ่งสอดคล้องกับ นิติยา มาศะวิสุทธ์ และคณะ (2556) ที่กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของชายหญิงในฐานะสามีภรรยาไม่ใช่บทบาทของฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวแต่ทั้งชายและหญิงต้องยอมรับบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกันและพร้อมจะปฏิบัติหน้าที่ของคนโดยสมบูรณ์เพื่อให้เกิดความสุขชีวิตครอบครัว จะสังเกตได้ว่าทั้งสองตัวละครมีการแสดงออกของพฤติกรรมที่เหมือนกัน ซึ่งก็คือกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม อาจมีสาเหตุมาจากสามีของพวกนางขาดความดูแลเอาใจใส่ และปล่อยปละละเลยพวกนาง จึงเป็นสาเหตุให้กระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมคือการนอกใจสามี รวมไปถึงการฆ่าสามีตนเอง

สถานภาพและบทบาทของสาวใช้ ตัวละครหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลเรื่องบุพผาในกุณฑีทอง (**金瓶梅**) ฉบับยาขอบ มีตัวละครหญิงที่มีสถานภาพและบทบาทของสาวใช้ คือ ผิง춘เหมย (**庞春梅**) ผู้เป็นสาวใช้ต้นห้องของนางพันจินเหลียน ซึ่งสามีของนางพันจินเหลียนต้องการที่จะใกล้ชิดกับ

นางผิงซุนเหมย เพื่อที่จะสนองความใคร่ของตนเอง ซึ่งนางพันจินเปลี่ยนผู้เป็นภรรยาและเจ้านายของนาง ผิงซุนเหมยก็ปล่อยโอกาสให้สามีได้ใกล้ชิดกับสาวใช้ของตน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดสตรีนิยมสายถอนรากถอนโคนของ จงจิตต์ โศภนคณาภรณ์ (2554) ที่กล่าวว่า ความรุนแรงและการครอบงำที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงได้ทำให้เป็นเรื่องปกติและชอบธรรมในพฤติกรรมทางเพศ โดยผ่านความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกามารมณ์ และผู้ชายเป็นผู้นำ ในขณะที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายรองรับและเป็นผู้ตาม จะสังเกตได้ว่า บ่าวไพร่หรือสตรีเปรียบเสมือนวัตถุทางเพศของผู้ชาย ผู้ชายสามารถมีสิทธิ์ในตัวของผู้หญิงจะการทำอะไรกับผู้หญิงก็ได้

อย่างไรก็ตามสถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพและบทบาทของภรรยาหรือสาวใช้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้หญิงที่มีบทบาทเป็นรองผู้ชายในด้านครอบครัวและด้านสังคม จะแสดงให้เห็นถึงระบบชายเป็นใหญ่ และเพศหญิงเป็นเพศที่ถูกกดขี่ โดยผู้วิจัยคาดว่าผู้อ่านจะได้รับคุณค่าจากวรรณกรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากการอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน โดยเฉพาะผู้อ่านที่เป็นผู้หญิงจะต้องรู้คุณค่าของตนเองและพัฒนาศักยภาพตนเองให้มีส่วนร่วมทั้งในครอบครัว และสังคม ให้มากขึ้นเพื่อเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งจะทำให้สถานภาพของผู้หญิงมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครเอกหญิงและชายในวรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมย (金瓶梅) ฉบับภาษาจีน
2. ควรนำวรรณกรรมเรื่องจินผิงเหมย (金瓶梅) ไปประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนรู้ถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และไม่นำไปปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์. (2554). *สังคมวิทยาสตรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โชติ แพร่พันธุ์ (ยาขอบ). (2560). *บุปผาในกุณฑีทอง*. แปลจาก (เบอร์นาร์ด เมียลล์) โดย พิมพ์ครั้งแรก นนทบุรี : ศรีปัญญา.
- นิตยา มาศะวิสุทธิ และคณะ. (2556). *แนวคิดไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2545). *จิตวิทยาครอบครัว*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรวาลี จินนิก. (2559). *การศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงในวรรณกรรม เรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ*, วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี, ประเทศไทย.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2549). *จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2551). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ส.สุรรรณ. (2557). *วรรณคดีจีน ประวัติและผลงานสะท้อนโลก*. กรุงเทพฯ: เกลือเรียน.
- สมณฑา บุญวัฒน์กุล. (2550). *ตัวละครหญิงในนวนิยายของบุญเหลือ*, สารนิพนธ์ ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่น The Guidelines for Local Finance Optimization

อรุณ ขยันหา¹

Aroon KAYANHA

E-mail: princearun.k@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่น เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อจัดทำบริการสาธารณะของท้องถิ่น เป็นปัญหาสำคัญที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยพิจารณาจากสภาพปัญหาและข้อจำกัดทางการคลังท้องถิ่น ได้แก่ ประการแรก ข้อจำกัดอันเนื่องมาจากรัฐบาล กลางในฐานะที่เป็นผู้กระจายอำนาจทางการคลัง ประการที่สอง ข้อจำกัดอันเนื่องมาจากส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติและต้องพัฒนารายได้ของตนเอง การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการสำรวจสภาพปัญหา ข้อจำกัด และหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่น เพื่อจัดทำบริการสาธารณะที่ดีแก่ประชาชนในลำดับต่อไป

คำสำคัญ แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ การคลังท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

The purpose of this article was to study the guidelines for local finance optimization because the finance was insufficient for local public service. This was an essential problem affecting public quality of life. The local finance limits were divided into 2 points namely; 1) central government as a fiscal decentralization authority, and 2) local government as a policy implementation and revenue self-development. So, this article was local finance limits survey, and finding guidelines for local finance optimization for better local public service respectively.

Key words: Guideline for Optimization, Local Finance, and Local Administrative Organization

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้มี กฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ¹ เพื่อกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองและเพื่อกำหนดการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสำคัญ²

การกระจายอำนาจทางการคลังเริ่มมีความชัดเจน หลังประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มีการจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรเงินอุดหนุน และรายได้อื่นระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงกำหนดแหล่งที่มาของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกำหนดสัดส่วนรายได้ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและรายได้สุทธิของรัฐบาลโดยกำหนดให้สัดส่วนการจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป³ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีรายได้คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 และมีจุดมุ่งหมายที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 มีการจัดสรรรายได้และบริหารการใช้จ่ายเงินเพื่อทำงานตามอำนาจและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนมีปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากปัญหาด้านการคลังของท้องถิ่น

ข้อจำกัดทางการคลังท้องถิ่น

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจตามหลักการกระจายอำนาจที่ต้องจัดทำจำนวนมาก จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการขับเคลื่อน ฉะนั้นการกระจายอำนาจควรกระทำควบคู่กับการกระจายอำนาจทางการคลัง ให้อิสระทางการคลังแก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการกระจายอำนาจทางการคลังให้แก่ท้องถิ่นในปัจจุบัน ยังมีข้อจำกัดที่ต้องพิจารณา ใน 2 ประเด็นได้แก่

2.1 ข้อจำกัดอันเนื่องมาจากรัฐบาลกลาง ในฐานะเป็นผู้กระจายอำนาจทางการคลัง

การคลังส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับรัฐบาลเป็นผู้กำหนดสัดส่วนของรายได้ รวมถึงให้อิสระทางการคลังแก่ท้องถิ่น ดังนั้นข้อจำกัดอันเนื่องมาจากรัฐบาล ได้แก่

2.1.1 ด้านโครงสร้างรายได้

สัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งภาษีและอากร เงินอุดหนุน และรายได้อื่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 เป็นต้นไป กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 และโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่า ร้อยละ 35 โดยการจัดสรรสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย⁵ พบว่า

2.1.1.1 สัดส่วนการจัดสรรรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงไม่บรรลุสัดส่วนที่กฎหมายกำหนดไว้คือ ร้อยละ 35 ของรายได้สุทธิของรัฐบาล ถึงแม้ภาพรวมของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 และปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2561) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสัดส่วนรายได้ประมาณ

⁵พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549, มาตรา 30 (4)

ร้อยละ 29.36 ของรายได้สุทธิของรัฐบาล กล่าวคือ ประเทศไทยมีสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้รัฐบาลยังคงมีสัดส่วนที่ไม่เหมาะสมเมื่อเทียบกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ยิ่งกว่านั้นเมื่อเทียบกับต่างประเทศ บางประเทศมีการจัดสรรรายได้โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสัดส่วนที่สูง ตามภารกิจหน้าที่ที่มีมากกว่ารัฐบาลกลาง เช่น ประเทศจีน สัดส่วนรายได้ของรัฐบาลกลางต่อรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคิดเป็น 30:70 ในขณะที่ญี่ปุ่นมีสัดส่วนรายได้ของรัฐบาลกลางต่อรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคิดเป็น 47:53(ดิเรก, 2559: 68)

2.1.1.2 สัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น นั้น มาจากรายได้เงินอุดหนุนเป็นหลักกล่าวคือ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 สัดส่วนการพึ่งพาเงินอุดหนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เพิ่มมากขึ้นจนมากกว่าร้อยละ 40 ของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ ร้อยละ 41.03 ในปี พ.ศ. 2553 ร้อยละ 40.32 ในปี พ.ศ. 2554 ร้อยละ 41.72 ในปี พ.ศ. 2555 และร้อยละ 41.30 ในปี พ.ศ. 2556 (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น , <http://www.odloc.go.th>)

2.1.1.3 ความไม่สมดุลของสัดส่วนเงินอุดหนุนทั่วไปและเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ เงินอุดหนุนทั่วไป และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ เงินอุดหนุนทั่วไป เป็นเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการตัดสินใจที่จะเลือกดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และภารกิจถ่ายโอนตามหลักเกณฑ์ เงินอุดหนุนเฉพาะกิจเป็นเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์เฉพาะตามที่รัฐบาลกำหนดหรือตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งจะจำกัดดุลยพินิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการใช้เงิน ซึ่งมีการจัดสรรเงินอุดหนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น (อรุณ, 2559: 199-200) อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของจำนวนเงินในการจัดสรรนั้นมีการจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มเป็นมากกว่าร้อยละ 50 ของเงินอุดหนุนในช่วงปี พ.ศ.2554-2556 และมีจำนวนที่มากกว่าเงินอุดหนุนทั่วไปในปี พ.ศ. 2554 และ พ.ศ. 2556 ซึ่งตามหลักสากล สัดส่วนของเงินอุดหนุนทั่วไปควรมากกว่าเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ

2.1.1.4 เงินอุดหนุนของไทยมีลักษณะจำกัดความเป็นอิสระทางการคลังสูง เนื่องจากเงินอุดหนุนส่วนมากมาพร้อมกับเงื่อนไขในการใช้เงิน กล่าวคือ 1) รัฐจัดสรรในรูปแบบเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ เป็นเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์เฉพาะตามที่รัฐบาลกำหนดหรือตามนโยบายของรัฐบาล 2) เงินอุดหนุนทั่วไป ถึงแม้ว่า ตามหลักการ เงินอุดหนุนทั่วไปเป็นเงินที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการใช้ดุลยพินิจในการใช้เงินตามอำนาจหน้าที่ของตน แต่กลับพบว่าเงินอุดหนุนทั่วไปของไทยถูกแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ (1) เงินอุดหนุนทั่วไปแบบตามภารกิจหรือแบบกำหนดจุดประสงค์ และ (2) เงินอุดหนุนทั่วไปตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งเงินอุดหนุนทั่วไปแบบกำหนดวัตถุประสงค์นั้นรัฐได้กำหนดกิจกรรมในการใช้เงินให้แก่ท้องถิ่นเรียบร้อยแล้ว ดังนั้น ท้องถิ่นจึงขาดความเป็นอิสระในการใช้เงินเช่นเดียวกับเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ซึ่งเมื่อคำนวณจำนวนเงินอุดหนุนทั้งหมดที่มาพร้อมเงื่อนไข (เงินอุดหนุนทั่วไปแบบกำหนดวัตถุประสงค์และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ) พบว่ามีถึงร้อยละ 70 ของเงินอุดหนุนทั้งหมด ซึ่งถือได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดสภาพความเป็นอิสระในการใช้เงินจากเงินอุดหนุนสูง ในขณะที่ยูนงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการนำเงินอุดหนุนไปใช้มีเพียงประมาณร้อยละ 30 ของรายได้เงินอุดหนุนทั้งหมด

2.1.1.5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งพิง รายได้จากการจัดสรรจากรัฐทั้งภาษีที่รัฐบาลเก็บให้และที่รัฐแบ่งให้ (รายได้ที่รัฐจัดเก็บให้ เช่น ภาษีธุรกิจเฉพาะ รายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีสุรา ภาษียาสูบ ค่าภาคหลวงแร่ปิโตรเลียม ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน เป็นต้น) สำหรับรายได้ภาษีจากรัฐบาลแบ่งให้ ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่มตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งพิงรายได้จากรายได้ที่รัฐบาลจัดเก็บให้ประมาณร้อยละ 30 และพึ่งพิงรายได้จากรายได้ที่รัฐบาลแบ่งให้ประมาณร้อยละ 20 ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งพิงรายได้จากรัฐจัดเก็บให้และรัฐแบ่งให้รวมประมาณร้อยละ 50

2.1.1.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้จากการจัดเก็บเอง มีเพียงประมาณร้อยละ 10 จากระายได้ทั้งหมด ถึงแม้จะสามารถจัดเก็บได้เพิ่มขึ้นในแต่ละปี แต่เป็นอัตราการเพิ่มที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ พบว่ายังคงมีสัดส่วนที่น้อย

กล่าวคือ ประเทศจีน มีสัดส่วนรายได้จากการจัดเก็บเองต่อรายได้ของท้องถิ่นทั้งหมดประมาณร้อยละ 47.5 ประเทศญี่ปุ่น ร้อยละ 42 (Shun-ichiro Bessho, 2016) ดังนั้น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังต้องขึ้นกับการจัดสรรรายได้หรือการจัดเก็บรายได้จากรัฐบาลโดยไม่สามารถมีแหล่งรายได้ของตนเองที่มากพอ จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตัดสินใจในการจัดบริการสาธารณะได้อย่างแท้จริงและไม่สามารถรักษาความเป็นอิสระทางการคลังได้

2.1.1.7 ปัญหาความทับซ้อนของโครงสร้างรายได้ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง เช่น รายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่ม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภทจะได้รับการจัดสรร ซึ่งนำไปสู่การแย่งชิงรายได้กันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ แหล่งรายได้ไม่มีการกำหนดความเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน นอกจากนี้ โครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ไม่ได้คำนึงถึงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะความเป็นเมืองและชนบท ทั้งนี้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน นำไปสู่ความต้องการบริการสาธารณะที่แตกต่างกัน แต่กลับพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสองชนิดกลับมีโครงสร้างทางรายได้ที่ไม่แตกต่างกัน เกิดการกระจุกตัวทางเศรษฐกิจของไทยทำให้ฐานภาษีท้องถิ่นมีความแตกต่างกันอย่างมาก เช่น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกรุงเทพ เขตปริมณฑล ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ซึ่งก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในเชิงมิติพื้นที่ที่สูง (ดิเรก, 2559)

2.1.2 ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการคลังท้องถิ่น

รายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกฎหมายกำหนดแหล่งที่มาของรายได้ ประกอบด้วย 1) กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ในมาตรา 73 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ในมาตรา 66 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ในมาตรา 82 โดยกฎหมายดังกล่าว จะกำหนดที่มารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) กฎหมายพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) กฎหมายเฉพาะ เป็นกฎหมายรองรับที่มาของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตาม

กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดเก็บรายได้ประเภทนั้น โดยไม่ต้องออกข้อบัญญัติ กฎหมายเฉพาะดังกล่าว ได้แก่ ภาษีป้ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย ภาษีบำรุงท้องที่ตามกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน เป็นต้น ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดจากกฎหมายที่กำหนดแหล่งที่มารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

2.1.2.1 กฎหมายที่เกี่ยวกับภาษีท้องถิ่นหลายฉบับยังไม่ได้รับการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมหรือทันกับสภาพความเป็นจริงหรือเหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการบัญญัติไว้อย่างยาวนานไม่มีการแก้ไขปรับปรุง เช่น ภาษีป้าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจจัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 ภาษีบำรุงท้องที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจจัดเก็บตามพระราชบัญญัติบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 และภาษีโรงเรือนและที่ดิน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 เป็นต้น

2.1.2.2 การไม่มีกฎหมายรองรับการกำหนดแหล่งรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน ปัจจุบันการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากไม่มีกฎหมายเฉพาะรองรับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องตราข้อบัญญัติขึ้นมาก่อนการจัดเก็บรายได้ ทั้งนี้ ในการตราข้อบัญญัติดังกล่าว จะต้องอ้างอิง หรืออาศัยอำนาจแห่งกฎหมายแม่บท ซึ่งต้องออกข้อบัญญัติไม่เกินขอบเขตกว่าที่กฎหมายแม่บทได้ให้อำนาจไว้ เช่น การตราข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับสิ่งปฏิภูล กิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จะต้องอ้างอิงอำนาจ ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ดังนั้น การกระจายอำนาจทางการคลังจึงมีข้อจำกัดเนื่องจากต้องไปอิงกับกฎหมายที่อยู่ในยุครวมศูนย์อำนาจ

2.1.2.3 การขัดแย้งกันของกฎหมายที่กำหนดรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อัตราการแบ่งภาษีมูลค่าเพิ่มที่แตกต่างกันระหว่างพระราชบัญญัติจัดสรรรายได้ประเภทภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นต้น

2.1.2.4 การสร้างแหล่งรายได้ใหม่ ๆ ยังคงมีปัญหาด้านกฎระเบียบและวิธีการปฏิบัติ เช่น การทำเทศาภิบาล ซึ่งถูกตีความโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าขัดต่อกฎระเบียบทำให้ท้องถิ่นไม่สามารถปฏิบัติได้ ขัดจำกัดในการลงทุน การทำกำไร เนื่องจากการตีความที่แคบเกินไปว่าเป็นการแข่งขันกับเอกชน เช่น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิด จุดบริการรับชำระ (Counter service) เพื่อหารายได้เข้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่สามารถทำได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่สามารถจัดทำโรงไฟฟ้าเองได้ แต่ก็ไม่มีกฎหมายรองรับ ทำให้การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางรายได้เกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่ามีความเสี่ยงหรือขัดต่อระเบียบปฏิบัติทางกฎหมาย ที่อาจทำให้ผู้บริหารมีความผิดได้ หรือหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีนวัตกรรมทางด้านการหารายได้ ผู้บริหารจะต้องใช้ความพยายามอย่างมาก เช่น ต้องทำหนังสือสอบถามไปยังหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต้องรอคำตอบจากหน่วยงานดังกล่าว เป็นต้น

2.1.2.5 แหล่งรายได้ที่กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองส่วนใหญ่เป็นรายได้ที่มาจากภาษีฐานแคบ เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย และรวมถึงอากรฆ่าสัตว์ เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้รายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง มีสัดส่วนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับรายได้ทั้งหมดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ประมาณร้อยละ 10 ของรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความอิสระในการกำหนดรายได้ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่เนื่องจากรัฐบาลกำหนดอัตราภาษีและฐานภาษีที่ไม่มีความยืดหยุ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงขาดโอกาสในการเลือกวิธีที่เหมาะสมกับพื้นฐานเศรษฐกิจของตน ทั้งนี้ แหล่งรายได้ของท้องถิ่นมีลักษณะขาดความยืดหยุ่นโดยไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

2.1.2.6 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ถึงแม้การจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทภาษี จะมีกฎหมายรองรับและมีการกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบปัญหา การบังคับใช้กฎหมายกับผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีแต่ไม่ยอมจ่ายภาษี กล่าวคือ ในกรณีของภาษีของโรงเรือนและที่ดิน กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการใช้มาตรการกับผู้ที่ไม่ชำระภาษีได้หลาย

มาตรการคือ (1) การจัดทำหนังสือแจ้งเตือนแก่ผู้ไม่ชำระภาษี ให้มาให้อัยคำหรือ นำเอกสาร มาตรวจสอบ (2) การทำหนังสือแจ้งเตือนเพื่อให้ผู้ไม่ชำระภาษีมาชำระภาษี (3) การส่งให้ผู้ที่ไม่ชำระภาษีมาเข้ากระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ย และ (4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ ทำการยึด आयัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ ทว่ามาตรการการยึด आयัดหรือขายทอดตลาดยังไม่สามารถนำมาบังคับใช้กับผู้ที่ไม่ชำระภาษี เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมองว่า การใช้มาตรการดังกล่าวกระทำได้ยากเพราะขาด ความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติ การปฏิบัติมีความยุ่งยากซับซ้อน รวมทั้งผู้นำท้องถิ่นเลือกที่จะไม่บังคับใช้ มาตรการดังกล่าวเนื่องจากกระทบต่อฐานเสียง ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้ มีประสิทธิภาพ ให้เอื้อต่อการบังคับใช้ให้ผู้ไม่ชำระภาษีมาชำระภาษีตามหน้าที่ของตน

2.1.3 ด้านการจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.3.1 ปัญหาวิธีการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัตถุประสงค์หลักในการสนับสนุนเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เพื่อลดช่องว่างทางการคลังระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเรียกว่า สร้างความเสมอภาคทางการคลังระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองหรือความเสมอภาคในแนวนราบ (horizontal equalization) เนื่องจากการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่และการถ่ายโอนรายได้มีความแตกต่างกัน ด้วยท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความต้องการ ต้นทุนในการจัดบริการสาธารณะ และความสามารถที่ต่างกันในการสร้างรายได้ รวมทั้งโครงสร้างเงินรายได้ของท้องถิ่นยังไม่สามารถสนับสนุนการทำหน้าที่ของท้องถิ่นได้เต็มที่ จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาวะความแตกต่างทางการคลังหรือช่องว่างทางการคลัง เงินอุดหนุนจึงมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างความเสมอภาคทางการคลังเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างความรับผิดชอบด้านรายได้และด้านรายจ่าย องค์กรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสร้างความเสมอภาคทางการคลังระหว่างท้องถิ่นทั่วประเทศ ทั้งนี้ หากการจัดสรรเงินอุดหนุนขาดหลักของความเสมอภาคย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างน้อย 3 ประการ กล่าวคือ (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งมีรายได้ที่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบของท้องถิ่นในระดับมาตรฐานขั้นต่ำที่พึง

ประสงค์หรือมาตรฐานในระดับชาติ เป็นผลให้ประชาชนในประเทศเดียวกันแต่อาศัยในพื้นที่ที่ต่างกันอาจได้รับการบริการสาธารณะที่มีมาตรฐานที่แตกต่างกัน (2) ทำให้ไม่สามารถลดความแตกต่างทางการคลังในแนวราบของท้องถิ่นได้ โดยเฉพาะท้องถิ่นที่มีความต้องการทางการเงินสูง (greater fiscal need) และมีความสามารถในการจัดหารายได้ต่ำ (smaller fiscal capacity) (3) ทำให้รัฐบาลไม่สามารถใช้เงินอุดหนุนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการดำเนินนโยบายทางการคลังได้ เช่น การใช้เงินอุดหนุนเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความพยายามทางการคลัง (fiscal efforts) หรือรัฐบาลไม่สามารถใช้เงินอุดหนุนเป็นเครื่องมือในการบรรลุวัตถุประสงค์นโยบายของรัฐบาลในระดับชาติได้

นอกจากนั้นแล้วปัญหาเรื่องเกณฑ์ในการจัดสรรการจัดสรรเงินอุดหนุนมีการใช้เกณฑ์อย่างง่ายโดยใช้จำนวนของประชากรเป็นหลักหรือจัดสรรรายได้ต่อหัว และขนาดของพื้นที่ในการคำนวณการจัดสรร ถึงแม้รัฐบาลจะพยายามปรับวิธีการจัดสรรแต่เกณฑ์การจัดสรรที่ขาดมิติมุมมองด้านความเท่าเทียม (สภาพเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันส่งผลต่อศักยภาพในการหารายได้และภาระค่าใช้จ่ายในการจัดทำบริการสาธารณะ เช่น จำนวนประชากรแฝง เป็นต้น) ทำให้จำนวนเงินที่ได้รับจัดสรร ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งในอนาคต

2.1.3.2 ความไม่แน่นอนของจำนวนเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคาดการณ์หรือพยากรณ์จำนวนเงินอุดหนุนที่ได้รับการจัดสรรได้ยาก โดยจำนวนเงินอุดหนุนอาจถูกลดจำนวนตามสภาวะเศรษฐกิจของชาติและเศรษฐกิจระดับโลกที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรืออาจลดตามนโยบายของรัฐบาล เช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2560 จำนวนเงินอุดหนุนที่จัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนน้อยลง เนื่องจากรัฐบาลได้จัดสรรเงินส่วนหนึ่งไปให้ท้องถิ่นบริหารจัดการเพื่อกระตุ้นการทำงานในพื้นที่โดยผ่านผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐบาลไม่มีกฎหมายที่กำหนดแหล่งเงินของเงินอุดหนุนอย่างแน่ชัด รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์การจัดสรรอุดหนุนในแต่ละปี ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยากที่จะประมาณการรายรับหรือคาดการณ์ถึงจำนวนเงินที่จะได้รับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จึงทำได้เพียง

ประมาณการโดยตั้งงบประมาณให้ใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา ซึ่งผลกระทบจากการคาดการณ์ไม่ได้ของเงินอุดหนุนย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.3.3 ความล่าช้าในการจัดสรรเงินอุดหนุนจากรัฐบาลไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะเงินอุดหนุนทั่วไปตามวัตถุประสงค์ (เช่น เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนอาหารเสริม (นม) เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนศูนย์เด็กเล็ก เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนชรา เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพคนพิการ เงินอุดหนุนสำหรับสนับสนุนการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น) มักมีการจัดสรรที่ล่าช้าไปกว่าระยะเวลาที่กำหนดกรอบการทำการกิจกรรมซึ่งกระทบกับการจัดทำโครงการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องนำเงินสำรองไปใช้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาตามมาคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหนังสือชี้แจงสาเหตุการใช้จ่ายเงินสำรองแก่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และในบางกรณีพบว่าเงินอุดหนุนได้รับการจัดสรรมาในช่วงใกล้ระยะเวลาสิ้นปีงบประมาณ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถจัดทำโครงการได้ทัน

2.1.3.4 ปัญหาการจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ จำนวนเงินอุดหนุนเฉพาะกิจที่รัฐบาลจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ทั้งนี้ ในปี 2554-2556 การจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพิ่มขึ้นเป็นมากกว่าร้อยละ 50 ของเงินอุดหนุนทั้งหมด ซึ่งเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเป็นเงินที่รัฐบาลจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์เฉพาะตามที่รัฐบาลกำหนดหรือตามนโยบายของรัฐบาลซึ่งจะจำกัดดุลยพินิจหรืออิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการใช้เงิน ทั้งนี้ การจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจมักมีลักษณะ (1) การได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจมักมาจากการต่อรองทางการเมืองระหว่างการเมืองระดับชาติและการเมืองระดับท้องถิ่น ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ดังนั้น ในช่วงก่อนการจัดสรรเงินอุดหนุนมักจะเห็นการวิ่งเต้นทางการเมืองเพื่อของบประมาณเงินอุดหนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสายสัมพันธ์กับนักการเมืองมักมีโอกาสดำเนินการจัดสรรงบประมาณเป็นพิเศษ นอกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้วิ่งเข้าหามีอำนาจในการตัดสินใจงบประมาณแล้ว บางครั้งจะมีลักษณะที่เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางลงมาในพื้นที่เพื่อหาพื้นที่ที่ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณลงมาให้ ถ้าพื้นที่ใดสนใจอาจมีการ

ต่อรองเจรจาให้ผลประโยชน์ลงตัว แล้วผั้บังคับเฉพาะกิจนั้นลงมาให้ ดังนั้น เกณฑ์การจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจจึงเป็นการต่อรองสัดส่วนรายได้ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และการจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับสิ่งที่รัฐบาลต้องการมากกว่าตามความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

จากสภาพปัญหาของการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนหลักเกณฑ์ในการจัดสรรเงินอุดหนุนที่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่หรือภาระค่าใช้จ่ายของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่ความเสมอภาคทางการคลัง รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลของท้องถิ่น เพราะระบบฐานข้อมูลจะเป็นเครื่องมือในการนำมากำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรรายได้ เพื่อสร้างความสมดุลทางการคลังของท้องถิ่น สำหรับการจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อให้การใช้เงินอุดหนุนเฉพาะกิจก่อประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น การใช้เงินอุดหนุนเฉพาะกิจควรอยู่บนพื้นฐานของ (1) ทำให้ วัตถุประสงค์ในการใช้มีความชัดเจน (2) มีลักษณะที่ตรวจสอบหรือติดตาม (monitored) และบังคับใช้ได้ (enforced) เพราะถ้าไม่สามารถติดตามตรวจสอบหรือบังคับใช้ได้จะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การคอร์รัปชันได้ (3) การจัดสรรเงินอุดหนุนเฉพาะกิจควรทำด้วยองค์กรที่เป็นกลางหรือคณะกรรมการเงินอุดหนุนโดยการจัดสรรเงินต้องไม่มีผลมาจากการต่อรองทางการเมือง

2.2 ข้อจำกัดอันเนื่องมาจากส่วนท้องถิ่นเอง ในฐานะเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และต้องพัฒนารายได้ของตนเอง นอกจากข้อจำกัดที่เกิดจากรัฐบาลกลางแล้ว ข้อจำกัดจากการคลังส่วนท้องถิ่นยังเกิดจากตัวท้องถิ่นเองที่ไม่สามารถบริหารจัดการและพัฒนารายได้ของตนเองให้ดีขึ้น ทำให้พึ่งพิงรัฐบาลกลางตลอดไป โดยข้อจำกัดของทางการคลังของส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย

2.2.1 ด้านความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาทางการคลัง

2.2.1.1 ปัญหาการบริหารการจัดเก็บภาษีอากร การจัดเก็บภาษีอากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเชิงตั้งรับมากกว่าเชิงรุก โดยองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังคงใช้วิธีการบริหารการจัดเก็บภาษีโดยให้ที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีแจ้งรายละเอียดทรัพย์สิน ถึงแม้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้พัฒนาโปรแกรมแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน (LTAX 3000) และโปรแกรมประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (LTAX GIS) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำมาใช้มีความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม แต่ในระดับปฏิบัติการยังไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะในการจัดทำแผนที่ ต้องใช้บุคลากร งบประมาณ และเวลาค่อนข้างมาก นอกจากนี้ การบริหารการจัดเก็บภาษีอากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดระบบการตรวจสอบและติดตามผลการจัดเก็บภาษี การให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการรับชำระภาษี ขาดการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้อำนวยความสะดวกในการจัดเก็บรายได้ เนื่องจากขาดงบประมาณในการจัดหาเทคโนโลยี อีกทั้งงบประมาณส่วนมากจะใช้ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทำให้ขีดความสามารถในการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีอยู่น้อย รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโครงสร้างรายได้หลักมาจากเงินภาษีและเงินอุดหนุนที่รัฐจัดสรรให้ จึงไม่มีแรงจูงใจในการพัฒนาระบบการจัดเก็บภาษีของตน

2.2.1.2 ปัญหาบุคลากร กล่าวคือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเชี่ยวชาญขาดศักยภาพในการจัดเก็บภาษี และขาดกลไกในการกระตุ้นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดเก็บ ปัจจัยของผู้บริหารท้องถิ่น กล่าวคือ ผู้บริหารของท้องถิ่นไม่ต้องการเก็บภาษีอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย เนื่องจากกลัวเสียฐานเสียงทางการเมือง เช่น บางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการละเว้นการเก็บภาษีที่ดินหรือจัดเก็บในอัตราที่น้อย เพราะต้องการรักษาฐานเสียง ถึงแม้จะเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ก็ตาม เป็นต้น

2.2.1.3 ปัญหาจากประชาชนผู้เสียภาษี เช่น ปัญหาการพยายามเลี่ยงภาษีของประชาชนที่พยายามจะจ่ายให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น การพยายามใช้สายสัมพันธ์นักการเมืองเพื่อขอลดหย่อนภาษี หรือพยายามหาช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อเลี่ยงการจ่ายภาษีให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งส่งผลต่อความเต็มใจในการเสียภาษี

2.2.2 ด้านการจ่ายและงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัญหาด้านรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า มีปัญหา ดังนี้คือ

2.2.2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำงบประมาณ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการงบประมาณของท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสียงในกระบวนการตัดสินใจทางสาธารณะเพิ่มขึ้น การจัดทำงบประมาณจะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น และเป็นช่องทางการส่งเสริมกลไกการตรวจสอบและการสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ งบประมาณยังไม่เข้มข้นมากพอจะสามารถหนุนเสริมการจัดทำแผนพัฒนา นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีรูปแบบที่หลากหลาย และเกิดขึ้นเฉพาะขั้นต้นที่ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการโครงการพัฒนาผ่านการทำประชาคมหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังพบว่าการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงการการพัฒนาท้องถิ่นจะจัดทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกือบทั้งหมด จึงทำให้ประชาชนไม่พึงพาตนเอง คอยรับแต่ความช่วยเหลือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น โครงการใดหรือภาระหน้าที่ใดที่ประชาชนทำได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรทำหน้าที่เพียงจัดสรรงบประมาณไปให้ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยไม่ต้องรอการจัดบริการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียว

2.2.2.2 ปัญหาแผนการจัดบริการสาธารณะ โดยท้องถิ่นเน้น

จัดทำโครงการภายใต้ความสมดุลของงบประมาณรายปี ทำให้เกิดความละเลยต่อผลสำเร็จของการจัดโครงการหรือบริการสาธารณะ หรือแผนการลงทุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะในระยะยาว

2.2.2.3 ปัญหาด้านกฎระเบียบเกี่ยวกับการกำหนดสัดส่วน

รายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทั่วไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายจ่ายแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ (1) รายจ่ายประจำเช่น เงินเดือนค่าจ้างประจำค่าตอบแทน ค่าใช้สอย และวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค และเงินอุดหนุน เป็นต้น (2) รายจ่ายเพื่อการลงทุน เป็นรายจ่ายเพื่อการพัฒนา เช่น รายจ่ายค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง เป็นต้น ทั้งนี้ ตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสัดส่วนรายจ่ายประจำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เกินร้อยละ 40 แต่กลับพบว่า รายจ่ายประจำที่เกิดขึ้นจริงจะมีสัดส่วนสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องใช้วิธีการหลบเลี่ยงเพื่อไม่ให้ผิดระเบียบกฎหมาย เช่น การใช้วิธีการจ้างเหมา เป็นต้น ทั้งนี้ ลักษณะดังกล่าวทำให้งบประมาณที่เหลือสำหรับการพัฒนาจึงมีอยู่น้อย

2.2.2.4 ปัญหาการถูกควบคุมและตรวจสอบทางการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การร่วมตรวจสอบการใช้จ่ายโดยภาคประชาชน กระบวนการให้ประชาชนเข้าไปร่วมตรวจสอบอาจมีบ้างในบางพื้นที่คือประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบ เช่น การจัดซื้อรถเก็บขยะ ก็ให้ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นนายช่างมาร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ข้อกังวลของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบคือ หากไม่มีการอบรมประชาชนให้มีความรู้ที่ดีพออาจก่อให้เกิดความเสี่ยงกับประชาชนได้ เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง หากมีความผิดเกิดขึ้น คณะกรรมการทุกคนก็ต้องรับความผิดทั้งหมดทุกคน ดังนั้น หากประชาชนบางคนไม่รู้หรือเข้าใจรายละเอียดหรือเทคนิคก็อาจสร้างปัญหาให้แก่ตัวประชาชนที่เข้าไปเป็นคณะกรรมการได้ปัญหาจากการตรวจสอบจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินซึ่งมีการยึดระเบียบที่เคร่งครัดและการตีความที่แคบ ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการจัดทำงบประมาณ เช่น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดงานเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรม โดยการจัดแข่งเรือยาวประเพณี แต่ระเบียบกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดกิจกรรมได้เฉพาะกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนในพื้นที่เท่านั้น ฉะนั้น จึงทำให้การจัดงานทางวัฒนธรรมจึงจัดได้ยาก เนื่องจากระเบียบไม่เอื้อให้เรือแข่งขันจากพื้นที่อื่นหรือพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาร่วมกิจกรรมได้ หรือกรณีการติดยาให้กับสุนัข ตามระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถติดยาได้เฉพาะสุนัขจรจัดเท่านั้น ในขณะที่สุนัขเจ้าของต้องให้กรมปศุสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบ แต่กรมปศุสัตว์ไม่มีงบประมาณเพียงพอ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดยาให้กับสุนัขเหล่านั้น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) จะพิจารณาว่าเป็นความผิดและไม่สามารถกระทำได้ เป็นต้น

3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่น

2 ทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2542-2562) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยมีการเจริญเติบโต พิจารณาจากรายได้เพิ่มขึ้น และการขยายบริการสาธารณะ อย่างไรก็ตาม รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นมาจากการเพิ่มเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนประการหนึ่ง องค์การบริหารท้องถิ่นมีอัตราการพึ่งเงินอุดหนุนในสัดส่วนที่สูงขึ้น ประการที่สอง จุดอ่อนในแง่การบริหารเนื่องจากความอิสระของท้องถิ่น (Local Autonomy) ลดน้อยลง เพราะเงินอุดหนุนระบุเงื่อนไขการใช้จ่าย ขาดความคล่องตัว ความไม่แน่นอน เพราะเงินอุดหนุนกำหนดโดยการเมืองระดับชาติ ซึ่งแปรเปลี่ยนตามพรรคการเมือง และความล่าช้าของการบริหารจัดการ ดังนั้น ข้อเสนอหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรมีลักษณะดังนี้

3.1 การเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่นโดยรัฐบาลกลาง

3.1.1 กำหนดกติกาการแบ่งภาษีให้เหมาะสม (Tax Assignment)

ระหว่างรัฐบาล และหน่วยท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักการที่ว่า “รายได้ตามรายจ่าย” (Revenue follows function) เมื่อภารกิจจากราชการส่วนกลางได้ถ่ายโอนให้แก่หน่วยงานท้องถิ่นแล้วจึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดกติกาภาษีแบ่ง (tax sharing rule) หรือกำหนดภาษีฐานร่วม สัดส่วน 70: 30 เพื่อให้เกิดผลดี

3.1.2.1 เมื่อประชาชนรับรู้ว่าร้อยละ 30 ของภาษีที่จัดเก็บภายในจังหวัดจะอยู่ในพื้นที่ของตนเอง จะถูกนำไปจัดสรรเป็นรายจ่าย ทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมในจังหวัด ความรู้สึกที่ว่า “มีส่วนแบ่งคืนกลับมายังท้องถิ่น” จะส่งผลให้ผู้เสียภาษีเต็มใจและร่วมมือในการชำระภาษี หักศรัทธาของผู้เสียภาษี จากทุกจังหวัดทั้งในเขตเมืองและชนบท

3.1.2.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น “เจ้าของ” ร่วมกับกระทรวงการคลัง จึงควรกำหนดแนวทางบริหารภาษี (Tax Administration) แบบใหม่ ในจังหวัด หรือเขตภาษี ให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมการบริหารภาษีในจังหวัด/เขต ขึ้นต่ำควรจะเป็น เขตภาษี หรือ อาจจะเป็นแต่ละจังหวัด หมายถึงส่งส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันระหว่างกรม

ที่จัดเก็บภาษี (กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร) การวางแผน การประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนร่วมมือ การติดตามวิเคราะห์ อัตราการจัดเก็บ การพัฒนาทะเบียนภาษีหรือฐานข้อมูลผู้เสียภาษี (บุคคล ร้านค้า และนิติบุคคล) การตรวจสอบภาษี (Tax audit) เพื่อการวิเคราะห์ในหัวข้อการร่วมมือเสียภาษี (Tax Compliance) จุดรั่วของภาษี (Tax loophole) เป็นอย่างไร นำมาเปรียบเทียบข้ามเขต/จังหวัด (ควรกำหนดให้ชัดเจนตามพระราชบัญญัติจัดสรรรายได้ประเภทภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2534)

3.1.2 ปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ได้แสดงเจตจำนงต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทจัดบริการสาธารณะในสัดส่วนร้อยละ 35 จึงได้กำหนดให้รัฐบาลจัดสรรรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 หรือใกล้เคียง ของรายได้สุทธิของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ถูกตีความว่าด้วยการแบ่งภาษีควรจะสอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น กำหนดให้รายได้ของรัฐประมาณร้อยละ 65 และรายได้ของท้องถิ่นในสัดส่วนร้อยละ 35 หรือใกล้เคียง ควรกำหนด “ภาษีฐานร่วม” และเกณฑ์การแบ่งที่ยอมรับได้คือ 70:30 เจตจำนงเช่นนี้ควรยึดถือและแก้ไขกฎหมายภาษีหลายฉบับ เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสุรา ภาษียาสูบ ฯลฯ ผลลัพธ์ต่องบประมาณแผ่นดินคือ ความจำเป็นที่รัฐบาลจะจัดสรรอุดหนุนในงบประมาณแผ่นดินจะลดลง เช่น เงินอุดหนุนจะมีสัดส่วนเหลือร้อยละ 5-10 ของรายได้ท้องถิ่นทั้งหมด

3.1.3 จัดสรรเงินอุดหนุนให้เสมอภาค เนื่องจากเงินอุดหนุนมีความเหลื่อมล้ำน้อยกว่า (less unequal) เมื่อเทียบกับภาษีแบ่งหรือภาษีที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง แต่ก็ไม่ได้ทำหน้าที่ลดความเหลื่อมล้ำทางการคลัง จึงควรปรับปรุงวิธีการจัดสรรใหม่ซึ่งมีหลายทางเลือก

3.1.3.1 หลักการให้เงินอุดหนุนต่อหัวเท่ากัน แก่พลเมืองซึ่งกระจายอยู่ในภาคส่วนต่างๆ เมืองหรือชนบทเท่าเทียมกันเพื่อลดความแตกต่างระหว่างภูมิภาค/จังหวัด (regional/provincial fiscal disparity) ด้วยการแบ่งชั้นจังหวัดตาม

GPP per capita และให้ “ค่าสัมประสิทธิ์” ผกผัน หมายถึง จังหวัดยากจนได้คะแนน 1 จังหวัดปานกลาง 0.9 จังหวัดรวย 0.8 และจังหวัดรวยมาก ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.7 เป็นต้น

3.1.3.2 หลักการประหยัดจากขนาด (economies-of-scale) เกี่ยวกับ “ต้นทุนต่อหน่วย” ของการจัดการบริการสาธารณะ โดย เทศบาลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก เช่น ประชากรไม่เกิน 5,000 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 1 ในขณะที่เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กขนาดกลาง (ระหว่าง 5,000 - 10,000 คน) ได้ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.9 และลดหลั่นกันควรคู่กัน

3.1.3.3 คำนวณเส้นต้นทุน (cost function of local public services) จากรายจ่ายจำแนกตามภารกิจเช่นด้านการศึกษา สุขภาพ สวัสดิการ และ โครงสร้างพื้นฐาน คำนึงถึงลักษณะพิเศษของหน่วยงานท้องถิ่นตามตำแหน่งที่ตั้ง เช่น อยู่บน เกาะ บนภูเขาหรือห่างไกลจากชุมชน

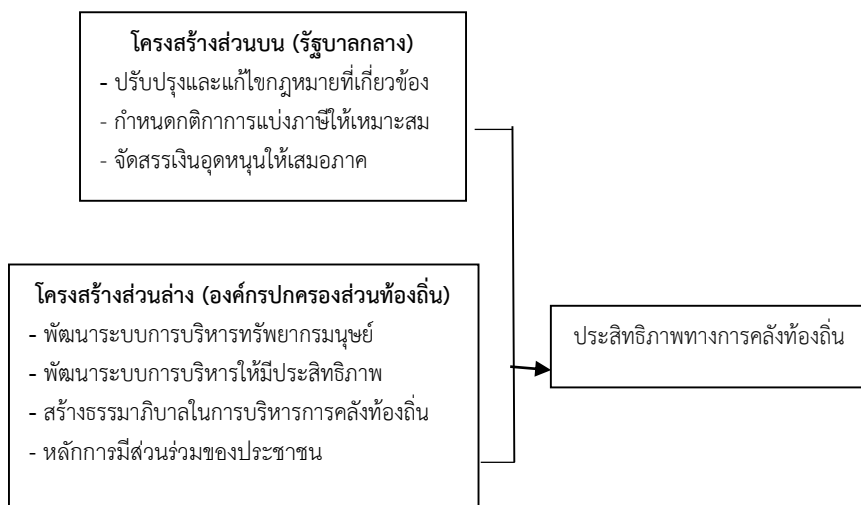
3.2 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.1 การพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีความพร้อมในด้านบุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

3.2.2 การพัฒนาระบบการบริหารการคลังให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรมีการวางแผนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ได้วางไว้ และควรจัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้มีความพร้อมครบถ้วนและใช้ปฏิบัติงานได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะก่อให้เกิดความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด มีการจัดสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานให้เหมาะสม มีการดำเนินงานอย่างรวดเร็วและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างครบถ้วนและควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและเข้าใจได้ง่าย

3.2.3 การสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารการคลังท้องถิ่น การปฏิบัติงาน คลังควรยึดถือตามระเบียบที่กำหนดไว้ มีความโปร่งใสในการบริหาร มีการทำงานตามขั้นตอน ที่กำหนดไว้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนในลักษณะที่เข้าใจง่าย และตรงไปตรงมา ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลและสามารถตรวจสอบ การปฏิบัติงานการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้

3.2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการคลังขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร มากขึ้นในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบการประชุมสภาเมือง ที่เปิดโอกาสให้ทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ และนำเอาข้อเสนอไปปรับปรุง กำหนดทิศทางการดำเนินงาน การ กำหนดนโยบายทางการคลังของท้องถิ่น แล้วจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นอีกในรอบต่อ ๆ ไป และในกระบวนการคัดเลือกตัวแทนประชาชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมกับการบริหารการคลัง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ควรสะท้อนถึงความเป็นตัวแทนของ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละเรื่องอย่างชัดเจน

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการคลังท้องถิ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การคลังส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ (1) ข้อจำกัดเกี่ยวกับรัฐบาลกลาง อาทิ ด้านโครงสร้างรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านกฎหมายเกี่ยวกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรงบประมาณกรณีเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) ข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง อาทิ ด้านความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาทางการคลัง และด้านการจ่ายและงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1 ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลกลางด้านการกระจายอำนาจทางการคลัง

ในอนาคตต้องมีการพัฒนาไปสู่การจัดทำงบประมาณโดยอาศัยฐานจังหวัดเป็นหลัก ในขณะที่การจัดทำงบประมาณฐานกรมเป็นเพียงส่วนเสริม เป็นการจัดทำงบประมาณที่ตรงข้ามกับหลักการในปัจจุบันที่อาศัยฐานกรมเป็นหลัก ส่วนระดับพื้นที่เป็นเพียงส่วนเสริม การปรับเปลี่ยนฐานคิดใหม่โดยอาศัยฐานพื้นที่เป็นเป้าหมายในการทำภารกิจ นำไปสู่การจัดทำ งบประมาณโดยอาศัยจังหวัดเป็นฐาน และนำไปสู่การประเมินโดยใช้จังหวัดเป็นฐานในการประเมินจะทำให้เกิดความชัดเจนทั้งเป้าหมาย งบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการ และการประเมินผลความสำเร็จ

แนวทางในการพัฒนาการคลังท้องถิ่น ด้วยการขยายฐานรายได้ให้แก่ท้องถิ่น โดยเพิ่มแนวทางเก็บภาษีบนฐานความมั่งคั่ง (wealth based tax) เพื่อจะเป็นทางเลือกใหม่ เพื่อเพิ่มรายได้ให้รัฐบาลและท้องถิ่น นำไปขยายบริการสาธารณะ โดยเฉพาะพื้นที่ยากจน หรือด้อยโอกาส เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยใช้มาตรการภาษีเป็นเครื่องมือลดเหลื่อมล้ำระหว่างคนที่มีทรัพย์สินมากและกลุ่มคนที่ไม่มี อาทิ

1) ภาษีทรัพย์สิน (property tax) เป็นภาษีที่คำนวณตามมูลค่าของบ้าน/ที่ดิน/อาคารพาณิชย์/โรงงานและสถานประกอบการ เป็นภาษีที่จัดเก็บเป็นประจำทุกปีและเป็นฐานรายได้ของรัฐบาลท้องถิ่นทั่วไป ภาษีนี้อาจสอดคล้องกับหลักผลประโยชน์ (benefit-principle) เนื่องจากเจ้าของทรัพย์สินได้รับการคุ้มครองสิทธิจากรัฐ หรือได้รับการบริการสาธารณะจากหน่วยงานท้องถิ่น และหลักความสามารถการเสียภาษี (ability to pay-principle) เนื่องจากการถือทรัพย์สินสะท้อนรายได้และอำนาจซื้อ

2) ภาษีมรดกหรือกองมรดก (inheritance tax / estate and gift tax) เมื่อเจ้าของมรดกเสียชีวิต ทรัพย์สินจะถ่ายโอนให้ทายาทหรือ ผู้สืบทอดกัน จัดเก็บได้สองแบบ คือ 1) เก็บจากผู้รับมรดก กรณีนี้เรียกว่า inheritance tax ตามอัตราภาษีที่กำหนด 2) กองมรดกเรียกว่า estate tax หมายถึงทรัพย์สินของผู้เสียชีวิต อาจจะแบ่งให้กับทายาทให้ผู้จัดการมรดกทำหน้าที่แจ้งกองมรดกต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อประเมินและเสียภาษี ตัวอย่างที่จัดเก็บแบบแรก เช่น ญี่ปุ่น ส่วนแบบที่สองสหรัฐอเมริกา ใช้วิธีการจัดเก็บโดยทั่วไปคือยกเว้นภาษี กรณีทรัพย์สินน้อยกว่าอัตราที่กำหนดไม่ต้องเสียภาษี เช่น สหรัฐต่ำกว่า 1 ล้านเหรียญ ไม่ต้องเสียภาษีกองมรดกและภาษีนี้อ้างอิงระหว่างรัฐบาลกลาง และรัฐบาลมลรัฐ อัตราภาษีมรดกหรือกองมรดก โดยทั่วไปเก็บในอัตราสูง ร้อยละ 20 – 50 เนื่องจากการเป็นภาษีครั้งเดียว บางประเทศจัดเก็บอัตราเดียว (เช่น ประเทศฝรั่งเศส จัดเก็บอัตราร้อยละ 40) บางประเทศจัดเก็บในอัตราก้าวหน้า (ดิเรก, 2559: 73)

3) ภาษีการโอนที่ดิน (land transfer tax) ในแต่ละปีมีการโอนที่ดินนับล้านแปลง ผู้มีเงินได้จากการขายที่ดินต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาหรือภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีธุรกิจเฉพาะในกรณีการครอบครองที่ดินน้อยกว่า 5 ปี (ถือว่าเป็นการทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์) รายได้เข้ากรมสรรพากรกระทรวงการคลัง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นคือค่าธรรมเนียมจดทะเบียนนิติกรรม ร้อยละ 2 ของมูลทรัพย์สินที่โอน กรมที่ดินจัดเก็บรายได้ดังกล่าวแล้วส่งมอบให้กระทรวงมหาดไทยเพื่อโอนให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล อันเป็นที่ตั้งของที่ดินนั้น ๆ การคำนวณอิง “ราคากลาง” ประเมินโดยหน่วยงานของรัฐ (ดิเรก, 2559: 73-74) ปัจจุบันมีความกระจุกตัวและความเหลื่อมล้ำของภาษีโอนที่ดินอย่างมาก จากสถิติค่าธรรมเนียมการโอนที่ดิน จังหวัดที่มีรายได้สูงที่สุดคือ กรุงเทพมหานคร ตามมาด้วยจังหวัดที่มีฐานเศรษฐกิจดี เช่น ชลบุรี นนทบุรี สมุทรปราการ ปทุมธานี เชียงใหม่ ภูเก็ต ระยอง ฯลฯ

หากกันเงินภาษีส่วนหนึ่งที่กระทรวงการคลังจัดเก็บจากการโอนที่ดิน ในอัตราร้อยละ 20 แล้วนำไปจัดสรรให้เทศบาลและ องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดที่รายได้น้อย ไม่พอเพียงต่อการจัดบริการสาธารณะ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และทำให้สัดส่วนภาษีการโอนที่ดินระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น ใกล้เคียงกับ 50:50 และควรออกแบบภาษีการโอน

ที่ดินมีความจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับภาษีมรดก เนื่องจากเจ้าของที่ดินอาจจะเลี่ยงภาษีมรดก (ในกรณีที่ดินภาษีมรดกสูงมาก) เป็นการซื้อขายที่ดินแทน (ดิเรก, 2559: 73-74)

4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ควรพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีความพร้อมในด้านบุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ควรพัฒนาระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรมีการวางแผนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ได้วางไว้ และควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้มีความพร้อมครบถ้วนและใช้ปฏิบัติงานได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด ควรจัดสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานให้เหมาะสม ควรดำเนินงานอย่างรวดเร็ว สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างครบถ้วนและควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและเข้าใจได้ง่าย ควรนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารการคลังท้องถิ่น ควรยึดถือตามระเบียบที่กำหนดไว้ มีความโปร่งใสในการบริหาร ทำงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนในลักษณะที่เข้าใจง่ายและตรงไปตรงมา ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูล และสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานการคลังของท้องถิ่นได้

ควรใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกระจายอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น ในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนแบบการประชุมสภาเมือง ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ และนำเอาข้อเสนอไปปรับปรุง กำหนดนโยบายทางการเงินการคลังของท้องถิ่น แล้วจัดให้มีการแสดงความคิดเห็นอีกในรอบต่อไป โดยกระบวนการคัดเลือกตัวแทนประชาชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมกับการบริหารการคลังท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ต้องสะท้อนถึงความเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละเรื่องอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน และยินดีที่จะให้ความร่วมมือ รวมถึงยินดีจ่ายภาษีในส่วนที่ต้องจ่ายให้แก่ท้องถิ่น

ยิ่งกว่านั้น จากข้อจำกัดทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการคลังท้องถิ่นควรพัฒนาเป็นแนวทางความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน หรือร่วมทุนในการให้บริการสาธารณะร่วม ในรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ จะทำให้ลดจำนวนงบประมาณ หรือลดข้อจำกัดทางการคลังลงได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2559). การคลังท้องถิ่น: การขยายฐานรายได้และมาตรการลดความเหลื่อมล้ำ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2547). การกระจายอำนาจกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น ในสารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542
- พระราชบัญญัติจัดสรรรายได้ประเภทภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2534
- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496
- พระราชบัญญัติบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508
- พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510
- พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537
- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540
- สกนธ์ วรรณวิวัฒนา. (2553). วิถีใหม่การพัฒนาารายรับท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2541). การปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่นตามธรรมนูญฉบับปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
- <http://www.odloc.go.th>

- สำนักนโยบายการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2558). *ตารางเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2561*. สำนักงานคณะกรรมการการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
- อรรถัย กักพล. (2546). *Best Practices ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- อุดม ทูมโขษิต. (2545). *การวิเคราะห์ฐานะทางการเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- อรุณ ชัยนหา. (2559). *การเมืองการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิจัยและผลิิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- Shun-ichiro Bessho.(2016). *CASE STUDY OF CENTRAL AND LOCAL GOVERNMENT FINANCE IN JAPAN*. ADB Institute, ADBI Working Paper Series

รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นวารสารทางวิชาการราย 6 เดือน จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ ผลจากการค้นคว้าวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ และบุคคลที่สนใจทั่วไปได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเครือข่ายทางวิชาการทั้งภายในและภายนอก

ประเภทของผลงานทางวิชาการ

1. บทความทางวิชาการ (Article) หมายถึง งานเขียนซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เป็นความรู้ใหม่ กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ แนวทางการแก้ไขปัญหา มีการใช้แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยจากแหล่งข้อมูล เช่น หนังสือ วารสารวิชาการ อินเทอร์เน็ตประกอบการวิเคราะห์วิจารณ์ เสนอแนวทางแก้ไข

2. บทความวิจัย (Research Article) หมายถึง การนำเสนอผลงานวิจัยอย่างเป็นระบบ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย กรอบแนวคิด ระเบียบวิธีวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3. บทความปริทัศน์ (Review Article) หมายถึง งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการที่มีการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หมายถึง การถ่ายทอดความคิดเห็น ชี้จุดเด่น จุดด้อยตลอดจนความรู้สึกเกี่ยวกับหนังสือที่อ่านอย่างสมเหตุสมผล มีข้อมูลสนับสนุนความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาไม่มีอคติต่อสิ่งที่วิจารณ์ เช่น หนังสือที่เราจะวิจารณ์นั้นมีอะไรให้เนื้อหาสาระแก่ผู้อ่านมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการส่งและพิจารณาบทความ

1. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในที่ใดมาก่อน
2. บทความมีความยาว 10-30 หน้า มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. ต้นฉบับจะเขียนเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ก็ได้ และต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ความยาวอย่างละไม่เกิน 300 คำ) โดยพิมพ์ผลงานด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวโดยมีส่วนประกอบดังนี้

บทความทางวิชาการ (Article)	บทความวิจัย (Research Article)	บทความ ปริทัศน์ (Review Article)	บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
1. บทนำ 2. กรอบในการวิเคราะห์ 3. เนื้อหา 4. สรุป 5. เอกสารอ้างอิง	1. บทนำ 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย (ถ้ามี) 4. ขอบเขตของการวิจัย 5. สมมติฐาน (ถ้ามี) 6. กรอบแนวคิดของการวิจัย 7. ระเบียบวิธีวิจัย 8. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย 9. ข้อเสนอแนะ 10. เอกสารอ้างอิง	1. บทนำ 2. บทสรุป 3. เอกสารอ้างอิง	บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่าและคุณภาพของหนังสือ บทความหรือผลงานศิลปะ อาทิ นิทรรศการทัศนศิลป์และการแสดงละครหรือดนตรีโดยใช้หลักวิชาและดุลยพินิจอันเหมาะสม

4. ใช้พอยต์ TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์
5. ชื่อเรื่องควรกะทัดรัด ไม่ยาวจนเกินไป โดยชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
6. คำสำคัญ (Keywords) ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่เกิน 6 คำ
7. ให้ระบุชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่ง (เช่น อาจารย์ นักศึกษา) สถานที่ทำงานหรือสังกัด (เช่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร) และอีเมลที่ติดต่อได้สะดวก
8. บทความที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่น ตลอดจนบทความจะต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งบทความมายังกองบรรณาธิการ
9. บทความที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสองท่าน
10. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้แก่ผู้เขียน
11. กรณีที่มีรูปภาพประกอบหรือแผนภาพให้ส่งไฟล์แนบต่างหากจากภาพในบทความซึ่งสามารถส่งมาในสกุล jpg ขนาดไฟล์ควรอยู่ในระหว่าง 500 kb – 1500 kb
12. ตารางให้มี 1 ตารางต่อ 1 หน้า หมายเลขตารางให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านบนของตาราง
13. รายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นหลักในการค้นคว้าวิจัยที่ได้ตรวจสอบเพื่อนำมาเตรียมรายงาน และมีการอ้างอิงต้องจัดเรียงลำดับตามพยัญชนะตัวแรกโดยอ้างอิงกลุ่มเอกสารภาษาไทยก่อน
14. หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
15. กองบรรณาธิการจะรับผิดชอบดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ให้ข้อคิดเห็นในด้านความมีสาระในเนื้อหา และความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับเนื้อหา

รูปแบบการเขียนบรรณานุกรม (APA)

1. อ้างอิงจากหนังสือ

รูปแบบ : ชื่อผู้แต่ง. //(ปี พ.ศ.ที่พิมพ์). /ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์.
(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). /เมืองที่ พิมพ์: /สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง :

วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2553). *ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล : หลักการและการใช้*.
กรุงเทพ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

Atkins, B.T.S and Rundell, M. (2008). *The Oxford Guide to Practical
Lexicography*. New York: Oxford University Press.

ผู้แต่งเป็นสถาบัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2558). *การพัฒนาพื้นที่ชุมชนบางบัว เขตบางเขน*.
กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

หนังสือแปล

สตีเวนสัน, วิลเลียม. (2536). *นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ*. แปลจาก *A Man Called
Intrepid*. ทรงแปลโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินติ่ง แอนด์ พับลิชชิง.

ผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ

พิทยา ว่องกุล. (บรรณาธิการ). (2541). *ไทยยุควัฒนธรรมทาส*. กรุงเทพฯ:
โครงการวิถิธรศน์.

2. อ้างอิงจากวารสาร

รูปแบบ : ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี พ.ศ.ที่พิมพ์). /ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ปีที่ (ฉบับที่), //เลขหน้า-เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

กษิดิศ วัชรพรรณ. (2560). การจัดทำคำพยานุกรมไทยศึกษา (ไทย-อังกฤษ).

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 12(2), 223-248.

Ozaki, M., Adachi, Y., Iwahori, Y. & Ishii, N. (1998). Application of Fuzzy Theory to Writer Recognition of Chinese Characters.

International Journal of Modeling and Simulation. 18(2), 112-116.

3. อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์

รูปแบบ : ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์. / (ปี พ.ศ.ที่พิมพ์). /ชื่อวิทยานิพนธ์./ (ชื่อปริญญา เต็ม), /ชื่อมหาวิทยาลัย/ สถาบันการศึกษา)

ตัวอย่าง :

อรุณข ลียากาศ. (2529). การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ภาษาอังกฤษและ

ภาษาไทยในด้านความหมายตามพจนานุกรมและความหมายตาม วัฒนธรรม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ).

Choomchuay, S. (1993). *Algorithm and Architecture for Reed-Solomon Decoding*. (Ph.D. Thesis, Imperial College, University of London. UK).

4. อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

รูปแบบ : ผู้แต่ง. / (ปี พ.ศ.ที่พิมพ์). /ชื่อเรื่อง./ สืบค้นจาก/วิธีการเข้าถึงและสถานที่ ของข้อมูล./ ค้นเมื่อ/วันที่สืบค้นข้อมูล.

ตัวอย่าง :

ราชบัณฑิตสถาน. (2542). *หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง*. สืบค้นจาก www.arts.chula.ac.th/~ling/tts/ThaiRoman.pdf. ค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2558.

Noam, E.M. (1994). *Telecommunication Policy Issue for the Next Century*. Available from gopher://198.80.36...//global/telcom.txt. Retrieved May 28, 2015.

การส่งต้นฉบับบทความเพื่อตีพิมพ์

1. ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เอกสารประกอบด้วย
 - 1.1. ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด
 - 1.2. ไฟล์ข้อมูลส่งมาที่ E-mail: husojournalpnru@gmail.com
 - 1.3. แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ ส่งมายัง
บรรณาธิการวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
เลขที่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220
2. ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แนบต้นฉบับ (File Attachment) ในรูปแบบ MS Word มายัง E-mail: husojournalpnru@gmail.com

ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์

กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบเมื่อได้รับบทความที่ส่งแล้ว และจะแจ้งผลการพิจารณาบทความให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้ผ่านการพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของบรรณาธิการ อย่างไรก็ตาม บทความที่แก้ไขต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้วอาจได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ก่อน

สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ตรวจบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ตรวจเป็นเกณฑ์ และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่งานการวิจัยบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสาร หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ

บทความที่ได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร แล้วจะต้องไม่ปรากฏในสิ่งพิมพ์อื่นใดก่อนที่จะปรากฏในวารสารฯ ทั้งนี้กองบรรณาธิการจะส่งวารสารที่มีบทความของผู้เขียนตีพิมพ์ให้แก่ผู้เขียนจำนวน 2 ฉบับ

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

ชื่อเรื่อง ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

ประเภทบทความ.....

ชื่อสกุลผู้แต่ง

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

หน่วยงาน (สังกัด).....

ที่อยู่.....

E-mailโทรศัพท์.....

คำยืนยันของผู้แต่ง

ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า บทความนี้ไม่เคยเสนอหรือกำลังตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินดีให้กองบรรณาธิการวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences เลือกสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาต้นฉบับของข้าพเจ้าโดยอิสระและยินยอมให้กองบรรณาธิการฯ สามารถตรวจแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามสมควร และยินยอมว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารนี้ถือเป็นลิขสิทธิ์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ลงชื่อ.....

วันที่.....

ส่งมายัง

บรรณาธิการวารสาร HUSO Journal of Humanities and Social Sciences

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

เลขที่ 9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

E-mail : husojournalpnru@gmail.com

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences